

Anadolu Yayıncılık adına İmtiyaz
Sahibi: Nevzat Eraydın

Yazı İşleri Müdürü: Tahir Ozan

Aylık, Siyasi, Yaygın Türkçe Yayın
Adres: Barış Mah. Adnan Kahveci
Cad. No: 88/4 Buca - İzmir

Baskı tarihi: Şubat-2016

Basım yeri: Barış Matbaa Mücellit
Davutpaşa cad.Güven Sanayi Sitesi
C- blok No:291 Topkapı/ İst.

İzmir: Barış Mah. Adnan Kahveci
Cad. No: 88/4 Buca - İzmir

İstanbul-PK. 15 Kadıköy/İst

**İletişim: info@sozveylem.com
editor@isbasigazetesi.net**

Merhaba,

Söz ve Eylem'in ikinci sayısını gecikmeli olarak çıkartıyoruz. Bu gecikme için okuyucularımızdan özür dileriz.

Birincisi sayıda da belirttiğimiz gibi Söz ve Eylem dergisi, Marksizm sorunları ve Marksist- Leninist teoriye yönelik saldırılar üzerine yoğunlaşacak. Komünist hareketlerin içinde bulunduğu ideolojik - politik ve örgütsel parçalanma devam ediyor. Öyle ki artık fiili anlamda dünya ölçüsünde bir Marksist hareketten söz etmek mümkün değildir. İdeolojik savrulmanın yarattığı boşlukta Marksist teorinin bütünlüğü, bozuluyor, reformizm ve anarşizm antik cephaneliğinden alınan kavramlarla Marksizm liberalize ediyor. Marx'ın "ben Marksist değilim" dediği günlerden daha beterinde yaşıyoruz.

Bu ideolojik saldırının en etkili olduğu ülkelerden biri de Türkiye'dir. Türkiye'de bu saldırı kahramanlık ve cesaret temasının arkasında sürdürülüyor. Böyle olunca da Marksist kavramların kirletilerek çarpıtılması sosyalist çevrelerde daha fazla kabul görüyor. Türkiye'de her şey baş aşağı durduğu gibi, kahramanlık ve cesaret ile devrimcilik, komünistlik ilişkisi de baş aşağı duruyor. "Radikallık" devrimci olmanın bir gereği değil, devrimci olmanın ölçüsü olarak görülüyor. Öyle olunca da en radikal olan, en devrimci olma ünvanını kazanıyor. Bu algının oluşmasında kendisini komünist olarak adlandıranların önemli bir payı olduğunu unutmamak lazım. Unutmamak müdahaledir. Müdahale ediyoruz.

Söz ve Eylem Marksizm'e yönelik bu çok yönlü saldırıya karşı bir cephe açmaya çalışıyor. Bu kapsamda, bu sayımızda, Devrim ve Parti sorununu sınıf mücadelesinin gelişim seyri içerisinde ele almaya çalıştık. Bu cephede ilerlemek için dostlarımızın öneri ve dayanışmasına ihtiyacımız var.

Üçüncü sayıda buluşmak dileğiyle...

1848 Devrimlerinden Kominterne Marksizm ve Sınıf Savaşımı

Suat Demirci

I

Giriş

Kapitalizmi var eden tarihsel – toplumsal süreç, aynı zamanda onun yok oluş koşullarını da yaratır. Bu koşullar, üretici güçlerdeki gelişmeye bağlı olarak gelişen ve olgunlaşan üretimin toplumsal karakteri ve üretim araçlarından yoksun mülksüzler sınıfının oluşması ve büyümesidir. Ancak komünist toplumun, kapitalist toplum içindeki bu ögeleri, içinde hareket ettikleri kapitalist kabuğun kırılmasıyla, özgürleşerek yeni bir toplumun- komünist toplum – kurucu ögeleri haline gelebilirler. Bunun nasıl gerçekleşeceği, kapitalist üretim ilişkilerinin şekillenmeye başladığı andan itibaren, bir yandan teorik, politik çabanın, öte yandan da pratik mücadelenin konusu olmuştur.

Henüz kapitalist üretim ilişkisinin gerçek içeriğinin ortaya konulmadığı ilk dönemlerde, teorik çaba daha çok soyut insana dayalı adalet, özgürlük ve eşitlik ilkesine dayalı burjuva kavramlar üzerinden ortaya konulmaya çalışıldı. Pratik çaba ise doğrudan mülksüz sınıfın (işçi sınıfının) kendi mücadelesiyle ortaya konuldu. Makine kırılcılığından başlayan bu mücadele, başkaldırıları, isyanları vb. biçimlere bürünerek

sürdü. Her iki çabanın yetersizliği, bir yandan soyut insana dayalı adalet, özgürlük ve eşitlik duygusu üzerinden bir cennet yaratılamayacağı, öte yandan ne kadar güçlü olursa olsun, kapitalizme duyulan öfkeye dayalı isyan ve başkaldırıların, yöntemle yürütülmediği, uyumlaştırılarak merkezileştirilemediği durumda sonuç alıcı olamayacağı, bizzat bu sınıf mücadelesinin kendisi tarafından doğrulandı.

Kapitalizmin yıkılarak yeni bir toplumun kurulmasına yönelik bu teorik ve pratik çabanın yöntemleştirilerek devrimci bir sürece dönüştürülmesi Marx ve Engels tarafından gerçekleştirildi. Marx ve Engels teorik çabayı, soyut varsayımlar, niyetler, hurafeler ve mitlerden arındırarak bilimsel temeller üzerinde yeniden kurdular. Böylece pratik mücadeleye sadece yöntem sağlamakla kalmadılar, bu mücadelenin başarı koşullarını da ortaya koydular ve toplumsal tarihi kör güçlerin, yanılmalardan tarihi olmaktan çıkararak, insanın bilinçli ve örgütlü eyleminin tarihi haline dönüştürdüler.

Marx ve Engels, Alman İdeolojisi'nde Komünizmin, “ne yaratılması gereken bir durum, ne de gerçeğin kendisine göre düzenlenmek zorunda olacağı bir ülkü” olmadığını, komünizmin “*bugünkü durumu ortadan kaldıran gerçek hareket*” olduğunu ve bu hareketin kapitalist toplum içinde “*fiilen var olan öncüllerden*” doğduğunu belirterek bu öncülleri üretici güçlerin gelişmesi ve mülkiyetten yoksun bir sınıfın (işçi sınıfı) ortaya çıkması olarak betimlediler. (Marx- Engels, Alman İdeolojisi, Sol Yay- s.63 -64)

Marx ve Engels yine aynı eserlerinde, kapitalizmden komünizme geçiş sürecinin tarihsel materyalizme dayalı net bir anlatımını ortaya koydular:

“Bu geliştirmiş bulunduğumuz tarih anlayışı en sonunda bize şu sonuçları da verir : 1 – Üretici güçlerin gelişmesinde öyle bir aşama gelir ki bu aşamada, mevcut ilişkiler çerçevesi içinde ancak zararlı olabilen, artık üretici güçler olmaktan çıkıp yıkıcı güçler haline gelen (makine kullanımı, para) üretici güçler ve dolaşım araçları doğar ve bu, bir önceki olaya bağlı olarak kazançlarından yararlanmaksızın toplumun bütünü yükünü taşıyan, toplumdan dışlanmış ve zorunlu olarak bütün öteki sınıflara açık bir muhalefet durumunda bulunan bir sınıf doğar; bu sınıf, toplum üyelerinin çoğunluğunun meydana getirdikleri bir sınıftır; köklü bir devrim zorunluluğunun bilinci, komünist bir bilinç olan ve elbette ki kendileri de bu sınıfın durumunu gösterdikleri zaman başka sınıflarda da oluşabilen bu bilinç, bu sınıfın içinden fişkirir. 2 – Belirli

üretici güçlerden bazı koşullar içinde yararlanılabilir ki bu koşullar, bu sınıfın sahip olduğu şeyden ileri gelen toplumsal gücü, düzenli olarak her çağa özgü devlet tipinde idealist biçimde pratik ifadesini bulur; bunun içindir ki her devrimci savaşım, o zamana kadar hükmetmiş olan sınıfa karşı yönelir. 3 - Daha önce bütün devrimlerde eylem tarzı değişmemiş kalıyordu ve yalnızca bu eylemin başka türlü bir dağılımı, işin başka kişiler arasında yeni bir bölüştürülmesi söz konusuydu. Komünist devrim, bunun tam tersine, daha önceki eylem tarzına karşı yönelmiştir. İş yok eder ve bütün sınıfların egemenliğini sınıfların kendisiyle birlikte ortadan kaldırır; çünkü bu devrim, artık toplum içinde bir sınıf olarak ele alınmayan ve daha şimdiden artık bugünkü toplum içindeki bütün sınıfların, bütün milliyetlerin vb. yok oluşunun ifadesi olan bir sınıf tarafından gerçekleştirilir. 4- Yığın içinde bu komünist bilincin yaratılması için ve yine bu işin kendisinin de iyi bir sonuca götürülebilmesi için, insanların yığınsal bir değişikliğe uğraması zorunlu olarak kendini ortaya koyar; böyle bir biçim değişikliği ise ancak pratikteki bir hareketle, bir devrimle yapılabilir; bu devrim demek ki yalnızca egemen sınıfı devirmenin tek yolu olduğu için zorunlu kılınmamıştır; ötekini deviren sınıfa, eski sistemin kendisine bulaştırdığı pislikleri süpürmek ve toplumu yeni temeller üzerinde kurmaya elverişli bir hale getirmek olanağını ancak bir devrimin vereceği için de zorunlu olmuştur.” (Marx- Engels, Alman İdeolojisi, Sol Yay- s.69 – 70)

Aynı şekilde Lenin de “Komünizme getiren yollar”ın “kapitalizmi ve onun ürünü olan proletereyi hesaba katmaksızın” aranılmayacağını vurgulamıştır. (Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine Sol Yay.- say149)

Marx ve Engels’ten yaptığımız ve kapitalizmden komünizme geçiş sürecinin bütünsel bir açıklamasını ortaya koyan bu uzun alıntıda şu noktaların altı özellikle çizilmelidir:

1- Tarihsel-toplumsal gelişmenin yönünün komünizme doğru olduğu, komünizmin kaçınılmazlığının kapitalist gelişme, sınıf ilişkileri ve sınıf mücadelesi dışında aranamayacağı,

2- Bu gelişmeyi sağlayacak komünist bilinç ve eylemin maddi temelinin işçi sınıfının kapitalist toplum içindeki konumu ve bu konunun sınıfsız toplumla olan bağlantısında olduğu, sınıf kökeninden bağımsız olarak bu durumu kavrama ve bunun için mücadele etmenin komünist olmak için yeterli olacağı,

3- Kapitalizmden komünizme geçişin, eski topluma karşı bir devrim olmaksızın kendiliğinden gerçekleşemeyeceği, bu devrimin doğrudan hedefinin egemen sınıf ve onun siyasal iktidarı – devlet olması gerektiği,

4- Devrimin kapitalizm içinde tek mülksüz sınıf olması nedeniyle geleceği, komünizmi temsil eden sınıfa, işçi sınıfına dayanması, bu sınıfın bu görevi yerine getirebilmesi için kendisinin de devrimci bir değişimden geçmesi, bu değişimin kendisinin devrimin toplumsal gücünün bilimsel komünizmle buluşması olduğu

5- Devrimin sadece egemen sınıfı devirmek için değil, sınıfsız toplumun kurulması için de zorunlu olduğu...

Engels, “Almanya’da Burjuva Demokratik Devrim”in önsözünde sınıf mücadelesinin üç biçiminden söz eder: teorik, siyasal ve pratik- ekonomik mücadele. Zaferin bu üç mücadelenin uyumlu ve merkezi tarzda yürütülmesine bağlı olduğunu vurgular. Bu üç mücadele biçimi içinde teorik ve siyasal mücadele, bir bütün olarak işçi sınıfının toplumsal kuruluşunun temellerini, koşullarını, araç ve yöntemlerini ortaya koyar ve birbirinden kopuk olarak ele alınamaz. İşçi sınıfı açısından siyasal mücadele teorik temellere dayandırılmadan yürütülemeyeceği gibi, siyasal biçimlere bürünmeyen salt teorik bir mücadele de maddi bir güce dönüşmez. Marx ve Engels, “Tarihin, dinin, felsefenin ve bütün öteki ideolojilerin devindirici gücü, eleştiri değil, devrimdir.” (Marx- Engels, Alman İdeolojisi, Sol Yay- s.72) diyerek teorik mücadeleyle siyasal mücadele arasındaki bu bütünlüğü çarpıcı bir biçimde ortaya koyarlar.

Bu kısa açıklamanın ışığında şimdi de sınıf mücadelesinin, 1848 devrimlerinden, iktidarı alarak komünizm kuruculuğuna giriştiği 1917 Ekim Devrimine kadar tarih içerisinde nasıl bir seyir izlediğine bakalım.

II

1848'den Paris Komünü'ne

1848 Fransız devrimi, hem dünya tarihi ve hem de komünizm teorisi ve sınıf mücadelesinde önemli bir dönüm noktasıdır.

1848 devrimi, Marx ve Engels'in, Marksist öğretinin "tam ve sistematik bir açıklaması olan Komünist Manifesto'yu" kaleme almalarından birkaç ay sonra patlak verdi. Sanki Manifesto'ya işçi sınıfının bir cevabı olarak Fransa'da başlayan devrim, 1848 - 1849 yılları boyunca bütün kıtaya yayıldı.

1848 devrimleri sadece Marksist teoriyi doğrulamakla kalmadı; birbirinden bağımsız olarak gelişen teori ile sınıf mücadelesi arasındaki bağı kurarak, teorinin gelişme ve yetkinleşme yolunu da gösterdi. Marx, Felsefenin Sefaleti'nde teori ve pratik arasındaki bu ilişkiyi, teorinin devrimcileşmesi olarak açıklar.

"İktisatçılar nasıl burjuva sınıfının temsilcileriyseler, sosyalistler ve komünistler proleter sınıfının teorisyenleridir. Proletarya bir sınıf olarak kendisini oluşturacak ölçüde henüz yeterince gelişmediği sürece ve bunun sonucu, proletaryanın burjuvaziyle olan mücadelesi henüz politik bir nitelik almadığı sürece ve üretici güçler, proletaryanın kurtuluşu ve yeni bir toplumun kurulması için gerekli maddi koşulları sağlayacak ölçüde, burjuvazinin bağrında henüz yeterince gelişmediği sürece, bu teorisyenler ezilen sınıfların isteklerini karşılamak üzere, sistemler uyduran ve canlandırıcı bir bilim bulmaya çalışan ütopyacılar ancak. Ama tarih ilerledikçe ve onunla birlikte proletaryanın mücadelesinin hatları daha da belirginleştikçe, bunların kafalarının içinde bilim ara-malarına artık gerek kalmaz; gözlerinin önünde olup biteni saptamaları ve bunun sözcüsü durumuna gelmeleri yeterlidir. Bilim aradıkları ve

sistemler kurmakla kaldıkları sürece sefaletin içinde sefaletten başka bir şey bulamazlar; sefaletin içinde eski toplumu alaşağı edecek devrimci, yıkıcı yönü göremezler. Tarihsel hareketin bir ürünü olan bilim bu andan sonra bilinçli olarak tarihsel hareketle birleşmiştir; doktriner olmaktan çıkmış ve artık devrimci olmuştur.” (Marx, Felsefenin Sefaleti Sol Yay. s.131)

Sınıf mücadelesi, kapitalizmin beşiği olarak adlandırılan İngiltere’de çeşitli aşamalardan geçip, oradan Kıta Avrupası’na sıçrayarak, kapitalist gelişme ve proletaryanın oluşma ve güçlenmesine paralel olarak adım adım ilerledi. İşçi sınıfı 1789’da burjuvazinin yedeği rolüyle yer aldığı burjuva devrimden sonra 1800’lü yılların başından başlayarak önce yardım sandıkları, giderek legal - illegal küçük gruplar biçiminde örgütlenerek, sınıf içgüdüsüne dayanarak, dayanışma bilincini geliştirerek mücadeleye başladı. Burjuvaziye karşı “ortak mücadele” yürüttüğü ölçüde sınıf olma, sınıf olarak davranma olanağını elde etti. Sınıf olarak davrandığı ölçüde de hem kendisini geliştirerek değiştirdi ve hem de, kendisine dayatılan koşulları değiştirmeye koyuldu. 1830 Lyon ayaklanması deneyiminden geçerek 1848 devrimlerinde yerini aldı.

Devrimin başlangıcında işçi sınıfı burjuvaziyle birlikte feodal iktidarlara, monarşiye karşı savaştı. Devrim onu ileriye doğru ittiği ölçüde “*silahını bir omuzdan ötekine taşıdı*”. Devrim sırasında, devrimde sonuna kadar gitmeye yetenekli tek devrimci sınıf olduğunu kanıtladı. Ama ne yazık ki sokak savaşlarında, barikatlarda gösterdiği kahramanlık onu iktidara taşımaya yetmedi. Elbette işçi sınıfının ilk devrimci başkaldırısının yenilgiyle sonuçlanmasında nesnel koşulların - “*iktisadi gelişme*”- henüz yeterince olgunlaşmamış olmasının, işçi sınıfı için eşref saatinin henüz gelmemiş olmasının payı büyüktür. Ancak Marx’ın da belirttiği gibi; “*ortam ve koşullar insanları yarattığı kadar, insanlar da ortam ve koşulları yaratırlar.*” (Marx- Engels, Alman İdeolojisi, Sol Yay-s.72)

“İnsanların ortam ve koşulları yaratabilmesi” için, birincisi bu ortam ve koşulları kavramalarını sağlayan devrimci bir teoriye, ikincisi de bu koşulları değiştirecek devrimci bir iradeye, örgütlenmeye, en başta da devrimci bir partiye ihtiyaçları vardır. 1848’de işçi sınıfı, bu iki araçtan da yoksundu. Bu yoksunluk beraberinde yenilgiyi getirdi.

Başka türlü olabilir miydi? Bu, tarihe spekülatif bir not düşmenin

ötesinde hiçbir anlam taşımaz. Bilinen, tarihin düz bir çizgi izlemediği toplumsal altüst oluşların bir hamlede gerçekleşmediği, tarihin bütün bir devrimci dönemi kapsadığı bu tarihsel dönemde yenilgilerin, zaferlerin kaldıracı olduğudur. Marx 18. Brumaire’de burjuva devrimleriyle proleter devrimlerinin gelişim sürecini kıyaslayarak şunları yazdı: *“Burjuva devrimleri, 18 yüzyılın devrimleri olarak, hızla başarıdan başarıya atılıyorlar, onların dramatik etkisi kendilerini de aşıyor, insanlar ve şeyler, elmasların parıltılarının cazibesine yakalanmıştır sanki, sık sık vecde gelmek toplumun sürekli durumu olmuştur, ama bu devrimler kısa sürelidir. Çabucak, en yüksek noktalarına varıyorlar ve devrimin fırtınalı döneminin sonuçlarını soğukkanlılıkla, ağırbaşlılıkla kendine mal etmeyi öğreninceye kadar, uzun bir huzursuzluk toplumun yakasına yapışıyor. Buna karşılık, proletarya devrimleri, 19. yüzyılın devrimleri olarak, durmadan kendi kendilerini eleştirirler, her an kendi akışlarını durdururlar; yeni baştan başlamak üzere, daha önce yerine getirilmiş gibi görünene geri dönerler, kendi ilk girişimlerinin kararsızlıkları ile, zaafı ve zavallılığı ile alay ederler, hasımlarının, salt, topraktan yeniden güç almasına ve yeniden korkunç bir güçle karşılarına dikilmesine meydan vermek için yere serilmiş gibi görünürler, kendi amaçlarının muazzam sonsuzluğu karşısında boyuna, daima yeniden gerilerler; ta ki, her türlü geri çekilişi olanaksız kılincaya ve bizzat koşullar bağırınca kadar: Hic Rhodus, hic salta (“Burada Rodos, burada atlamalısın!”) Gül burada, burada raksetmelisin!” (Marx- Luis Bonaparte’ın 18. Brumaire’i, Sol Yay. s.18)*

1848 devrimlerinin kaderi de böyle oldu. Beklenmedik bir anda ileri sıçrayan proleter devrim yeniden galebe çalmak üzere “yere serildi”. Yenilgi, işçi sınıfı ondan ders çıkarabildiği ve çıkardığı dersi teorik ve politik mücadelesine taşıyabildiği ölçüde yeni zaferlerin döl yatağı oldu. 1848 devrimleri geriye sınıf mücadelesi için zengin bir teorik ve pratik deneyim bıraktı. Marksist teori ve pratik bu deneyimi özümseyerek 1871, 1905 ve 1917 devrimlerine rehberlik etti.

İşçi sınıfının bu ilk zaferi ve yenilgisinin dünya tarihi ve sınıf mücadelesi açısından önemini kısaca şöyle özetlemek mümkündür:

1-1848 devrimleri dünya tarihinde olduğu kadar, kapitalizmin tarihinde de bir dönüm noktasıdır.

1848, dünya tarihinde yeni bir çağın, kapitalizmden komünizme

geçiş çağının ilk habercisidir. Fransa’da başlayan devrim bütün kıtaya yayılarak işçi sınıfıyla burjuvaziye karşı karşıya getirdi. Bu anlamda dünya devriminin bütün özelliklerini bağrında topladı. *“Sömürüyü ve yoksulluğu paylaşan sınıf, devrimi de paylaştı.”*

1848 devrimleri kapitalizm tarihinde de, hem ekonomik hem de siyasal olarak yeni bir dönemin başlangıcı oldu. “Serbest rekabetçi” kapitalizm, tekeci kapitalizme doğru yol alırken, siyasal alanda, burjuvazinin işçi sınıfı karşısında feodal gericilikle ittifaka yönelmesiyle burjuva demokratik devrimler dönemi de kapandı. Proletaryanın silahını burjuvaziye karşı çevirmesiyle birlikte, artık burjuvazi tarih önünde yıkmaya değil, yıkılmaya mahkûm bir sınıf haline geldi. Onun sınıf karakterini ve eyleminin içeriğini belirleyen, proleter devriminden duyduğu korkudur. Burjuvaziye kendi devrimine “ihamet” edecek ölçüde sarsan da, feodal gericilikle uzlaşmaya iten de, bu korkudur. Bu korku *“proletarya ne kadar gelişiyor, ne kadar sınıf niteliğini sezmeye, kendi sınıf bilinciyle davranmaya başlıyorsa”* o kadar büyür, burjuvazi o kadar gericileşir ve saldırganlaşır. (Engels, Almanya’da Burjuva Demokratik Devrim Sol Yay. s.21)

1848 devrimleri zengin deneyimleriyle sadece Marx ve Engels’in Alman İdeolojisi ve Komünist Manifesto’da ortaya koydukları devrim teorisini doğrulamakla kalmadı, onu geliştirmenin yolunu aydınlattı ve pratik olgularını sundu. Marksist devrim, parti ve devlet teorisini geliştirmenin olanaklarını yarattı. Her şeyden önce devrim teorisini salt bir teorik sorun olmaktan çıkararak, bu anlamda teori ile pratiğin birliğini kurdu. *“Teorik yönelimin pratik yönelimle birleştirilmesini, teorinin devindirici gücünün eleştiride değil devrimde”* olduğunu, *“komünistler için sorunun mevcut dünyayı devrimci bir biçimde değiştirmek bulmuş oldukları duruma hücum etmek ve onu pratik olarak değiştirmek”* olduğunu pratiğiyle ortaya koydu. (Marx- Engels, Alman İdeolojisi, Sol Yay- s. 72, 49)

Marx ve Engels bu deneyimden yararlanarak, 1850’de Merkez Örgütünün Birliğine yaptıkları çağrıda:

“.... az çok mülk sahibi tüm sınıfların egemen durumdan uzaklaştırılmasına, devlet gücünün proletarya tarafından ele geçirilmesine ve yalnız bir ülkede değil, tüm dünyanın bütün egemen ülkelerinde proleterlerin birliğinin, bu ülkelerin proleterleri arasındaki rekabetin son

bulduğu ve hiç değilse başlıca üretici güçlerin proleterlerin elinde toplanmış bulunduğu noktaya ulaşmasına değin, devrimi sürekli kılmak bizim çıkarımızdır ve bizim görevimizdir. Bizim için söz konusu olan özel mülkiyetin değişikliğe uğratılması değil, yalnızca onun yok edilmesi, sınıf karşıtlıklarının gizli-kapaklı hale getirilmesi değil, sınıfların ortadan kaldırılması, var olan toplumun iyileştirilmesi değil, yeni bir toplumun kurulmasıdır.” (Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, s. 44)

Marx ve Engels bu çağrıda proletaryanın enternasyonal savaş sloganının “Sürekli devrim” olması gerektiğini vurguladılar. Marx ve Engels’in kaleme aldıkları bu çağrı devrimin sadece uluslararası düzeyde sürekliliğine değil, tek tek ülkeler bazındaki sürekliliğine de bir vurgudur.

1848 Devrimleri iktidar sorununu ilk kez proletaryanın önüne pratik bir sorun olarak koydu. Başlangıçta işçi sınıfı monarşiye karşı burjuvaziyle aynı safı paylaştı. Burjuvazinin monarşi ile ittifaka yönelmesi, yeni toplumun iki sınıfı arasında ilk büyük çarpışmayı başlattı. İşçiler, burjuva sınıfı ancak silahlı bir devrimle yenebileceklerini içgüdüleriyle kavradılar; burjuvazinin silahsızlandırma girişimine silaha daha fazla sarılarak cevap verdiler. İşçi sınıfı daha proleter bir bilinç ve örgütlülüğe sahip olmadan ortaya koyduğu bu proleter iş Fransa ve Avrupa’da yeni bir devrimci sürecin başlangıcı oldu. Artık bundan böyle Avrupa’da başlayacak her devrim proleter bir damga taşımak zorundaydı.

1848 devrimlerinde proletaryanın “*proleter bir bilince sahip olmadan yaptığı bir diğer proleter iş de burjuva devletin karşısına kendi devletini koyması oldu. Şubat devriminde “biçim bakımından abartılmış, içerik olarak çocuksu, bu yüzden de burjuvaca olan hak istemleri” için burjuvazinin ardından yürüyen proletaryanın Haziranda burjuvazinin denetiminden kurtulup özgürleşmesinin ardındanki sloganı: “burjuvazinin devrilmesi! İşçi sınıfı diktatörlüğü!”* oldu. (Marx, Fransa’da Sınıf Savaşları, Sol Yay. s.59)

Marx proletaryanın egemen sınıf olarak örgütlenmesi olan proletarya diktatörlüğünün zorunluluğunu 1848 devrimlerin deneyimine dayanak formüle etti. Marx, proletarya diktatörlüğünün kendi adıyla anılan teori içindeki merkezi yerini 5 Mart 1852’de J. Waydemeyer’e yazdığı mektupta şöyle betimledi:

“Bana gelince, modern toplumda ne sınıfların ne onlar arasındaki

savaşımın varlığını bulmuş olmanın onuru bana ait. Benden çok daha önce burjuva tarihçileri, bu sınıf savaşımının tarihsel gelişimini, burjuva iktisatçıları da sınıfların ekonomik anatomisini ortaya koydular. Benim yeni olarak tanıtladığım şey: 1) sınıfların varlığının, üretimin gelişmesindeki belirli tarihi aşamalarla ilişkili olduğunu, 2) sınıf savaşımının zorunlu olarak proletarya diktatörlüğüne varacağını, 3) bu diktatörlüğün, yalnızca bütün sınıfların ortadan kalkması ve sınıfsız topluma bir geçiş olduğunu göstermekten ibarettir.” (Marks, Engels – Seçme Yazışmalar Sol Yay. S.75)

1848 devrimlerinin, çözümlenmek üzere sınıf mücadelesinin önüne koyduğu en önemli görevlerden bir diğeri de parti sorunudur. İşçi sınıfının sermayeye karşı ilk örgütlenmeleri kapitalist üretimin manifaktürden fabrika aşamasına geçmesiyle birlikte başladı. İşçiler, olanaklı olan hemen her yerde, yardımlaşma sandıklarında, kooperatiflerde vb. bir araya geldiler. Ünlü Makine Kırıcılığı hareketi de bu dönemde ortaya çıktı. Ancak bu örgütlenmeler sınıf mücadelesinden çok, sınıfın içgüdüsünün ürünleriydi ve sınıf dayanışmasını ifade ediyorlardı. Daha sonra bu örgütlenmelerden burjuva sınıfı karşısında sınıfın ekonomik ve demokratik çıkarlarını savunan örgütlenmeler ortaya çıktı. Başlangıçta illegal biçimde oluşan bu örgütlenmeler, giderek yarı legal ve legal biçimlere dönüştüler. Proleter kültürünün ilk nüveleri de bu ilk örgütlenme ve mücadelelerle ortaya çıktı.

İşçi sınıfının parti biçimindeki ilk örgütlenmesi olan Komünistler Birliği 1847’de Marx ve Engels’in girişimiyle Almanya’da kuruldu. Komünist Manifesto, bu birliğin programı olarak kaleme alındı. Komünistler Birliği 1848 - 49 Alman devrimine aktif olarak katıldı. Üyeleri, işçilerle birlikte barikatlarda savaştı. Ama buna rağmen Birlik, henüz işçi sınıfının devrimci savaşını yönetecek olgunlukta değildi. Kuruluşunda Birliğin önüne koyduğu başlıca görev sınıf mücadelesi koşullarının incelenmesi ve komünizm zorunluluğunun propagandasıydı. (Engels, Almanyada Devrim ve Karşı Devrim Sol Yay. s. 131-137)

Devrim pratik olarak, bu partinin önüne koyduğu görevin çok ötesine geçmişti. Devrimin ilerleyişi karşısında parti, mücadeleye önderlik yapacak örgütlenme ve iradeden yoksundu. Devrimin önünde değil, arkasındaydı. Marx, Komünistler Birliği’nin devrimdeki bu konumunu partinin rolü konusunda yeni deneyimle birleştirerek şunları yazdı:

“Şubat devrimi partimizi politika sahnesine çıkardı ve böylelikle onun salt bilimsel amaçlarla eylemini olanaksız hale getirdi.” (Marx, Ekonomi Politığın Eleştirisine Katkı Sol Yay. s.32)

Böylelikle parti teorisi, sınıf mücadelesinin somut deneyimiyle zenginleşip teorik bir sorun olmaktan çıkarak, teorik-pratik bir soruna dönüştü. 1848 devrimleri gösterdi ki, işçi sınıfının kendiliğinden eylemi ne kadar güçlü olursa olsun, savaşılanların cesaret ve kahramanlığı ne kadar büyük olursa olsun, devrim dönemi boyunca sınıfın siyasallaşması ne kadar üst düzeye çıkarsa çıksın, sınıfın merkezi devrimci örgütlenmesi ve eylemiyle, sınıfın devrimci partisiyle buluşmayan ayaklanmanın zafere ulaşması ve zaferi garanti altına alması olanaksızdır.

Böylece 1848 devrimleri Marksist teorinin en temel ilkelerini (devrim, devlet- proletarya diktatörlüğü, proletarya enternasyonalizmi, parti) kendi eylemiyle doğruladı ve geliştirdi.

Ayrıca 1848 Devrimleri, proletaryanın devrimde hangi sınıflarla olası bir bağlaşıklık kurabileceğini ve bu bağlaşıklığın karakterini de aydınlattı. Devrim, burjuvazi ile aristokrasinin ittifakının karşısına proletarya ile küçük burjuvazi ve köylülüğün ittifakıyla çıktı. Ancak devrim, devrim anında proletaryanın etrafında toplanan bu güçlerin ittifakının, proletaryanın devrimci örgütlenmesi altında yönetilemediği, yönlendirilemediği oranda kalıcı olamayacağını, bu güçlerin ilk sarsıntıda proletaryaya nasıl yüz çevirdiklerini ve karşı-devrim saflarına katıldıklarını da gösterdi.

Marx ve Engels gelecek devrimlerin başarı ve başarısızlığında önemli bir rol oynayacak olan proletaryanın ittifaklar sorununu, 1848 devrimi içinde yer alan sınıfların oynadıkları rol ve bu sınıfların proletaryanın devrimci mücadelesiyle ilişkilerinin bir çözümlemesini yaparak, ittifak sorununun sadece devrim anının bir sorunu olmadığını, aynı zamanda devrime hazırlığın bir sorunu olduğunu dikkate alarak, proletaryanın ittifak politikasının teorik ve pratik temellerini geliştirdiler.

1848 devrimleri devrimle, devrimin nesnel koşulları arasındaki ilişkiyi olduğu gibi, sınıfın devrimci potansiyeliyle bu potansiyelin örgütlenmesi ve zafere taşınması, ayaklanmayla, ayaklanmanın zaferi, zaferin korunması ve ileriye taşınması arasındaki bağı, yani devrim, devlet ve devrimci parti ilişkisini, zaferiyle değilse de, yenilgisiyle, kurdu.

III

Yenilgiden Zafere, 1850 –1871

Fransa'dan başlayarak bütün bir kıtaya yayılan devrimler, yine Fransa'dan başlayarak birbiri ardınca yenildiler. Yenilgiyle birlikte sınıf hareketinde bir dağılma ve geri çekilme dönemi egemen oldu. Engels yenilgi sonrasında işçi hareketindeki durumu 1888'de Manifesto'nun İngilizce baskısına yazdığı önsözde şöyle özetledi:

“1848 Haziranında yer alan Paris ayaklanmasının - proletarya ile burjuvazi arasındaki ilk büyük savaşın - yenilgiye uğraması, Avrupa işçi sınıfının sosyal ve siyasal emellerini yeniden bir süre için geri plana itti.....İşçi sınıfı kendine siyaset alanında bir yer bulabilme savaşıyla ve de orta sınıf radikallerinin aşırı kanadı olmakla yetinmek zorunda bırakılmıştı. Bağımsız proleter hareketleri, canlılık göstermeye devam ettikleri her yerde hemen acımasızca bastırılıyordu.” (Marx-Engels, Manifesto, Öncü Yay. s. 15-16)

Komünistler Birliği kendini bu burjuva terörün merkezinde buldu. 1851'de, yenilginin yol açtığı savrulmalara karşın, Birliğin mücadeleyi kararlılıkla sürdüren üyeleri bir burjuva komployla tutuklandı ve hapse mahkûm edildi. Bu gelişme üzerine Birlik, 1852'de kendini feshetmek zorunda kaldı. Bütün bu teröre rağmen, Avrupa işçi hareketi yenilginin yarattığı dağılma ve ataleti, verdiği kayıplara rağmen kahramanca mücadelesinin yarattığı moral ve güvenle, kısa sürede üzerinden atabildi. 1860'larda işçi hareketinde başlayan toparlanma, 1864'de Enternasyonal İşçi Birliği'nin (Birinci Enternasyonal) kurulmasıyla yeni bir atılım dönemine girdi.

“Avrupa ve Amerika'nın tüm savaşçı proletaryasını tek bir kuruluş içinde kaynaştırmak amacıyla kurulan bu birlik, (Uluslararası İşçi Birliği kastediliyor-y) Manifesto'da dile getirilen ilkeleri hemen benim-

seyemezdi. Enternasyonal, İngiliz sendikaları, Fransız, Belçika, İtalya ve İspanya'daki Proudhon taraftarları ve Almanya'daki Lasalle'cilerin kabul edebilecekleri kadar geniş bir programa sahip olmak zorundaydı." (age. s. 16)

Engels'ten yapılan bu alıntıdan da anlaşılacağı gibi Enternasyonal, devrimci bir sınıf partisi olmaktan çok, bu sürece giden yolu temizlemek üzere kurulmuştu. Öngörülen, "işçi sınıfının kurtuluşunun gerçek koşullarının daha iyi anlaşılmasını" sağlamak, Avrupa'nın her ülkesinde devrimci partilerin üzerinde yükseleceği zemini hazırlamaktı.

Nitekim, "Enternasyonal, 1874'de dağıldığında işçiler, 1864'teki işçiler olmaktan çıkmışlardı. Fransa'da Proudhon'culuk, Almanya'da Lasalle'cilik kayıplara karışmak üzereydi." (age. s.17) Ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde, Marksizm'in öteki küçük burjuva, "sosyalist" ideolojilerin karşısında üstünlüğünün kurulmasıyla birlikte, Marksist partilerin kurulmasının zemini de oluşmuştu.

Yenilgi sonrasında ve yeniden toparlanma döneminde Fransa hâlâ devrimin merkezi, Fransız işçi sınıfı da uluslararası proletaryanın en devrimci müfrezesi olma özelliğini koruyordu. 1870-71 Fransız-Alman savaşının ardından Fransız işçi sınıfı bir kez daha iktidara yürüdü. Devrim, sınıf mücadelesi tarihinde bir ilki de gerçekleştirdi. İşçi sınıfı 1848 devriminden aldığı güçle sokakta kazandığı zaferi bu kez iktidara taşıdı.

Tıpkı 1848 gibi, Komün de Marksist teorinin en temel ilkelerini (devrim, parti, proletarya enternasyonalizmi ve proletarya diktatörlüğü) onaylamakla kalmadı onları geliştirmenin yeni olanaklarını da sundu.

Komünle birlikte devrimin tarihsel ve toplumsal değişimin motor gücü olduğu birkez daha kanıtlanmış oldu. Komün devrimi proletaryanın kurtuluşunun tek olanaklı yolu olarak gördü.

Komün'ün en önemli üstünlüklerinden biri de ülke savunması adına kendi burjuvazisinin kuyruğuna takılmadan Fransa'nın Alman istilâsından kurtarılmasıyla, kapitalist sömürden kurtulma görevini birleştirilmesi ve ayrıca burjuvazinin ulusal savunma şiarı altında ezilmeden, büyük bir bilinç sıçramasıyla savaşa içsavaşla karşılık vermesi ve içsavaş zaferle sonuçlandırmasıdır.

Komün, Marksist teorinin temel ilkelerinden biri olan proletarya enternasyonalizmi konusunda eşsiz bir deneyim ortaya koydu. Bizzat örgütsel varlığıyla - Komün çeşitli uluslardan işçileri bağrında toplamıştı - proletarya enternasyonalizminin en etkili örneklerinden biri oldu. İşçi

sınıfının sınıfsal varoluşu gibi, mücadelesinin de evrensel olduğunu pratikte de kanıtladı. Alman burjuvazisi, Komünü ezmek için, Fransız burjuvazisi ile sürmekte olan savaşını bir yana bırakarak, Fransız burjuvazisinin yardımına koştuğunda Alman işçi sınıfı da yurtseverce yanlısamlara izin vermeyerek, sınıf mücadelesi tarihinde bir ilke imza attı, Fransız işçi sınıfının yanında yerini aldı. Burjuva kardeşleşmesini, proleter kardeşleşmeyle yanıtladı. Fransız ve Alman işçileri proleter enternasyonalizminin bayrağını burjuvazinin bağrına sapladı.

Komün'ün en önemli deneyimlerinden bir diğeri şüphesiz devletle – proletarya diktatörlüğü ile ilgili olanıdır. Marx işçi sınıfının '*burjuva devlet mekanizmasını ele geçirerek kendi yararına kullanamayacağını,*' bu mekanizmayı parçalamadan iktidarını koruyamayacağını ve kendi devlet mekanizmasını kurmadan yoluna devam edemeyeceğini, 1848 devrim deneyimlerinden hareketle ortaya koymuştu. (Marx-Engels-Lenin, Paris Komünü Üzerine Sol Yay. s.50) Komün Marx'ın bu tespitlerini doğrulamakla kalmadı, proletarya diktatörlüğünün somut bir biçimini de yarattı. Bu yüzden Marx proletarya diktatörlüğünü Komün'ün varlığının özü olarak nitelendirdi.

Marx'ın de belirttiği gibi, Komün, devlet sorununa tamamen pratik bir sorun olarak yaklaştı ve sorunu kendi koşulları içinde çözmeye çalıştı. Sürekli ordu ve polisi ortadan kaldırarak, yerine halkın doğrudan silahlı örgütlenmesini koydu. Bürokrasiyi ortadan kaldıracak tedbirleri yürürlüğe soktu. Kamu yönetiminde seçimle gelme, görevden alınabilme ve ücretlerin ortalama işçi ücretini geçmemesi ilkelerini benimsedi.

İşçi sınıfı, küçük burjuvazi ve köylülük için bir dizi önlemleri yürürlüğe koydu. Bunları yaparken gücünü yasadan değil, dizginsiz sınıf egemenliğinden aldı. Parlamenter bir örgenlik değil, sınıf diktatörlüğünü rehber edindi.

Bütün bu önlemlere karşın, Komün daha önceki bütün egemen sınıfların yaptıkları gibi, iktidarı alınca, kendi sınıf çıkarlarını ulusal çıkar olarak örgütleyemedi. Kendini Paris'le sınırladı. 1848 devrimlerinde proletarya nesnel olarak küçük burjuvazi ve köylülüğü yönetebilecek durumda değildi. 1871'de ise Komün kendine egemen olan anlayış yüzünden bu görevi yerine getiremedi.

Engels Marx'ın "Fransada İç Savaş" kitabına yazdığı giriş yazısında devletin bir sınıf iktidarı aygıtı olduğunun altını çizerek şunları yazdı: "*Ama Gerçeklikte devlet bir sınıfın bir başkası tarafından ezilmesi için*

bir makineden başka bir şey değildir ve bu, krallıkta ne kadar böyleyse demokratik cumhuriyette de o kadar böyledir; bu konuda söylenebilecek en hafif şey, devletin, muzaffer proletaryanın sınıf egemenliği için savaşında kalıt olarak aldığı ve tıpkı Komün gibi, en zararlı yönlerini budamaktan kendini alamayacağı bir kötülük olduğudur; yeni ve özgür toplumsal koşullar içinde yetişmiş bir kuşak bütün bu devlet hurdasını başından savacak bir duruma gelinceye değin.

Sosyal Demokrat hamkafa (phelistin) son zamanlarda proletarya diktatörlüğü sözünün söylendiğini duymakla yararlı bir teröre kapılmıştır. Eh peki baylar, bu diktatörlüğün neye benzediğini bilmek ister misiniz? Paris Komünü'ne bakınız. Paris Komünü proletarya diktatörlüğü idi.” (Marx, Fransada İç Savaş s. 52-53)

Ama ne yazık ki Komün titizlikle yarattığı eseri aynı titizlikle korumasını bilmedi. Bir yandan “köleleştirilmesinin siyasal aleti” olan burjuva devlet mekanizmasının yerine “kurtuluşunun aleti” kendi devlet mekanizmasını -proletarya diktatörlüğünü- koyarken, öte yandan yanı başındaki burjuva devlet mekanizmasının olduğu gibi kalmasına göz yumarak en büyük hatayı işledi ve kendi sonunu kendi eylemiyle (eylemsizliğiyle) hazırladı. İçsavaşla aldığı iktidarı, içsavaşı sonuna kadar yürütmeyi göze alamamakla kaybetti.

Komün'ün yenilgisinin en önemli nedenlerinden biri olan bu hata proletarya diktatörlüğünün devrim ve komünizm açısından merkezi önemde bir ilke olduğunu ortaya koymaktadır Bu ilke sadece işçi sınıfının iktidar mücadelesinin değil, kapitalizmden komünizme geçişte bütün bir tarihsel sürecin belirleyici ve yönlendirici ilkesidir. Bu süreçte işçi sınıfının iktidar mücadelesinin belirleyen ilkesi olan proletarya diktatörlüğü, sürecin bütünü, yani sonal amaç olan (komünizm) tarafından ise belirlenendir. İşçi sınıfı iktidarının aracı aynı zamanda iktidarsızlığın da (devletin ortadan kalkmasının) aracıdır. Marx proletarya diktatörlüğün kapitalizmden komünizme geçişteki yeri ve rolünü şöyle açıkladı; **“...Proletarya gitgide devrimci sosyalizmin çevresinde, bizzat burjuvazinin Blanqui adını taktığı Komünizm çevresinde toplanıyor. Bu sosyalizm, genel olarak, sınıf farklılıklarının ortadan kaldırılması, sınıf farklılıklarının dayandıkları bütün üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılması, bu üretim ilişkilerine uygun düşen bütün toplumsal bağlantıların ortadan kaldırılması, bu toplumsal bağlantılardan doğan bütün düşüncelerin altüst edilmesine varmak üzere, devrimin sürekliliğinin ilanıdır, zorunlu bir geçiş noktası olarak pro-**

letaryanın sınıf diktatörlüğüdür.” (Marx, Fransa’da Sınıf Savaşları, Sol Yay. s.130)

Sınıf iktidarının biçimi olarak proletarya diktatörlüğü, işçi sınıfının kapitalizme karşı yürüttüğü mücadelenin bütün yönlerini belirler. Partinin niteliğini, örgütlenme ilkelerini, devrimci eylemini, mücadele biçimlerini (parlamentar, parlamento dışı vb.), mücadele yöntemlerini (barışçı, barışçı olmayan, iç savaş vb.), kısaca devrimin strateji ve taktiğini bütün yönleriyle belirler. Proletarya enternasyonalizminin gerçek temelini de proletarya diktatörlüğü oluşturur. Çünkü proletarya enternasyonalizmi ancak sınıf mücadelesi içinde ve iktidar mücadelesinin bir unsuru olarak varolabilir. İşçi sınıfı ulusal biçim altında yürüttüğü iktidar mücadelesini, bu aynı mücadeleyi yürüten başka ülkeler işçi sınıflarının mücadeleleriyle birleştirerek fiili enternasyonal bir karakter kazanır. Proletarya enternasyonalizmi devrimci içeriğine bu mücadeleler içinden gerçek kavuşur. Bu anlamda proletarya diktatörlüğü, aynı zamanda proletarya enternasyonalizminin bir gerçekleşme biçimidir de.

Son olarak Komün devrimci süreçte partinin rolü, zorunluluğu ve niteliği konusunu netleştirmiştir. Komün işçi sınıfının devrimci partisi için vazgeçilmez bir koşul olsa da, sınıfın bağımsız örgütlenmesinin devrimin zaferi ve sürekliliğinin garantisi olamayacağını, partinin sınıf mücadelesinin farklı biçimlerini -teorik, siyasal, ekonomik- uyumlu ve bağlantılı olarak sürdürecektir teorik-pratik bir kavrayışa, merkezi eylem yürütebilecek bir örgütlülüğe, bunun gerektirdiği devrimci bir disipline ve bütün bunları sağlayacak ideolojik bir arılığa ve birliğe sahip olması gerektiğini ortaya koydu. Komün’ün yenilgisindeki en büyük etken, onun eylemini yönetecek ve ileriye taşıyacak böyle bir partiye sahip olmamasıydı. Komün’ün, yanı başındaki burjuva devletin varlığını korumasına izin veren de, onu burjuvaziyi mülksüzleştirme ve silahsızlandırma işinden alıkoyan da sahip olduğu örgütün zaaflarıdır; Merkez Komitesinin Komün’ün merkezi eylemini ve devrimci disiplinini engelleyen alacalı yapısıdır. Ama Komün, eseriyle devrimci bir partiye giden yolu da temizlemiş, zafer ile onu sağlayacak devrimci örgütün nitelikleri arasındaki ilişkiyi yeniden kurmuştur.

Engels, Marx’ın “Fransa’da Sınıf Savaşları” kitabına yazdığı “Giriş”te, Komün’ün oluşumu ve yenilgisini şu özlü ifadeyle değerlendirdi:

“ Paris’te artık proletarya devriminden başka bir devrimin olanak dışı olduğu ortaya çıktı. Zaferden sonra iktidar tamamıyla kendiliğinden

den, hiçbir tartışmaya yer bırakmayacak biçimde işçi sınıfının eline düştü. Ve o anda, işçi sınıfı iktidarının bizim burada betimlediğimiz dönemden (Engels, 1848-49 devrimlerini kastediyor-y) 20 yıl sonra bile hâlâ ne kadar olanak dışı olduğu bir kez daha görülebildi. Bir yandan Fransa, Paris'in Mac Mahon'un gülleleri altında kan kaybetmesine seyirci kalarak onu atlattı. Öte yandan, Komün kendisini ikiye bölen iki taraf arasındaki, her ikisi de yapılacak işin ne olduğunu bilmeyen Blanki'ciler (çoğunluk) ile Proudhon'cular (azınlık) arasındaki kısır çekişmelerle tükenip gitti. 1871'deki zafer armağanı 1848 baskınından daha fazla meyve vermedi." (Fransada Sınıf Savaşları sol yay. s. 17)

Carlo Terzaghi'ye yazdığı 14-15 Ocak 1872 mektupta ise Komün'de egemen olan siyasal anlayışı kastederek "Komünün hayatına mal olan şey" in, "merkeziyetçilik ve otorite eksikliği oldu" ğunu yazdı. (Marks, Engels, Lenin Paris Komün Üzerine, Sol Yay. s. 376)

Engels'in, 1848'de yenilginin belirleyici nedenini kıta Avrupa'sı üzerindeki iktisadi gelişmenin kapitalist üretimin kaldırılması için henüz yeterince olgunlaşmamış (age, s. 14) olması olarak belirlerken, 1871 yenilgisini Komün'e egemen olan fraksiyonların - Blanki'ciler ve Proudhon'cular - "yapılacak işin ne olduğunu bilmemesi" ile açıklaması, parti sorununa önemli bir vurgudur.

.Bu dört ilke Marksist teorinin özü ve özetidir. İşçi sınıfını silahsızlandırmayı hedefleyen bütün saldırıların bu dört ilkeye yönelmesi ve sınıf hareketi içinde ortaya çıkan bütün büyük bölünmelerin bu dört ilkede ortaya çıkması boşuna değildir.

1848 – 1871 fırtınalı devrim döneminin sınıf mücadelesi açısından ayırt edici özelliği, Marksizm'in burjuva ve küçük burjuva sosyalist akımlarla giriştiği mücadeleden egemen bir eğilim olarak çıkması, Marksist devrim, devlet ve parti teorisinin, zengin devrim deneyimleriyle olgunlaşması ve işçi sınıfının kendiliğinden sınıf olmaktan çıkarak kendisi için sınıf düzeyine yükselmesidir.

Dönemin sonunda patlak veren Paris Komünü ve Komün'ün yenilgisi, paradoksal bir biçimde Marksizm'in işçi hareketi içindeki zafe-riyle kesişti. Bu zaferle birlikte sınıf mücadelesinde teorik görüşleri, taktik anlayışları, örgütlenme ve mücadele biçimleri ile burjuva ve küçük burjuva "sosyalizmleri"nin temsil edildiği Marksizm öncesi dönem kapandı; böylece sınıf mücadelesi, Marx'ın, L. Kugelmann'a yazdığı 17 Nisan 1871 tarihli mektubunda belirttiği gibi - "Paris'teki mücadele

ile, işçi sınıfının kapitalist sınıfa ve onun devletine karşı mücadelesi yeni bir aşamaya girmiştir. Bu kavganın ilk sonuçları ne olursa olsun, evrensel bir önem taşıyan yeni bir çıkış noktası kazanılmıştır.” (Marx-Engels, Seçme Mektuplar , Evrensel Yay. s. 59-60)

Marks ve Engels’in Yol temizliği:

1848 devrimleri ile Paris Komünü arasında geçen dönemde (1848-1874) Marx ve Engels bir yandan bu devrimlerin deneyimini ele alıp bundan sınıf mücadelesi için gerekli sonuçları çıkartarak, kendi adlarıyla anılan teoriyi devrimci pratiğin yardımıyla geliştirirken, öte yandan proletaryayı baştan çıkarmaya yönelik burjuva ve küçük burjuva sosyalizmine karşı da amansız bir mücadele sürdürdüler. Marksizm bu mücadelelerden geçerek işçi hareketi içinde devrimci otoriter bir güç haline geldi.

Bu otoritenin gerisinde Marx ve Engels’in; burjuva liberalizmine, Proudhon’culuğa, Blanki’ciliğe ve Lasalle’cılığa karşı verdiği teorik ve politik mücadele vardır.

Marksizm dışı bu akımlar içinde en etkilisi şüphesiz ki Proudhon’culuktur. Proudhon, anarşizmin hem isim babası, hem de bir ideoloji olarak yaratıcısıdır. Bu yüzden de anarşizmin babası olarak anılmıştır. Proudhon’a göre “her türlü kötülüğün kaynağı” devlettir. Sömürünün kaynağı da devlettir. Dolayısıyla devletin ortadan kalkmasıyla sömürü de ortadan kalkacaktır. Proudhon, devleti sınıf egemenliğinin bir aracı olarak görmediği için ortadan kalkmasını da sınıf mücadelesine bağlamaz. Tersine işçilere siyasal mücadeleden uzak durmayı öğütler. Ona göre siyasal mücadele yürütmek devleti tanımak, dolayısıyla “anti otoriter ilkeyi” reddederek anarşizmden kopmaktır. Proudhon’un öngördüğü düzen siyasal mücadele aracılığıyla değil, gönüllülük temelinde bireysel, ya da biraraya gelmiş üreticilerin eşit değişimine dayalı ilişkileri üzerine kurulacak ve bu ilişkinin kredi sistemiyle desteklenmesiyle varlığını sürdürecekti. Bu kendi kendini yöneten üreticiler toplulukları “federal ilke” gereğince bir araya gelerek çoğulcu bir sistem yaratacaklardı. Her ne kadar devletin reddi olarak ünlenmiş olsa da, Proudhon’un teorisinin özü sınıf mücadelesinin reddidir. O yüzden dün de, bugün de sınıf mücadelesinden yan çizenler Proudhon’a uğramadan, onun görüşlerini yeni biçimler altında ileri sürmeden edemezler.

Marx, görüşlerini ayrıntılı olarak ele alıp eleştirdiği Felsefenin Se-

faleti kitabının girişinde Proudhon'u şöyle betimledi; "*M. Proudhon'un garip bir biçimde Avrupa'da yanlış anlaşılma bahtsızlığı var. Fransa'da iyi bir Alman filozofu diye itibar gördüğünden, kötü bir iktisatçı olmaya hak kazanmıştır. Almanya'da ise en yetenekli Fransız iktisatçılarından biri olarak itibar gördüğünden, kötü bir filozof olmaya hak kazanmıştır. Biz aynı zamanda hem Alman hem de iktisatçı olduğumuzdan bu ikili hatayı protosto etmek istiyoruz.*" (Sol Yay. s. 29- Başlarken bölümü)

Mark ve Engels aynı şekilde sosyalizm tarihinin en ilginç kişiliklerinden biri olan Lasalle'cılığa karşı da mücadele ettiler. Lasalle, 1863'de Alman İşçileri Genel Derneği'ni kurdu. İşçi kooperatiflerinin devlet yardımıyla desteklenerek, barışçıl yoldan sosyalizme geçilebileceğini savundu. Lasalle başlangıçta Alman işçi sınıfının siyasal örgütlenmesinde önemli bir rol oynadı. 1864'te evlenmek istediği kızın babasıyla girdiği düelloda öldü. Ama Lasalle'cılık Alman sınıf mücadelesinde uzun bir süre bir eğilim olarak varlığını sürdürdü. 1875'te Marx ve Engelsin karşı çıkmasına rağmen Lasalle'cılar Alman Sosyal Demokrat Partisi'yle birleşti. Marx ve Engels bu yeni partinin Lasalle'ci programını "Gotha Programının Eleştirisi"nde ayrıntılı olarak eleştirdiler.

Blanqui'ciliğe karşı verilen mücadeleye gelince, Blanqui amacını kapitalist devleti yıkmak yerine sömürünün olmadığı bir diktatörlük kurmak olarak belirlemiştir. Ama bu değişimin sınıf mücadelesine bağlı olarak değil de, iyi örgütlenmiş, disiplinli, kararlı küçük bir grubun eyleminin sonucu olarak gerçekleşeceğini öngörüyordu. Kapitalizmin devrim yoluyla yıkılması, bunun için iyi örgütlenmiş bir devrimciler örgütünün zorunluluğu, ve devrimci bir diktatörlüğün kurulması Blanquizm ile Marksist teorinin ortak yanlarını oluştururken, (bu yakınlığa dayanarak çoğu zaman Marksizm Blanqui'cikle özdeşleştirilmiştir) devrimi bir komploya indirgemesi ve diktatörlüğün sınıf ile olan ilişkisini reddetmesi onu Marksizm'den ve sınıf mücadelesinden koparıyordu. (bak: Marks, Engels Seçme Yapıtlar ciltII say.454)

Marx ve Engels'in eleştirilerinin yanında bu üç akım en önemli darbeyi bizzat içinde yer aldıkları, hata ve sevaplarında önemli pay sahibi oldukları Paris Komünü'nde aldılar. Komün, yarattığı eserle ve yenilgisiyle devrimi sınıf mücadelesinin dışında arayan bu üç akımın da mezarı oldu.

Marx ve Engels, ASDP'nin kurulmasından sonra bu mücadeleyi, aynı şekilde - Almanya'da ve Avrupa'nın birkaç ülkesinde etkinlik kazanan - Bakunin'ciliğe karşı da kararlı biçimde sürdürdüler.

Bakunin -selefi Proudhon gibi- devleti, sınıf ilişkilerinden kopararak ele aldı. Devleti sermaye egemenliğinin bir aracı olarak değil, tersine “sermayeyi yaratanın devlet olduğu” görüşünden hareket ederek sorunun, *her türlü otoritenin ortadan kaldırılmasıyla çözülebileceğini ileri sürdü*. Toplumsal devrimin temelini, ekonomik koşullarda değil de *bi-reyin bireysel iradesinde aradı*.

Bakunin’e göre bütün kötülükleri yaratan, ekonomik ve siyasal koşullar değil; bizzat devletin kendisidir. Devlet bir şekilde ortadan kaldırıldığında - ki bu ezilenlerin her yerde bir anda gerçekleşecek ayaklanmasıyla, bir genel grevle gerçekleşecektir - kötülükler de son bulacaktır. İşçiler, otorite altında ezilenler, bu mutlu güne kadar “devlete karşı siyasal bir parti biçiminde örgütlenmemeli”, “siyasal eyleme girişmemeli”, ücretlerini artırmak ya da ücretlerdeki düşüşü engellemek için grev yapmamalıdır; çünkü bu, “devleti tanımak anlamına gelir” ki, bu da “anti-otoriter ilke”ye terstir.

Bakunin’in “bütün kötülüklerin kaynağı” olarak gördüğü devlete karşı açtığı savaş, sadece burjuva devletin reddi değil, aynı zamanda işçi sınıfının kendini egemen bir sınıf olarak örgütlemesi ve devletsizliğe geçişin bir aracı olan proletarya diktatörlüğünün de reddidir. *Bakunin’e göre, “proletarya diktatörlüğü, büyük çoğunluk üzerine işçi sınıfının ayrıcalıklı bir azınlığının yönetimi”dir. Aynı biçimde partinin devrimci süreçteki öncü rolü de partinin sınıf üzerindeki egemenliği’dir ve bu ikisi de “anti-otoriter ilke” gereğince reddedilmelidir.*

Bakunin bu karmaşık, anarşist düşünce içinde çıkış yolunu; Komün’ün ve bireyin özerkliğinde bulur. Bu formülasyon içinde ise özerk bireylerin hangi ilkeye göre bir araya gelecekleri ve devleti ortadan kaldıracakları ise bir muamma olarak kalır.

Kendi kurgusunu sınıf mücadelesi olarak ortaya koyan Bakunin, görüşlerini I. Enternasyonal’e egemen kılmak ve Enternasyonal’i ele geçirmek için yoğun bir entrika faaliyeti içine girdi. 1868 yılında I. Enternasyonal karşısında, Cenevre’de “Sosyalist Demokrasi İttifakı” adıyla kendi örgütünü kurdu. Bu örgüt, I. Enternasyonalin aynı tarihte Bern’de yapılan kongresinde entrikayla Enternasyonal’e üye olarak katılmayı başardı.

Bakunin örgütünün I. Enternasyonal’e üyeliğinin ardından Enternasyonal’i ele geçirmek üzere yıkıcı faaliyetlerine hız verdi. Bunda kısmen de başarılı oldu. Enternasyonalin çeşitli seksiyonlarında (İsviçre, İtal-

ya, İspanya, kısmen de Belçika) önemli etkinlik elde etti. Bakunin, bu etkinliğe dayanarak Enternasyonal içindeki yıkıcı faaliyetlerini daha da artırdı. Bakunin'e göre "gelecekteki insan toplumunun bir embriyonu olması gereken Enternasyonal"; bu işlevini yerine getirebilmesi için "bağrındaki otoriteye ve diktatörlüğe eğilimli her türlü ilkeyi çıkarıp atmak zorundadır."

Aslında kapitalizme karşı devrimci örgütlenmenin ve proletarya diktatörlüğünün reddi olan bu görüşü, Engels; 1872'de yazdığı bir makaleyle şöyle yanıtıyor: "Tam da bütün gücümüzle kendimizi savunmamız gereken bir anda, proletaryanın; her gün, her saat yürütmeye zorlandığı savaşımın gereksinmelerine uygun bir biçimde örgütlenmesi değil de, birtakım hayalperestlerin, yarının toplumu üzerine kendi kafalarında kurdukları bulanık tasarımlara göre örgütlenmesi öneriliyor. Düşünelim birazcık bu modele göre kendi Alman örgütümüzün neye benzeyeceğini. Hükümetlerle ve burjuvaziyle savaşacağımız yerde, programımızın her maddesinin, kongrenin her kararının, geleceğin toplumunun tastamam bir yansıması olup olmadığını anlamak için kafamızı patlatacağız.

Yürütme komitesi yerine, basit bir yazışma ve istatistik büromuz olacak. Bu büronun bütün işi elinden gediğince özerk şubeleri çekip çevirmektir. – öylesine özerk şubeler ki, bunlar hiçbir yönetici otoriter organı, bu onların kendi özgür onaylarıyla kurulmuş da olsa, tanınamalıdır; çünkü tanırılsa, gelecek toplumun örneği olmaktan ibaret olan ilk görevlerini çiğnemiş olurlar! Kuvvetlerin birleştirilmesi, uyum içinde yürütülen eylemler, bunlar sorun olmaz. Eğer şubelerden birinde azınlık çoğunluğa boyun eğerse, özgürlük ilkesine karşı büyük bir suç işlemiş ve otoriteye, zorbalığa götüren ilkeyi kabul etmiş olur!... Bu, hiyerarşik ve otoriter bir örgüt oluşturmak demek olur! Ve hele bu örgütte disiplinli şubeler hiç olmamalıdır. Ne parti disiplini, ne güçlerin bir merkezde toplanması, ne de savaşım araçları! Peki ne olacak o zaman gelecek toplumun örneği? Kısaca bu cinsten yeni bir örgütlenmeyle nereye varabiliriz ki? İlk Hıristiyanların korkak ve kölece örgütlenmesine, her tekmeyi minnetle kabullenen bu köleler, kölece davranışları sayesinde zafere, evet doğru, zafere üç yüzyılın sonunda ulaştılar, ama proletarya ne olursa olsun, bu devrim yöntemini örnek almayacaktır! Nasıl ilk Hıristiyanlar kendi imgesel cennetlerini örgütlenme modeli olarak almışlarsa, görüyorsunuz biz de aynı şekilde Bay Bakunin'in gelecek toplumsal cennetini örnek olarak kabul etmeliyiz ve savaşaca-

ğımıza dua etmeli ve umutla beklemeliyiz. Ve işte bize bu gibi saçmalıkları vazedenler tek gerçek devrimciler diye geçiniyorlar.” (Marx – Engels – Lenin; Anarşizm ve Anarko Sendikalizm, Sol Yay. s. 75 – 76)

Uzunluğu nedeniyle okuyucunun tepkisini göze alarak alıntıyı, küçük bir bölümü hariç, tümüyle yazıya ekledik. Çünkü alıntı, yalnızca Bakunin’in görüşlerinin bir eleştirisi olması açısından önem taşımıyor; bundan çok daha önemlisi, işçi sınıfının devrimci örgütlenmesi ve komünist partinin örgütlenme ilkelerini ortaya koyuyor. Alıntı böyle değerlendirildiğinde okuyucunun bize hak vereceğini düşünüyoruz. Ayrıca bize aralıksız otuz yıldır bireysel özgürlük ve bireyin özerkliği adına aynı şeyler söylenmiyor mu? Bizden, kurmayı düşündüğümüz örgütün, geleceğin nüvesi olması öne sürülerek aynı şeyler istenmiyor mu? Hiyerarşi yok, otorite yok, işbölümü yok, merkezi örgütlenme, merkezi eylem yok; örgütlerin birbirine bağlılığı ve hesap vermesi yok, azınlığın çoğunluğa tabi olması yok, disiplin yok, güç kullanımı yok, devrimci yöntemler ve devrimci mücadele biçimleri yok. “Çünkü bu “yok”ları onaylamadan geleceğin toplumunun nüvesi olamayız”. Gerçekten de olamayız; çünkü bütün bunlar reddedilerek kurulamayacak olan toplumun nüvesi de olunamaz. Bütün bunlara rağmen hâlâ nüve olmakta kararlıysanız geriye bir tek şey kalıyor, o da Engels’in söylediği gibi oturup dua etmek!

Bakunin’in I. Enternasyonal’e karşı yıkıcı faaliyetleri, Marx ve Engels’in teorik ve siyasal mücadelesi ve ASDP’nin artan etkinliğiyle başarısızlığa uğradı. Engels’in de vurguladığı gibi, “... dört yıllık bir iç savaştan (1869 – 1872) sonra Avrupa işçi sınıfının eylem birliği yeniden kuruldu.” (A.g.e. s.198)

Bakunin’cilerin Enternasyonal’den atılmalarının ardından etkinliklerini İspanya ve İtalya’da başarısız “devrim girişimleri”yle, İsviçre ve Belçika’da ise ASDP’nin etkinliğine bağlı olarak kaybettiler.

Bakunin’in sınıf mücadelesi içindeki yeri, etkin olduğu dönemle (1868 – 1873) sınırlıdır. Asıl önemli olan; Bakunin’in proletarya diktatörlüğü ve devrimci parti örgütlenmesine karşı ortaya koyduğu bu “ilkelerin” (devletın sınıf egemenliği aygıtı olarak reddi, otoritenin, hiyerarşinin, işbölümünün, disiplinin reddi vb.) sonraki dönemlerde; “Marksizm’in geliştirilmesi” adı altında Bakunin’in teorisinden soyutlanarak, liberaller ve reformistler tarafından Marksist harekete taşınmasındadır.

Paris Komünü

Yenilgisi ve Sonrası

Mustafa Sağlam

I

Almanya'nın Öne Çıkışı

Bu dönem, 1848-1871 arası iki dönemden; Avrupa'da burjuva devrimlerin tamamlanması, kapitalizmin hızlı "barışçı" gelişimi ve devrimlerin olmayışıyla ayrılır. Kapitalizm ise esas olarak bu dönemde sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesinde kat ettiği yolla, gerçek kimliğine, yani tekelci ve emperyalist kimliğe kavuştu. Bu "barışçı" ve hızlı büyümenin diğer bir özelliği ise, sermaye birikimindeki büyümeye paralel olarak proleterleşme sürecinin, toplumun bütün sınıf ve katmanlarına yayılarak hızlanması ve genişlemesi, böylelikle de sosyalizmin nesnel koşullarının (üretim toplumsallaşması ve işçi sınıfının gelişmesi) dünya çapında olgunlaşmasıdır.

Marksizm'in sınıf hareketinde teorik, siyasal ve örgütsel alanda baskın eğilim haline gelmesi, bir yandan I. Enternasyonal'in alacalı bileşimi içinden Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde, "sosyal demokrat" adı altında komünist partilerin oluşmasının zeminini hazırlarken, öte yandan Komün'ün yenilgisinin Avrupa işçi hareketinde yarattığı dağılma sürecini frenleyerek yavaşlattı ve moral bozukluğunu da etkisizleştirdi. Devrim bir ülkede geri çekilirken, başka bir ülkede yeniden güç toplayarak öne fırladı.

Paris'te işçi sınıfı, birleşik burjuva terörü altında devrimci evlatla-

rını barikatlarda kaybederek geri çekildi. Bu yenilgiyle Fransa sınıf savaşındaki eski öncü konumundan geri düşerken, Almanya devrimin yeni merkezi, Alman işçi sınıfı da dünya işçi sınıfının yeni devrimci müfrezesi olarak öne çıktı.

1869'da Marksist ilkeler üzerinde kurulan Alman Sosyal Demokrat İşçi Partisi* ile işçi sınıfının sosyalizm mücadelesi, teorik, siyasal ve örgütsel bir bütünlük ve belirgin bir form kazandı. İşçi sınıfı, ilk kez Alman Sosyal Demokrat Partisi (ASDP) önderliği altında etkili bir sendikal ve merkezileşmiş bir siyasal mücadele olanağını elde etti. ASDP, öncü işçileri (Bebel, Willhelm Liebknecht vb.), kendi öncüsü olarak örgütleyerek ve sınıf mücadelesinin farklı biçimlerini (teorik, siyasal ve ekonomik) uyumlaştırıp merkezileştirerek işçi sınıfının geniş kesimleriyle bağ kurma ve onları mücadeleye çekme olanağına kavuştu. O güne kadar büyük ölçüde ayrı kanallardan yürüyen bilimsel sosyalizm ile işçi hareketinin birliğini ASDP önderliği altında birleştirdi.

Almanya'da sınıf mücadelesinin yükselmesi ve ASDP'nin sınıf hareketinde otoritesi ve saygınlığı yüksek bir güç haline gelmesi, kendiliğinden gerçekleşmedi. Bu, her şeyden önce 1848'den bu yana burjuva ve küçük burjuva eğilimlerle girdiği mücadelelerden Marksizm'in egemen bir eğilim olarak çıkması ve işçi sınıfının devrimler sürecinde elde ettiği devrimci deneyimin özümсенerek sınıf mücadelesine taşınması temelinde gerçekleşti.

1847'den beri birikmiş bir mücadele deneyimi ve mücadelelerden geçerek yetkinleşmiş bir devrimci kadroyla kurulan ASDP, 1870 yılından başlayarak sınıf mücadelesinde iki önemli silahı, sendikal mücadele ve parlamenter mücadele silahını kullanarak büyümesini sürdürdü. 1871 – 77 arasında genel oy sisteminden yararlanarak parlamentoyu devrimci bir kürsü olarak kullandı. Burjuvazi, bin bir tuzak ve yöntemle durdurmayı başaramadığı partinin güçlenme sürecini 1878'de Sosyalistlere Karşı Yasa'yı yürürlüğe sokarak durdurmayı denedi. Parti bir anda, etkin olarak kullandığı legal mücadele araçlarının hemen hepsini, (legal örgütlenme, legal basın, dernek kurma, toplantı yapma vb.) kaybetti. Bu yeni durum, bir yandan mücadele koşullarını zorlaştırırken, öte yandan partinin devrimci niteliği için de bir sınav oldu. Parti bu sınavı, kısa bir bocalama-

nın ardından başarıyla geçti. Legal mücadeleden illegal mücadeleye geçişi, büyük bir sarsıntı geçirmeden sağlayarak, mücadelesini illegal koşullarda sürdürdü. İlegal örgüt ve illegal basınla zayıflamaya başlayan kitle bağlarını yeniden güçlendirdi. Sosyalistlere Karşı Yasa 12 yıl yürürlükte kaldı. Bu on iki yıl boyunca parti, mücadeleyi yer altında örgütledi ve güçlenmesini sürdürdü. Burjuvazi 1890'da hiçbir işe yaramayan bu yasayı kaldırmak zorunda kaldı. Engels “Almanya’da Burjuva Demokratik Devrim”in önsözünde ASDP’nin sağladığı bu başarıyı ve bir mücadele biçiminden ötekine geçerken gösterdiği devrimci yeteneği “*Alman işçi sınıfının teorik anlayışı*” ve “*kendinden önceki mücadeleleri kavrama, o mücadelelerden elde edilen deneyimlerden yararlanarak, kaçınılabilecek hatalardan kaçınma yeteneğiyle*” açıkladı.

Yine aynı önsözde şunları yazdı: “... işçi hareketi var olalı beri, savaşım; ilk kez olarak, teorik, siyasal ve pratik (iktisadi: kapitalistlere karşı direnç) üç yönü içinde uyumlu, birbirleriyle bağlantılı bir yöntem ile yürütülmüştür.” Alman işçi hareketinin yenilmez gücünün işte, deyim yerindeyse “bu merkezi saldırıda” olduğunu vurgulayarak, şöyle sürdürdü: “... hiçbir yurtsever şovenlik kabul etmeyen ve hangi ulustan gelirse gelsin, proleter hareketin her yeni ilerleyişini sevinçle selamlayan gerçek enternasyonalist anlayışı korumak söz konusu. Eğer Alman işçileri böyle davranmakta devam ederlerse, hareketin başında yürüyeceklerdir demiyorum – sadece herhangi bir ulus işçilerinin hareketin başında yürümeleri, hareketin yararına değildir. – ama savaş çizgisi üzerinde şerefli bir yer tutacaklar ve hesapta olmayan ağır sınavlar ve büyük olaylar, onlardan daha çok cesaret, daha çok karar ve daha çok erke istediği zaman pusatlanmış ve hazır olacaklardır.” (Almanya’da Burjuva Demokratik Devrim, Sol Yay. s.31-32)

Ama ne yazık ki gelişmeler Engels’in umduğu gibi olmadı. Mücadelenin onlardan daha çok cesaret istediği bir anda ASDP, ne devrimci kararlılığını koruyabildi, ne de gerekli cesareti gösterebildi.

Aslında ASDP’deki gevşeme “*Fransız milyonlarıyla beslenen sanayinin, sıcak seradaki gibi, durmadan hızlı bir ritimle geliştiği*” ve buna paralel olarak ASDP’nin büyümesini sürdürdüğü 1880’li yıllarda mayalandı. Sosyalistlere Karşı Yasa’nın yürürlüğe girdiği

yıllarda, illegal mücadeleye dayanıksız aydın karakter kendini açığa vurmaya başladı. İsviçre’de sürgünde bulunan Bernstein ve arkadaşları “Almanya’da Sosyalist Hareketin Geçmişine Bakış” başlığı altında bir makale yayımladılar. Makale gelecekte olacakların habercisi gibiydi. Bernstein ve arkadaşları makalelerinde, ASDP’nin tek yanlı bir parti olduğunu, partinin “gerçek insan sevgisiyle dolu tüm adamların” çok yanlı partisi olması gerektiği (4), işçi sınıfının kendi eylemiyle kendisini kurtarmaya yeteneksiz olduğu, bunun için “eğitim görmüş varlıklı” burjuvaların yönetimi altına girmek zorunda olduğu, burjuvaziyle asla savaşılamayacağı, onun yalnızca enerjik propagandayla kazanılabileceği, Sosyalistlere Karşı Yasa’nın yürürlükte olduğu bu dönemde, partinin zora dayalı kanlı devrim yolunu tutmayacağını, yasallık ve reform yoluyla mücadele edeceğini beyan etmesi gerektiği,(5) partinin geçmişteki gibi barikata çıkmaması ve hatta, daha da ileri giderek, barikata karşı bizzat savaşması gerektiği vb.(6) savlarla partinin bir devrim partisi olmaktan çıkarılıp, bir reform partisi olması gerekliliğini öne sürdüler. (4,5,6- Marx, Engels Genelge mektup- Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol yay. s.125 – 126).

Bu makalenin ASDP yöneticilerince sessizce geçiştirilmesi üzerine Marx ve Engels harekete geçerek, ASDP yöneticilerine Genelge mektup olarak anılan bir mektup gönderdiler. Mektupta hem Bernstein’in görüşlerinin ne anlama geldiğini açıkladılar ve hem de bu makaleyi kaleme alanların partiden ihracını talep ettiler.

Marx ve Engels mektupta “*proletaryanın devrimci tutumundan sıkıştığı için korkarak ‘fazla ileri gidildiğini söyleyen’*... Üç Zürihli’nin (Bernstein ve arkadaşlarının makalesi, Üç Zürihli’nin makalesi olarak adlandırıldı) “*kararlı siyasal mücadele yerine genel aracılık; Hükümete ve burjuvaziye karşı savaşım yerine onları kazanma ve inandırma çabası; yukarıdan gelen kötü işlemlere karşı inatçı bir direnme yerine, alçakça bir teslimiyeti*” (age.- s.128) savunan küçük burjuva temsilciler olduğunu belirttiler. Mektupta ayrıca ASDP yöneticilerine şu uyarıyı yaptılar: “...partinin, bu makalenin yazarlarının kendi saflarında bulunmasına daha fazla katlanabilmesi, bizim için anlaşılmayan bir şey. Ama böylesi kişilerin eline parti yönetimi de az çok geçerse, parti basbayağı gücünü yitirir ve proleter yiğitliği

de son bulmuş demektir.” (a.g.e, s.131)

ASDP yönetimi, sonradan işçi hareketi tarihinde ciddi bir bölünmenin başlangıcı olan bu olayı geçiştirmekle yetindi. Bernstein'ın tek makaleyle yetinmesi, onun görüşlerinden vazgeçtiği biçiminde yorumlandı. Daha sonra Sosyalistlere Karşı Yasa'nın ortadan kalkması ve yeniden legal mücadele döneminin başlaması, makalenin tamamen unutulmasına yol açtı. Ta ki Bernstein, 1898'de “eleştiri özgürlüğü” adı altında Marksizm'i revize etmeye kararlı olduğunu ortaya koyuncaya dek.

ASDP, Sosyalistlere Karşı Yasa'nın 1890'da ortadan kalkmasının ardından yeniden legal olanaklara kavuşarak büyümesini sürdürdü. Partinin kitle bağlarının güçlenmesiyle birlikte parlamenter etkinliği de arttı. İllegal mücadeleden legal mücadeleye geçişte parti, karşılaştığı sorunları kısa sürede aştı. ASDP içinde 1890'da ortaya çıkan gençlerden oluşan yarı-anarşist muhalefet, Sosyalistlere Karşı Yasa'nın ortadan kaldırılmasından sonra legal mücadeleyi reddederek, sosyal demokratların parlamento seçimlerine katılmasına karşı çıktılar. “Gençler Grubu” (age s.131) olarak adlandırılan bu grup bir varlık göstermeden parti dışına düşerek etkisizleşti.

II

Kapitalizmin yeni aşaması: Tekelci Kapitalizm ve Emperyalizm

19. yüzyılın son çeyreğinden başlayarak kapitalizmin Batı'da hızlı ve “barışçı” gelişmesi dünya tarihinde önemli bir değişime yol açtı. Kapitalizm, tarih içindeki evrimini, esas olarak tamamlayıp kendi içinde nitel bir sıçramaya uğradı. Tekelci-emperyalist aşamaya ulaştı. Bu gelişmeye işçi sınıfının nicel ve nitel gelişmesi eşlik etti. Sermaye hareketi, ulusal sınırları aştığı, kapitalizm, bir dünya sistemi haline geldiği ölçüde sınıf mücadelesi de onu izledi; pratik olarak ulusal mekandan uluslararası mekana taşarak, pratik-evrensel bir nitelik kazandı.

Marx ve Engels'in Alman İdeolojisi'nde öngördükleri gelişme gerçekleşti. Proleter devrimin zorunlu koşulu olan Marksist teoriyle sınıf hareketi arasındaki bağ kurulmuş oldu. Teori, proleter harekette

vücut buldu. Bu, aynı zamanda proleter devrimin, dünya çapında teorik hazırlık döneminden, politik-örgütsel-pratik hazırlık dönemine girmesi; diğer bir deyişle, devrimin güncelleşmesidir.

Marx ve Engels, Alman İdeolojisi'nde tarihsel gelişmeye yol açan çelişki ve bu çelişkinin çözümü arasındaki ilişkiyi şöyle formüle ettiler: *“Demek ki bizim anlayışımıza göre tarihin bütün çatışmalarının kökeni, üretici güçlerle değişim tarzı arasındaki çelişkidedir. Ayrıca bu çelişkinin bir ülkede, o aynı ülkede çatışmalara neden olması için aşırı ölçüde artmış olması da zorunlu değildir. Sanayileri daha çok gelişmiş ülkelerle rekabet, hatta sanayileri daha az gelişmiş ülkelerde bile böyle bir çelişkinin doğmasına yeter. (örneğin İngiliz sanayisi ile rekabetin ortaya çıkmaya zorladığı Almanya'daki gizil proletarya.)”* (Marx-Engels, Alman İdeolojisi, Sol Yay.s.103)

Marx ve Engels'ten yapılan bu alıntıdan şu sonuçları çıkarmak mümkündür: Birincisi, sosyalizmin maddi koşulları sorunu (mülksüz sınıfın büyümesi ve üretimin toplumsallaşması), tek tek ülkelerin somut durumundan hareketle değil, kapitalist gelişmenin dünya çapında ulaşmış olduğu gelişme düzeyinden hareketle saptanabilir. 1900'lerin başında kapitalizmin dünya çapında ulaşmış olduğu gelişmişlik düzeyi -tekelci kapitalizm / emperyalizm- bu koşulların dünya çapındaki olgunluğunun verisidir. Lenin bundan hareketle kapitalizmin, tarihi sınırlarına dayandığı tezini geliştirmiştir. Bu, aynı zamanda sosyalist devrimin teorik bir sorun olmaktan çıkıp teorik-pratik bir sorun haline geldiğinin, devrimin güncelliğinin de tespitidir. İkincisi, ülkelerin kapitalist gelişmişlik düzeyi ile proleter devrim arasında doğrudan bir ilişkinin, tek tek ülkelerdeki kapitalist gelişmenin ulaştığı düzeyle değil, ancak kapitalizmin dünya çapındaki gelişmesi baz alınarak kurulabileceğidir. Tek tek ülkelerdeki kapitalist gelişmenin düzeyi ile devrim arasındaki ilişki, ancak proleter devrime yaklaşım çerçevesinde önemlidir.

Üçüncüsü, kapitalizmin dünya çapındaki gelişmişlik düzeyi veri alındığında, sınıf savaşımının düzeyini belirleyen etkenin, çelişkilerin yoğunluğu ve keskinliği olduğudur. Bu, özellikle emperyalizm dönemi için önemlidir. Çünkü emperyalizm, sadece bir sermaye ihracı değil, aynı zamanda sermaye ile birlikte bir çelişki ihracıdır da. Sermaye ihracı, sermayeyi ihraç eden ülkede (burjuvazinin reformist

taktiği uygulamasına olanak sağlayarak) çelişkilerin yumuşatılmasının bir aracı olurken daha az gelişmiş ülkelerde çelişkilerin yoğunlaşması ve keskinleşmesine yol açar. Lenin, Marx ve Engels'in bu tezinden hareketle zayıf halka teorisini geliştirmiş ve sistemin, çelişkilerin en çok yoğunlaştığı ve keskinleştiği yerden kırılacağı sonucuna varmıştır.

Bu tespiti doğrulayan en önemli olgu, devrimin merkezinin kapitalizmin daha çok geliştiği ülkelerden daha az geliştiği ülkelere doğru tarihsel yolculuğudur. Başlangıçta kapitalizmin en çok geliştiği ülke olan İngiltere devrimin merkezi durumundayken, merkez sırasıyla daha az gelişmiş ülkeler olan Fransa, Almanya ve Rusya'ya kaydı.

Marx ve Engels, Rusya'nın ,devrimin yeni merkezi olmaya aday olduğunu çok önceden gördüler. Bu öngörüğü Manifesto'nun 1882 tarihli Rusça baskısının önsözünde dile getirdiler. *“Rusya'ya gelince, 1848 – 49 devrimlerinde yalnız Avrupa'nın prensleri değil, Avrupa'nın burjuvaları da o sırada henüz yeni uyanmaya başlayan proletaryanın elinden yakalarını Rus müdahalesi sayesinde kurtarabilmişlerdi. Çar, Avrupa'daki irticanın başı olarak ilan edilmişti.... “Bugün Çar, Gaçina'da devrimin esiridir ve Rusya Avrupa'da devrimci eylemin öncü gücü olmuştur.”* (Marx – Engels, Komünist Manifesto, Öncü Kitabevi, s. 11) (Marx ve Engels Rusya'nın öne çıkan rolüne ilişkin görüşlerini mektuplarında da işlediler. Bak.Marx – Engels- Marksizm, Lenin, Sol Yay. s. 234-235)

III

1900'lerin Başında

Avrupa'da Sınıf Hareketinin Durumu

18.yüzyılın son çeyreğinde, Alman işçi sınıfı Avrupa işçi hareketinin öncü müfrezesini oluşturuyordu. Alman Sosyal Demokrat Partisi (ASDP) de sosyal demokrat – komünist hareketin teorik ve politik otoriter gücüydü. ASDP önderliğinde hareket eden Alman işçi sınıfı, bu rolü zorlu mücadelelerden geçerek elde etti. Engels'in, Alman Köylü Savaşı'na yazdığı 1870 tarihli önsözde belirttiği gibi Alman işçi hareketi, işçi hareketine sonradan katılmanın *“avantajlarından*

seyrek görülür bir kavrayışla yararlandılar.” (Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol yay. s.93) Yeni mücadele biçimlerini (sendikal ve parlamenter mücadele biçimleri) ustalıkla kullandılar.

ASDP'nin “seyrek görülür bir kavrayışla” elde ettiği bu başarı, içinde paradoksal olarak kendi güçsüzlüğünün koşullarını da barındırıyordu. Bir yandan baş döndürücü sendikal ve parlamenter başarı ve bu mücadele biçimlerinin egemen mücadele biçimleri olarak benimsenmesi, harekete yığınsal katılımın yol açtığı ideolojik seviyedeki düşüklük öte yandan Alman burjuvazisinin baskıcı yöntemlerden reformist yöntemlere geçmesi, ASDP içerisinde, özellikle partinin aydın ve parlamenter kanadında, burjuva ve küçük burjuva düşüncelerin filizlenmesi ve güçlenmesinin nesnel zeminini oluşturdu. Bernstein'cılık bu nesnel zemin üzerinde güçlenerek parti içinde etkinlik kazandı.

1890'lı yıllarda, genel olarak Avrupa'da, özel olarak Almanya'da kapitalizmin hızlı gelişmesi, sermaye hareketlerindeki devinimin artması, uluslararası ticaretin genişlemesi, sanayi dallarının çeşitlenmesi, işbölümünün gelişmesi ve bunlara bağlı olarak hızlanan proleterleşme süreci; işçi hareketi içindeki bölünmelerin de temelini oluşturdu. Bütün bu gelişmenin sınıf mücadelesini, dolayısıyla işçi sınıfının siyasal ve ekonomik mücadelesini, örgütlenmesini etkilememesi düşünülemezdi. Bu koşullarda sınıf hareketindeki kitleselleşme, kendiliğinden bir biçimde genel teorik düzeyin düşmesi ile birlikte yol aldı.

1800'lü yılların sonunda ASDP , kitleselleşmenin neden olduğu teorik düzeyin düşmesi ile kitlesellik ve parlamenter başarının yol açtığı rehabet arasında sersemleşmiş, pusulasını kaybetmiş durumdaydı. Partinin dışarıdan görünümü köklü ve heybetli bir ağacı andırıyordu. Ancak partinin içten içe çürümekte olduğu, daha sonraları, yani mücadelenin sertleştiği yıllarda, ortaya çıkacaktı.

Bernstein 1879'da “Üç Zürihli” arkadaşıyla gerçekleştiremediğini, parti içinde daha güçlü bir konuma ulaştığı 1900'lü yılların başında gerçekleştirme fırsatını elde etti. 1879'da Marx ve Engels'in uyarılarını dikkate almayan ASDP, “*küçük burjuva korkakların*” elinde adım adım burjuva düzenle bütünleşme yoluna girdi.

Yüz küsur yıllık bir hikâyedir: Açıktan reddedemiyorsan, koşul-

lara sığın ve reddet. Küçük burjuva sosyalizmi “*Marksizm’in bir dogma değil de, bir eylem kılavuzu olduğunu*” öğrendiğinden beri, Marksizm’e karşı hep bu belgi altında saldırmış ve onu bozmaya çalışmıştır.

Marksizm’in bu konudaki temel öğretisi şudur: Koşullardaki değişme, sınıflar arasındaki temel ilişki değişmediği sürece, sınıfların gerçek çıkarları ve amaçları da değişmeden kalır. Sınıflar arasındaki temel ilişki- sınıfların üretim araçları karşısındaki konumları- aynı kaldığı müddetçe “koşullardaki değişim”, sınıf mücadelesinin içinden geçtiği ekonomik ve siyasal ortamdaki değişimdir. Bu da sınıfların amacında ve o amacın bağlı olduğu temel ilkelerde değil, ancak uygulanacak taktik ve mücadele biçimlerinde bir değişime yol açar. Bazı taktik hedefler ve mücadele biçimleri geri plana düşerken, yeni taktik ve mücadele biçimleri öne çıkar. Marksizm’in “*bir eylem kılavuzu olması*” esprisinin anlamı budur.

Oportünizmin bütün hüneri, bu basit gerçeğin tersyüz edilerek gizlenmesinde ve “değişim” adı altında sınıf mücadelesinin reddedilmesinde yatar.

Engels, daha 1887’de, yani henüz Sosyalistlere Karşı Yasa yürürlükte iken, ASDP’nin başarısını büyük bir içtenlikle överken, gelmekte olan tehlikeye de dikkat çekmişti. Küçük burjuva görüşlerin, “*bizzat sosyal-demokrat partinin içinde, üstelik her parlamenter kesimine kadar girebilmiş bir çeşit küçük burjuva sosyalizmi tarafından temsil edildiği*”ni belirtti. (Anarşizm Anarko Sendikalizm, Engels’in Konut Sorunu’na 1887 tarihli önsözü, Sol Yay., s.218)

Engels, aynı önsözde, Alman işçi sınıfının sağduyusuna olan güvenine dayanarak “*hiçbir tehlike yoktur*” dedikten sonra şöyle devam etti: “*Ama böyle bir eğilimin hâlâ var olduğunu açıkça görmek zorunludur. Ve eğer daha ileride, gerekli olduğu hatta istenildiği gibi, bu eğilim daha belirgin çizgilerle belirginleşip billurlaşırsa, kendi programını ifadelendirebilmesi için öncellerine kadar uzanması gerekecek ve o zaman da Proudhon’a uğramadan geçmesi güç olacaktır.*” (A.g.e)

Engels’in bu uyarısı 1898’de Bernstein’in ikinci kez Marksizm’i revize etme girişimiyle gerçeklik kazandı. Engels’in öngördüğü gibi Bernstein “öncellerine uğramadan” edemedi. Proudhon’un, Lasal-

le'in, Bakunin'in küçük burjuva – anarşist cephaneliğinden aldığı paslanmış silahlarla Marksizm'e saldırısını sürdürdü

Bernstein, Marksizm'in revizyonuna “*kapitalizmin artık eski kapitalizm olmadığı*” teziyle başladı. Bu tezi “*işçi sınıfının da eski işçi sınıfı olmadığı*” teziyle destekleyerek teorisini “derinleştirdi.” “Kapitalizmin eski kapitalizm olmadığını” ispat etmek için ünlü “uyum yasasını” icat etti. Bu yasaya göre, genişleyen kredi sistemi ve kapitalist gelişmenin ortaya çıkardığı tröst ve karteller, kapitalist ekonomide içsel olan rekabeti, üretim anarşisini ve krizleri ortadan kaldırarak ve sermayeyi tabana yayarak sınıf çelişkilerini yumuşatıyordu. Yine, üretim dallarında çeşitliliği artıran aynı yasa, işçi sınıfının git-tikçe büyüyen kesiminin “orta sınıfa yükselmesi”ni sağlayarak, sınıf mücadelesini, tabanını daraltarak anlamsızlaştırıyordu. Bernstein özellikle Alman işçi sınıfının parlamenter ve sendikal mücadeleyle elde ettiği kazanımlardan hareketle hem işçi sınıfının değiştiğini, bölüşümden aldığı payın arttığını, dolayısıyla orta sınıfla bütünleştiğini, hem de devletin sınıf egemenliğinin aracı olmaktan çıkarak sınıflar arasındaki ilişkide “tarafsız hakem rolünü” üstlendiğini iddia ederek, sınıf olmaktan çıkıp orta sınıf haline gelerek halklaşan işçi sınıfının önündeki görevin devletin demokratikleştirilmesi olması gerektiğini ileri sürüyordu.

Bu “orijinal” tezlerle Bernstein, önce bize gerçekliğin tersyüz edilmiş algısını verir, sonra da bu algıya dayanarak, ideolojik alanda sınıf savaşımı yerine sınıf uzlaşmacılığını, politik alanda devrim yerine reformu, örgütsel alanda devrimci parti yerine reformcu partiyi (kitle partisi) koyarak, kendinden önceki küçük burjuva sosyalizminin (Proudhon'culuk, Lasalle'cılık vb) tezlerinin bir tekrarını sunarak talep ettiği revizyonizm çemberini tamamlar. Bernstein'ın bu yeni “Marksizmde” devrimden reforma çark ediş, zorunlu olarak devrimci yöntemden vazgeçişle tamamlanır.

Bu durumda sınıf mücadelesi sorunu, bir devrim sorunu olmaktan çıkartılarak , soyut insan sevgisine dayalı bir “adil dağılım” sorununa indirgeniyordu. Çözüm, devrim değil, reform olarak, yani devletin adım adım demokratikleştirilmesi olarak ortaya konuyordu.

Bu yeni teoride “sınıf mücadelesi, ayaklanma, devrim” her türlü devrimci yöntem v.b. temel kavramlar, olumsuz yanı ifade ettikle-

ri için lanetliydi. Reform, genel oy sistemi ve “demokratik devlet” olumlu yanı temsil ettiklerinden kutsaldılar. Rosa Luxemburg, Bernstein’in teorisinin eleştirisine hasrettiği “Sosyal Reform ya da Devrim” adlı eserinde bu teoriyi şöyle özetledi: “*Sosyalizmin ahlaki adalet tanımlamalarıyla temellendirilmesi, üretim biçimi yerine dağıtım biçimine karşı savaşılmaması, sınıf karşıtlarının zengin ve fakir olarak görülmesi, kapitalist ekonomi içinde “kooperatifçilik” ilkesinin yerleştirilmesi gibi Bernstein’in sisteminde rastladığımız düşünceler daha önce de var olmuşlardı.*” (Maya Yay. s. 112)

Bernstein’in bu yeni revizyonizmde Proudhon’culuk, Lasalle’cılık vb. ile kıyaslandığında yeni olan; sonuçlar değil, sonuçların dayandırıldığı gerekçelerdir. Sonuçlar, R. Luxemburg’un da vurguladığı gibi, daha öncekilerle ve bugünkülerle aynıdır: Reformlara kapaklanma, devrimin, devrimci partinin reddi, “devletin demokratikleştirilmesi”, burjuva demokrasisinin kutsanması, sınıf mücadelesinin ve proletarya diktatörlüğünün reddedilmesi.

Bernstein, teorisini dayandırdığı “uyum yasasından”, onu tarih içinde en ünlü oportünist yapan şu belgeyi üretti: “*Hareket her şeydir, son amaç hiçbir şey.*” Böylece Bernstein kendi eliyle kendi teorisini yıkar; amacı olmayan hareketin kendisi de hiçleşir.

ASDP, Bernstein’in Marksizm’e bu yeni saldırısını -tıpkı 1879’daki gibi- “olgunlukla” karşıladı. ASDP içinde Bernstein’in görüşlerini eleştiren neredeyse tek kişi, Rosa oldu. Ancak Rosa’nın eleştirisi Marx ve Engels’in 1879’daki eleştirisiyle karşılaştırıldığında son derece naifti ve hâlâ Bernstein’le aynı partide kalabilmenin de bir açık kapısıydı. Rosa ve Liebknecht, Bernstein’in revizyonizmine karşı durmaya çalıştılsa da onunla yollarını ayıramadılar. Marx ve Engels’in Manifesto’dan beri savundukları komünist partinin burjuva ve küçük burjuva unsurlardan bağımsız olarak örgütlenmesi yolundaki ilkesel tutumundan taviz vererek Bernstein’la aynı partide kalmaya devam ettiler. Bu birliktelik 1914’te ASDP’nin açıkça burjuva kampa geçmesine kadar sürdü.

Bernstein’e karşı mücadelede Plehanov ve Lenin önemli bir rol üstlendiler. Plehanov, daha sonra Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi (RSDİP) içindeki ayrışmada Menşeviklerin yanında yer alarak, bir zamanlar eleştirdiği Bernstein’le aynı çizgiye düştü. Komünist

hareket içinde bu mücadeleyi sonuna kadar kararlılık ve tutarlılıkla yürüten yalnızca Lenin ve Bolşevikler oldu.

Bernstein'in anti-Marksist görüşleri -daha önce değindiğimiz aynı nedenlerle- Avrupa işçi hareketi içinde hızla yayıldı ve bu hareket içinde uluslararası bir bölünmeye yol açtı. Avrupa'nın hemen her ülkesinde yeni Bernstein'ler ortaya çıktı. Almanya'daki Bernstein'cileri İngiltere'de Fabian'lar, Fransa'da Bakanlıkçılar, Rusya'da ekonomistler vb. izledi. Böylece reformizm ilk kez Marksist hareket içinde uluslararası güçlü bir eğilim olarak ortaya çıktı.

IV

1900'lerin Başında, Rusya'da Sınıf Mücadelesi

1860'lı – 70'li yıllarda Avrupa'da burjuvazi ile proletarya arasında sert mücadeleler sürerken Rusya'da Çarlığa karşı mücadele bayrağı, Rus köylüsünün elindeydi. Rusya'nın hemen her yerinde irili ufaklı köylü isyanları birbiri ardınca patlak veriyordu.

Narodnizm** Rusya'da işte bu isyancı köylülüğün siyasal hareketi olarak ortaya çıktı. Narodnik düşünce, Rusya'da kapitalist gelişmenin batıdaki yolu izlemeden, kapitalizmi atlayarak Rus köylü komünü temelinde komünizmin kurulabileceği tezine dayanıyordu. Bu anlamda Narodnizm, Rusya'da kapitalist gelişmenin köylülük üzerindeki ayrıştırıcı etkisini göremediği, görmek istemediği için, sağlam bir toplumsal dayanaktan yoksundu. Bundan yoksun olduğu ölçüde de ütöpikti. Narodnik düşünce anlayışında, toplumsal olana dair nesnel olmayan bu iradi yaklaşıma, siyasal alanda da başka bir iradi yaklaşım – Çarlığın terör yoluyla yıkılması – eşlik ediyordu. Lenin'in belirttiği gibi Narodnikler teorik olarak gericiydiler. Çünkü teorileri, çökmekte olan bir ekonomik ilişkiye dayanıyordu. Dayandıkları toplumsal temel (köylü komünü) kapitalizm karşısında adım adım çökmekte olmasına karşın, Narodnik hareket, cesareti, fedakarlığı, dayanıklılığı ve adanmışlığıyla 1860'lı – 80'li yıllarda Rus siyasal hayatında önemli bir rol oynadı. Onların Rus siyasi hayatında oynadıkları bu rol, Lenin'in de belirttiği gibi dayandıkları teoriden değil, sahip oldukları devrimci mücadele ruhundan kaynak-

lanıyordu.

En parlak dönemini 1860 ve 70'lı yıllarda yaşayan Narodnik hareket 1880'li yıllardan itibaren ideolojik politik ve örgütsel olarak bir dağılma ve çözüme süreci yaşamaya başladı. 1870'lerin başında başlayan devrimci dalga ile birlikte Narodnik hareket de değişime uğradı. Önceki döneme damgasını vuran suikastçı yöntemler geri plana düşerken, köylülüğü kazanmak üzere ajitasyon ve propaganda faaliyeti öne çıktı. Aydınlar, öğrenciler kitleler halinde köylere koşular. Ancak planlı örgütlü bir siyasal faaliyetten daha çok adanmışlığa ve görev duygusuna dayanan bu "hicret", köylülerin ilgisizliği ve çarlık polisinin kitlesel tutuklamaları sonucu başarısızlıkla sonuçlandı. Bu deneyim Narodnik harekette yeni bir taktik değişimin de başlangıcı oldu. "Hükümet otoritesini bozmak" üzere suikast ve terör yeniden hareketin temel mücadele biçimi oldu. Narodniklerin 1870'li yılların sonuna doğru başlattıkları suikast dalgası, 1880 yılının başında tüm Rusyayı saran bir tutuklama ve infaz dalgasıyla etkisizleşti. Narodnik hareketin ideolojik, politik ve örgütsel olarak bocalamaya başladığı bu dönem aynı zamanda bu hareket içinde Marksist görüşlerin tartışılmaya başlandığı bir dönem oldu.

Bu aynı dönemde Rusyada köylü hareketi gerilerken, işçi hareketi gelişmeye ve toplumsal alanda kendini kabul ettirmeye başladı. Köylü hareketinin proleter hareketi öncelenmesi gibi, Narodnik hareket de Marksist hareketi önceledi.

Rus Sosyal Demokrat Hareketi (Marksist hareket), Narodnik hareket içinden, onunla teorik ve politik mücadele içinde ayrışıp gelişti.

1880'lerde, Rus devrimci çevrelerinde ve özellikle Narodnik hareket içinde ön plana çıkan tartışma yaklaşmakta olan devrimde proletaryanın mı, köylülüğün mü öncü rolü oynayacağı tartışmasıydı. Bu tartışmaya ilk Marksist yaklaşım Narodnik hareket içinden gelen (Zemlya i Volya grubu) ve Rus Marksizminin de babası sayılan Plehanov'dan geldi. 1879'da Narodnik çevreden kopan Plehanov, yine aynı hareketten kopan bir grup arkadaşıyla (Vera Zasulich, Deutsch, Axelrod) birlikte, 1883'te Rusya dışında Rusya'nın ilk Marksist grubu olan "Emeğin Kurtuluşu" grubunu örgütledi. Bu grubun önüne koyduğu görev, Narodnik düşünceye karşı Marksist düşüncenin

savunulmasıydı.

(*) Alman Sosyal Demokrat İşçi Partisi, 1869'da Eisenbach Kongresi'nde kuruldu. Marx ve Engels'in karşı çıkmalarına rağmen, 1875 Gotha Kongresi'nde Lasalle'cı partiyle birleşerek Sosyalist İşçi Partisi adını aldı. 1890 Halle Kongresinde Lasalle'cılardan arınarak mücadelesini Alman Sosyal Demokrat Partisi (ASDP) adıyla sürdürdü.

(**) Rusçada halkçılık anlamına gelen Narodnizm, Rus siyasal köylü hareketlerinin ortak adı oldu. Hareket sonradan birçok parçaya bölünse de hep bu genel başlık altında anıldı. Bu hareketin en önemli temsilcilerinden biri "Zemlya i Volya"ydı. (Toprak ve Özgürlük)

Lenin'in Rus Sosyal-Demokrat (Komünist) Hareket'ine Müdahalesi

Tevfik Solmaz

1 - Müdahalenin Teorik ve Tarihsel Arka Planı

Lenin'in, Rusya'da Sosyal-demokrat hareket içinde süren tartışmalara ve işçi hareketindeki dağınıklığa müdahalesine girmeden önce, kısaca bu müdahalenin teorik ve tarihsel arka planına değinmek gerekiyor.

Hiç şüphesiz Lenin'in müdahalesinin teorik arka planında bilimsel komünizm öğretisi vardı. Marx ve Engels'in ismiyle özdeşleşen, sınıf mücadelesi içinden kopup gelen bu teori, sadece tarihsel sürecin tutarlı bir açıklamasını sunmakla kalmıyor, aynı zamanda proletaryanın konumu ve komünistlerin görevlerini de aydınlatıyordu. Bu teori kapitalizmden komünizme geçiş sürecinin en temel kavramları olan devrim, parti, devlet, proletarya diktatörlüğü ve proletarya enternasyonalizmi konusunda Lenin'e üzerinde hareket edebileceği sağlam bir zemin sunuyordu.

Lenin, Marx ve Engels'ten devraldığı teorinin sadece sadık bir izleyicisi olmadı, onu gerçek anlamda bir eylem kılavuzu olarak kullanıp geliştirdi. Özellikle 1890'ların başında Marksizme saldırının ana hedefi olan iki alanda – devrim ve parti teorisi alanında - Marksizme önemli

katkılar yaptı, başka bir deyişle, ona hayatiyet kazandırdı.

Bu teorik arka planın yanında, 1848 – 49 devrimleri ile Paris Komünü deneyimi ve Rusya’da Narodnik hareketin devrimci deneyimi, Lenin’in müdahalesinin tarihsel arka planını oluşturdu.

Marx ve Engels, 1848 – 49 devrimlerinden yukarıda ayrıntılı olarak değinilen önemli sonuçlar çıkardılar. Bu sonuçlar: 1-Kapitalizmin işçi sınıfı tarafından ve zora dayalı bir devrim olmadan yıkılamayacağı, 2-proletaryanın, devrimci rolünü ancak kendisini de devrimcileştirecek devrimci bağımsız bir parti öncülüğünde oynayabileceği, ki bu, onların daha önce Manifesto’da açıkladıkları görüşün bir teyidiydi, 3-proletarya ile burjuvazi arasındaki çatışmanın tarihe yön veren temel çatışma olduğu, proletaryadan korkması nedeniyle burjuvaziden, kendi devriminde dahi ilerici bir rol beklenemeyeceği, başka bir deyişle burjuva demokratik devrimler döneminin, proletaryanın tarih sahnesine çıkmasıyla birlikte sona erdiği, 4-proletarya gelecekte yeniden burjuvazinin yedeği rolünü üstlenmeyecekse, devrimdeki şiarının sürekli devrim olması gerektiği ve son olarak işçi sınıfının ancak proletarya diktatörlüğü biçiminde egemen bir sınıf olarak örgütlenerek burjuvaziyi kesin olarak altedebileceği ve sınıfsız topluma bu şekilde yürüyebileceğidir.

Lenin Rusya’ya ilişkin devrim stratejisini bu deneyimden yararlanarak geliştirdi. Özellikle Marx ve Engels’in 1848 devrimlerini değerlendirdikleri “Merkez Örgütünün Birliğe Mart 1850 tarihli çağrısı”nda ortaya koydukları gerçekleri- burjuvazinin işçi sınıfına karşı feodal gericilikle ittifaka yönelmesi ve kendi devrimine yüz çevirerek gericileşmesi- dikkate alarak Rusya’da otokrasiye karşı mücadele ile kapitalizme karşı mücadelenin birleştirilmesi gerektiğini öne sürdü. Böylece birbirini izleyen ardışık iki ayrı (burjuva demokratik devrim ve proleter devrim) devrimi, proletaryanın öncülüğü ve hegemonyası kavramlarıyla birbirine bağlayarak, politik ve toplumsal devrimi tek bir devrimci süreç olarak formüle etti.

Lenin’in müdahalesinin tarihsel arka planındaki ikinci önemli deneyim ise Paris Komünü’dür. Komün, proletarya diktatörlüğünün somut bir biçimi olarak sınıf mücadelesinde yerini aldı. Ancak Komün’ün küçük burjuva öğelerden arınmış merkezi bir yönetime, partiye sahip olmaması, onun en büyük eksikliği idi ve bu eksik Komün’ün yenilgisinin de başlıca nedeni oldu.

Lenin, Marx ve Engels'in proletarya diktatörlüğü ile devrim ve parti teorisi arasında kurduğu bu ilişkiyi geliştirdi; proletarya diktatörlüğü merkezi kavramı etrafında amaç, hedef ve araç ilişkisini kurdu. Buradan hareketle örgüt biçimi, örgütün niteliği, parti ile sınıf arasındaki ilişki ve mücadele biçim ve yöntemleri sorununu çözümlendi.

Lenin'in, parti teorisini geliştirirken önem verdiği diğer bir deneyim de Rusya'da Narodnik hareketin örgütsel alanda yarattığı deneyim oldu. Lenin Narodnik hareketi teorik olarak, ütöapist ve hatta gerici olarak nitelendirirken, bu hareketin taşıdığı devrimci mücadele ruhuna ve oluşturduğu örgütsel deneyime devrimci bir temelde yaklaştı.

“Ekonomistler”in, Iskra’yı, Narodnik gelenekten gelen “Halkın İradesi” partisinin yayın organı olmakla suçlamalarına, Lenin Ne Yapmalı'da şu cevabı verdi: “ *Bizim ülkemizde devrimci hareketin tarihi öyle kötü biliniyor ki Çarlığa karşı kararlı bir savaş ilan eden merkezileştirilmiş bir savaş örgütü yönündeki her düşünce “Halkın İradesi” düşüncesi olarak adlandırılıyor. Oysa yetmişli yılların devrimcilerinin kurdukları ve hepimize örnek olması gereken örgüt “Halkın İradesi” grubu tarafından değil, “Toprak ve Özgürlük” hareketi taraftarlarınınca oluşturuldu.... Gerçekten ciddi bir mücadeleye girişmeyi düşünen hiçbir devrimci akım, böyle bir örgüt olmadan yapamaz...Marksizmi hiç anlamayanlar (...) kendiliğinden proleter kitle hareketinin oluşumunun bizi, “Halkın İradesi” nin sahip olduğu kadar iyi, hatta çok daha iyi bir devrimci örgüt kurma görevinden kurtardığını düşünebilirler.*” (Lenin, Seçme Eserler, cilt: II, İnter Yay. s.154)

2 - Teorik, Politik ve Örgütsel Müdahale

Engels'in, “Almanya'da Burjuva Demokratik Devrim”in önsözünde ‘Alman işçilerinin öteki Avrupa işçilerine göre başlıca iki üstünlüğünden biri olarak söz ettiği Almanların işçi hareketine, zaman bakımından, en son katılmış olmalarından dolayı İngiliz ve Fransız işçilerinin yanılığlarından kaçınabilme imkânına sahip olmaları, Avrupa'da sınıf mücadelesine sonradan katılan Rus işçi sınıfı için bir kat daha geçerlidir. Rus işçi sınıfının Alman işçi sınıfına göre üstünlüğü, onların aynı zamanda Alman işçi sınıfının yanılığlarından da kurtulabilme avantajına sahip olmalarıydı.

Lenin ve Bolşevikler, kendilerinden önceki bu teorik tarihsel biriki-

mi sadece Rusya koşullarına uygulayarak kaçınılabilecek hatalardan ve yanılğılardan sıyrılmakla kalmadı, aynı zamanda bu birikime teorik bir derinlik de kazandırdı. Rusya’da işçi hareketini “dağımlık ve yalpalama” döneminden alarak devrime taşıdı. Bu süreç, aynı zamanda, Marksist teorinin devrimin güncelliği koşullarında geliştirilerek zenginleştirilmesidir de.

Lenin’in Rus Sosyal Demokrat Hareketine müdahalesini yine Lenin’in bu mücadelenin gelişimini ele alışı üzerinden izleyebiliriz.

Lenin, Rusya’da sosyal demokrat hareketin Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisinin İkinci Kongresine kadar olan gelişimini üç döneme ayırır: *“Birinci dönem 1884’ten 1894’e kadar yaklaşık on yılı kapsar. Bu dönem sosyal demokrasinin teori ve programının oluştuğu ve sağlamlaştığı dönemdi. Rusya’da bu yeni eğilimin taraftarları parmakla sayılacak kadar azdı. Sosyal demokrasi, işçi hareketi olmadan varlığını sürdürüyor ve politik olarak gelişmenin embriyonal sürecini yaşıyordu.”*

Bu ilk dönemde Rusya’da sınıf hareketinin genel durumu, işçi sınıfının oluşmaya ve gelişmeye başladığı hemen her ülkedeki durumun bir benzeriydi. İşçi sınıfı yeni yeni oluşmaya ve gelişmeye başlamıştı; ne kendi içinde- ekonomik anlamda da olsa- güçlü bir birliğe, ne de toplumsal bir etkiye sahipti. Hareket daha çok aydınların ve öğrencilerin oluşturduğu küçük grupların (Emeğin Kurtuluşu grubu, Blagoev grubu, Tochisky çevresi, Bruşnev grubu v.b) etkinliğinde yürüyordu. Sınıf bağlarının zayıflığı, yerellik ve amatörlük, bu grupların en önemli zaaf-larıydı ve bu yüzden de polis baskınlarına dayanamayıp dağılıyorlardı.

Bu dönemin şekillenmesinde Plehanov’ un yurtdışında kurduğu “Emeğin Kurtuluşu” grubu önemli bir rol üstlendi. Bu grup Rusya’da ortaya çıkan Marksist çevreler için hem teorik, hem de politik bir çekim merkezi oldu. Marksist düşünceyle tanışan hemen her çevre “Emeğin Kurtuluşu” grubuyla bağlantı kurmaya çalıştı. Ancak “Emeğin Kurtuluşu”nun bu çevreler üzerindeki etkisi, teorik etkinin ötesine geçemedi.

“İkinci dönem, 1894’ten 1898’e kadar üç – dört yılı kapsar. Bu dönemde Sosyal Demokrasi, bir toplumsal hareket ve politik parti olarak sahnede görünür.”

RSDİP, Rusya’da işçi sınıfının güçlendiği ve toplumsal alanda etkisini duyurmaya başladığı bir dönemde kuruldu. 1896’da St.Peters-

burg'da başlayan grev dalgası, bütün Rusya'yı etkisi altına alarak yayıldı. Grev dalgası sınıf içinde ve toplumda yeni bir hareketlenmeye yol açtı. Grevler, bir yandan Rusya'daki Narodnik hareketi teorik ve siyasal olarak sarsarken, öte yandan sosyal demokrasinin önünü açtı. Sosyal demokrasi ile işçi sınıfı arasındaki bağ, zayıf da olsa kurulmaya başlandı. RSDİP bu teorik ve politik birikim üzerinde, 1898'de Minsk'te yaptığı kongreye kuruldu. Kongreye Petersburg, Kiev sosyal demokratlarını, Raboçaya Gazeta ve Yahudi Bund grubunu temsilen dokuz delege katıldı. Kongre Struve'nin** hazırladığı program niteliğindeki manifestoyu onayladı ve üç kişilik parti merkez komitesini seçerek dağıldı. Kuruluştan hemen sonra bütün MK üyeleri ve kongre delegelerinin sekizi tutuklanınca, partinin merkezi örgütsel varlığı da sonlandı. Partiden geriye bir tek "manifesto" kaldı. (Tutuklanmayan tek delege St.Petersburg İşçi Sınıfı Mücadele Birliği adına kongreye katılan Radçhenko'ydu.)

Hareket yeniden bir ideolojik savrulma ve örgütsel dağılma dönemine girdi. İşçi hareketinin, 1896 grevlerinden aldığı güçle gelişmesini sürdürdüğü bir dönemde sosyal demokrasinin içine düştüğü bu durum hareketteki sorunun sadece politik güçsüzlük değil, ideolojik ve örgütsel bir sorun olduğunu ortaya koyuyordu.

Lenin, 1898'de RSDİP'in kuruluşuyla başlattığı üçüncü dönemi, ise "*dağınıklık, parçalanma, yalpalamalar*" dönemi, olarak nitelendirir, Ve devam eder; "*Buluğ çağındaki insanların sesleri çatallaşır. Bu dönemde Rus sosyal demokrasisinin sesi çatallaşmaya, yanlış tonlar vermeye başladı..... fakat parçalanan ve gerileyen sadece önderlerdi; hareketin kendisi sürekli büyüyor, büyük ilerlemeler kaydediyordu.*" (Lenin, Seçme Eserler, cilt: II, İnter Yay, s.191-192)

Rus sosyal demokrasisinin biçimlenme dönemi olan bu üç dönem aynı zamanda Rusya'da yeni yeni yaygınlaşmakta ve güçlenmekte olan Marksizm'le burjuva ve küçük burjuva sosyalizmi arasında bir ideolojik mücadele dönemidir. Lenin 1884-1903'ü kapsayan bu dönemde üç farklı gruba karşı mücadele yürüttü.

Lenin'in Rus devrimine ilk müdahalesi , Narodnizmin eleştirisiyle başladı. İlk eleştiri metnini kendisi de bir Narodnik olan ağabeyi Aleksandr'ın Çara suikast girişiminden yakalanıp idam edilmesinden sonra kaleme aldı. 1879'da "Bir Sosyal Demokratla Bir Populistin Arasındaki Tartışma" adlı broşürle başlattığı Narodnizm eleştirisini, 1894'te

“Halkın Dostları Kimlerdir ve Sosyal Demokratlarla Nasıl Savaşılır” adlı kitabıyla noktalandı. Butün bir külliyatla Rusya’da kapitalizmin gelişmesinin kaçınılmazlığını, köylülüğün kaçınılamaz dağılışını göstererek Narodnizmin teorik dayanaklarının çürüklüğünü ortaya koydu.

Yukarda da belirtildiği gibi Narodnizme karşı ilk mücadeleyi bu hareketten ayrılarak 1883’de “Emeğin Kurtuluşu” grubunu kuran Plehanov başlattı. Ancak, Lenin’in Narodnizme karşı mücadelesi, Plehanov’un mücadelesinden hem biçim hem de içerik yönünden oldukça farklıydı. Bu farklılığın anlamı ve önemi daha sonra, Lenin ile Plehanov’un yollarının ayrılmasından sonra ortaya çıkacaktı. Lenin, Plehanov gibi Narodnizmin dayandığı teorik temellere karşı sert bir saldırı yöneltirken, öte yandan ondan farklı olarak Narodnizmin sahip olduğu devrimci mücadele ruhunu ve örgüt geleneğini son derece önemsiyordu. Lenin’e göre “Narodnik örgütsel normlara” ve “Narodnik devrimci ruha” sahip olmadan devrimci bir parti yaratılamazdı.

Lenin ikinci mücadeleyi Narodnizmin etkisizleşmesinin ardından Sosyal Demokrat Hareketinde güç kazanan “Legal Marksizm’e” karşı yürüttü. 1890’lı yıllarda Narodnizme karşı yürütülen mücadele çerçevesinde Legal Marksistler’le* Sosyal-demokratlar arasında geçici bir “ittifak” oluştu. Bu “ittifakın” temelini Rusya’da kapitalist gelişmenin kaçınılmaz olduğu yolundaki ortak görüş oluşturuyordu. Bunun ötesine geçildiğinde Legal Marksistler’le Sosyal-demokratlar tamamen karşı karşıyaydı. Sosyal – demokrasi, Rusya’da kapitalizmin kaçınılmaz gelişmesinden gelmekte olan devrimin ana toplumsal dayanağının proletarya olması ve iktidara proletaryanın yerleşmesi gerektiği sonucunu çıkarırken, Legal Marksistler bu aynı gelişmede burjuvazinin iktidarını görüyorlardı. Lenin’in deyişle legal Marksistler, “*Narodnizm’den kopmayı, bizim durumumuzda olduğu gibi, küçük burjuva – ya da köylü – sosyalizminden proleter sosyalizmine bir geçiş değil, burjuva liberalizmine geçiş olarak anlayan burjuva demokratlardı.*” (Aktaran H.E. Carr, Bolşevik Devrimi, Metis Yay. cilt I, s.21)

Legal Marksistler’le Sosyal-demokrasi arasındaki fiili olarak oluşan bu ittifak fazla uzun sürmedi. Rusya’da kapitalist gelişme Narodnik hareketin gerilemesine ve parçalanmasına yol açarken, devrimci sürecin gelişimi de Legal Marksistler’le olan ittifakı parçaladı. 1900’lerin başında bu hareket Kadet Partisi adını alarak işçi hareketinin karşı cephesindeki yerini aldı.

Lenin, üçüncü mücadeleyi 1900'lerin başında sosyal – demokrat kimliği kullanmakla birlikte aslında Legal Marksistlerin görüşlerinin devamcısı olan “Ekonomistlere” karşı verdi. Ekonomistlerin görüşleri Legal Marksistlerin görüşlerinden pek farklı değildi. Ekonomik mücadele ile siyasal mücadele arasında kesin sınır çizgileri çekilmesini talep eden Ekonomistler, işçilerin ekonomik mücadeleyle yetinmesi gerektiğini, siyasal mücadelenin ise aydın ve burjuva libarellerin işi olduğunu ileri sürüyorlardı. Ekonomistlerin bu görüşleri daha sonra başka bir tarzda Menşevikler tarafından devam ettirildi. Yalnız Lenin'in sınıf mücadelesini sendikal mücadele düzeyine düşüren bu gruba karşı verdiği mücadele daha önceki iki gruba karşı verdiği mücadeleden biçim ve içerik olarak oldukça farklıydı. Sosyal –demokrat hareket içinde bir fraksiyon olarak ortaya çıkan Ekonomistlere karşı mücadele, zorunlu olarak sınıf mücadelesinin bütün alanlarına yayılan ideolojik, politik ve örgütsel bir mücadele olarak sürdürüldü.

Özünde Rus devriminin niteliği ve kapsamı konusunda sürdürülen bu tartışma, her ne kadar Legal Marksistlerle Sosyal Demokratlar arasında bir tartışma olarak ortaya çıkmış olsa da, daha sonra Sosyal Demokrat Hareketin bütün bir tarihine damgasını vurmuş ve bu hareket içinde derin ayrılıklara yol açmıştır.

Rusya'da gelişmekte olan devrimin burjuva demokratik bir içeriğe sahip olduğu çeşitli siyasal partiler tarafından tartışmasız kabul görüyordu. Tartışma ve farklılaşma, farklı sınıfların bu devrimdeki rolü konusundaydı. Liberal burjuvazi (“Legal Marksist”ler), devrimin burjuva demokratik içeriğinde kendi iktidarlarını görüyorlardı ve onun için mücadele ediyorlardı. Sosyal demokrat harekette ise bu konuda fikir birliği yoktu. “Ekonomistler” burjuva liberallerle aynı düşüncededeydi. Devrimin burjuva içeriğinden kalkarak iktidarı alma sırasının burjuvazide olması gerektiğini, Sosyal Demokrasiye düşen görevin de burjuva liberalleri desteklemek olduğunu savunuyorlardı. Bolşevik-Menşevik ayrılığından sonra Menşevikler de “Ekonomistlerin” görüşünü benimzediler. Aradaki fark ise Menşeviklerin, Sosyal Demokrasiye, “aşırı muhalefet partisi” rolü biçmeleriydi. Bir tek Lenin ve Bolşevikler Sosyal Demokrasinin başlangıçtan beri savunduğu tezi geliştirerek savundular. Lenin, ekonomik alanda kapitalist ilişkilerin adım adım feodal ilişkilerin yerini almasına, siyasal alanda bu iki sınıf arasında bir uzlaşma ve işçi sınıfına karşı ortak hareket temelinde bir gericiğin eşlik

ettiğinden hareketle, demokratik devrimde işçi sınıfının öncü rolü üstlenmesi gerektiğini; bunun hem demokratik devrimin zaferi, hem de bu devrimin kesintisiz gelişmesinin zorunlu koşulu olduğunu ileri sürerek Bolşeviklerin konuya yaklaşımını net bir biçimde ortaya koydu. “*Bütün halkın başında ve özellikle köylülerin başında, eksiksiz özgürlük için, tutarlı bir demokratik devrim için, bir cumhuriyet için! Bütün emekçilerin ve sömürülenlerin başında sosyalizm için! Devrimci proletaryanın pratikteki politikası işte bu olmalıdır, devrim sırasında işçi partisinin attığı her pratik adımın, her taktik sorunun çözümünü kucaklayan ve belirleyen sınıf sloganı işte budur.*” (Lenin, Sosyal Demokrasinin Demokratik Devrimde İki Taktiği Sol Yay., s.128)

Lenin’in Rus Sosyal Demokrat hareketine müdahalesinin özünü ve devrimci sonuçlarını kavrayabilmek için Lenin’in Rusya’da sosyal demokrasinin “sesinin çatallaştığı” dönem olarak betimlediği döneme daha yakından bakmamız gerekiyor.

Lenin’in Rusya’da sürmekte olan devrimci mücadeleye asıl müdahalesi ikinci döneme rastlar. 1883’te Lenin St. Petersburg’a yerleşti ve 1895sonunda tutuklanana kadar mücadelesini burada sürdürdü. Lenin’in Peterburg’a yerleştiği dönem, birbiriyle ilintisiz ve düzensiz bir biçimde faaliyet gösteren sosyal demokrat grupların – ki bu grupların çoğunluğu adın ve öğrenciler tarafından oluşturulmuştu- ajitasyon ve propaganda yürütmek üzere işçi sınıfına yöneldiği bir dönemdi. Bu gruplarla ilişkiye geçen Lenin 1895’te bir grup yoldaşıyla (Martov, Patresov, Krupskaya) birlikte “İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği”ni kurdu; kısa bir süre sonra tutuklanarak hapisaneye, oradan da Sibirya’ya sürüldü. Petersburg’da kısa süren bu faaliyeti onda Ne Yapmalı fikrinin olgunlaşmasında önemli bir rol oynadı.

Sibirya’da sürgünde kaldığı dönem boyunca Narodnizme ve “Legal Marksizme” karşı mücadelesini sürdürdü. Sürgünde yazdığı “Rusya’da Kapitalizmin Gelişmesi” kitabı ile Rus sosyal demokrasininin programatik temellerini attı. “Sosyal Demokratların Görevleri” adlı makalesinde ise Lenin ilk kez Rus sosyal demokrasininin ideolojik-politik ve örgütsel birliğinin oluşması için bir plan ortaya koydu.

Bir yandan 1890’lı yılların sonunda Almanya’da, ASDP’nin içinde parlamenter ve sendikal mücadele yoluyla elde edilen başarının abartılması ve bunun Bernstein tarafından devrimci teori ve devrimci örgütten kaçışın bir aracı olarak kullanılıp, Sosyal Demokrat harekette ulusla-

rarası bir bölünmenin kapısı açılırken, Rusyada ise süreç başka bir gelişme yolu izleyerek aynı sonuca varıyordu.

Yüzyılın başında Rus Sosyal Demokrat Hareket bir gerileme ve dağılma dönemine girerken, işçi sınıfının ekonomik mücadelesi özellikle tüm Rusya'yı sarsan 1896 grevlerinin ardından büyümesini ve eylemliliğini sürdürüyordu. Siyasal mücadele gerilerken pratik mücadelenin (ekonomik mücadele) öne çıkması, o güne kadar mücadeleyi sürdüren sosyal –demokrat gruplar içinde yeni bir eğilimin yeşermesine yol açmıştı. Özellikle siyasal faaliyet yürüten grupların merkezi eylem olanğını kaybederek yerelleşmesi, aydın ve öğrencilerden oluşan yerel grupların sınıf içindeki çalışmalarını ağırlıklı olarak ekonomik ajitasyon ve propagandaya dayandırmaları, amaçlı ve planlı çalışma yerine “nerede olanaklı ise” orada kendiliğinden bir tarzda çalışmanın yaygınlaşması, dağınık ve amatörce yürüyen çalışmanın sık sık polis operasyonlarıyla kesintiye uğraması ve bunlara eşlik eden, teoriden ve devrimci politikadan uzaklaşma, ekonomik mücadelenin neredeyse tek mücadele biçimi haline getirilmesi Rusya’da ekonomizmin gelişmesinin maddi zeminini oluşturdu.

Bu maddi zemin üzerinde ekonomizm ilk olarak Credo** ile ortaya çıktı. 1898 de ilk kongresini toplayan RSDİP’ in dağılmasından sonra bir grup sosyal demokratın kaleme aldığı Credo, Almanya’da ortaya çıkan Bernstein’cılığın Rusya versiyonuydu. Yani “çatallaşan” sadece Rus Sosyal-Demokrasisinin sesi değildi; Avrupa Sosyal- Demokrasisinin sesi de çatallaşmıştı..

Credo, Berstein’in revizyonizmi ile Rus aydınlarının siyasal mücadeleden kaçışının tam bir uyuşması oldu. Credo yazarlarına göre kitleler “*ekonomik mücadele içinde örgütlenmeyi öğrendikçe ...Rusya koşullarına en uygun örgütlenmeyi veya örgütlenmeleri yaratacaktır.*” Her türlü yasadışı örgütlenmeyi gereksiz bulan Credo, “*Rus Marksistinin yapması gereken nedir ?*” sorusunu “*Bağımsız bir siyasi işçi partisi lafları, yabancı hedefleri bizim toprağımıza aşılama faaliyetlerinin ürününden öteye bir şey değildir*” diye cevaplıyor ve yapılması gerekenin “*proletaryanın ekonomik mücadelesine, onu destekleme anlamında katılım ve liberal muhalefet hareketine katılım*” olması gerektiğini ileri suruyordu. (ayrıntılı bilgi için; Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay., cilt I, s.504)

Credo, Lenin’in eline Sibiry’a da sürgündeyken geçti, Credo’ya karşı

“Rus Sosyal Demokratlarının Bir Protestosu” nu (Ağustos 1899) yazarak cevap verdi. Lenin’in yazısı kısa sürede sürgündeki Sosyal Demokratların eline ulaştı. Bu protesto, Sosyal Demokrat Hareketin sürgündeki onyedinci temsilcisi tarafından onaylandı. Böylece Lenin, ekonomizme karşı kazandığı ideolojik zaferle birlikte Rus sosyal demokrat hareketin birliği yolunda ilk adımı da atmış oldu.

Lenin’e göre Alman revizyonizminin Rus işçi hareketini de etkisi altına alarak bütün Avrupa işçi hareketinde bir bölünmenin kapısını açması tesadüf değildi. “Avrupa İşçi Hareketi İçindeki Ayrılıklar” adlı makalesinde sosyal-demokrat (komünist) hareket içinde ortaya çıkan bu bölünmenin nedenlerinin işçi hareketinin içinden geçtiği koşullarda aranması gerektiğini belirterek, bu nedenleri şöyle sıraladı: *“Birincisi, işçi hareketinin büyümesi ve harekete katılan yeni kitlelerin eski yanıl-sama ve önyargılarını harekete taşıması; ikincisi, kapitalist gelişmenin, bir yandan işçileri birleştirip, örgütleyip disiplin altına sokarken, öte yandan onları bölüp yoksullaştırarak kendi gerçekliğine yabancılaştırmasıdır. Bu durum, işçi hareketi içinde kapitalizmin, tek yanlı kavranmasına, şu ya da bu yanının abartılmasına yol açar. Bu tek yanlılık ve abartı, işçi hareketinde farklı eğilimlerin ortaya çıkmasının maddi koşulunu oluşturur. Üçüncüsü, bizzat burjuvazinin işçi hareketine karşı izlediği taktikten kaynaklanır. Burjuvazinin baskı yönteminden reform yöntemine her geçişi ya da tersi, işçi hareketi içinde ciddi çalkantılara yol açar. Dördüncüsü, işçi hareketinin geniş bir küçük burjuva ve köylü kitleleriyle çevrili olmasının hareket üzerinde yarattığı baskıdır. Bunlara bir de burjuvazi tarafından beslenen işçi aristokrasisi eklendiğinde, 1900’lerin başında Marksist harekette ortaya çıkan ve uluslararası bir karakter kazanan bölünmenin tesadüfi olmadığı, bizzat “çelişkiler içinde ve çelişkiler yoluyla” gelişen sürecin diyalektik karakterinin bir ürünü olduğu anlaşılır. Komünist hareket içindeki bölünmelerin genellikle kapitalizmin hızlı gelişme dönemlerinde ortaya çıkışının neredeyse bir kural haline gelmesinin maddi temeli de, gelişmenin bu diyalektik karakterinde aranmalıdır.”* (Lenin, Marx – Engels – Marksizm, Sol Yay., s.290 – 296)

Öte yandan Lenin Bernsteinçilik ve onun çeşitli ülkelerdeki versiyonlarını sadece eleştirmekle yetinmedi. 20. Yüzyılın başında Kapitalizmde ortaya çıkan değişimleri irdeleyerek bu gelişmenin barındırdığı zorlukların yanında işçi sınıfının önünde yeni ufuklar açtığının altını

çizdi.

Kapitalizmin emperyalist aşamasının devrimci bir tahlilini yapan Lenin, bundan Bernstein'ın ulaştığı sonuçlardan tam zıt sonuçlara ulaştı. Kapitalizmin emperyalizm aşamasıyla birlikte mali sermayenin egemenliğinin pekiştiği, sanayide tekelleşme, yoğunlaşma ve merkezileşmeye siyasette yoğunlaşma ve merkezileşmenin eşlik ettiği, burjuva egemenlik aracı olan devletin gericileşerek merkezileştiği, kapitalist gelişmeye paralel olarak toplumda proleterleşme ve yoksullaşma sürecinin hızlandığı, tekellerin burjuvazi içindeki rekabeti yumuşatma bir yana, daha da yıkıcı hale getirdiği, dünyanın emperyalist devletler arasında egemenlik alanı ve toprak bakımından bölüşümünün gündeme geldiği, sınıf çelişkilerinin keskinleştiği, sınıf mücadelesinin sertleştiği, devrimin hem teorik ve hem de pratik hazırlık anlamında güncelleştiği ve devrimin zaferinin, devrimci bir partinin zorunluluğuyla bağlandığı sonucuna vardı.

Dünya işçi hareketine ve Rusya'daki sınıf hareketine devrimci müdahalesini, devrimin güncelliği, teorik, politik, örgütsel ve pratik hazırlığı ve devrimci partinin örgütlenmesi üzerine oturttu.

20. yy. başında Rus Sosyal demokrasisi içinde Credo ile başlayan “çatallaşma” daha sonra ekonomizme evrilerek bölünmeye dönüştü. 1903 sonrasında Menşevizm bu akımın sadece ideolojik- politik bir devamı değil, aynı zamanda örgütsel temsilcisi oldu. Sosyal demokrat hareketteki bölünmeyi ideolojik-politik alandan örgütsel alana taşıdı.

Lenin, sürgün yıllarında bir yandan proleter devrimci bir partinin inşa planı üzerinde çalışırken öte yandan bu planı en yakın yoldaşlarıyla (Martov, Potresov) yazışarak paylaşıyordu. 1897'de yazdığı “Rus Sosyal Demokratların Görevleri” adlı makalede ‘Rusya'nın hızlı kapitalistleşmesinin bir çöküntüye, bunun da sınıf hareketinde bir yükselmeye yol açmasının kaçınılmaz olduğunu’ belirterek, “Rus Sosyal Demokratlarının birinci ve en acil görevi”nin “kent fabrika işçileri arasında sağlam bir devrimci örgütün yaratılması” olduğunu vurguladı.

Lenin 1890 yılında sürgünden döndükten sonra, planını hayata geçirmek için yoğun bir faaliyetin içine girdi. Bu çerçevede aynı dönemde sürgünden dönen Martov ve Potresov'la birlikte yurtdışına çıkarak Plehanov'la görüştü. Görüşme olumlu sonuçlandı ve sosyal demokrasinin birliğini sağlamak amacıyla biri haftalık bir gazete (Iskra- Kıvılcım),

öteki aylık bir teorik gazete (Zarya-Şafak- ancak bir kaç sayı çıkarılabildi.) olmak üzere Rusya çapında iki gazetenin çıkarılması kararı alındı. Bu, Lenin'in parti inşasına yönelik ikinci ama sonuç belirleyici adımı oldu. Iskra (Kıvılcım), 1901 Aralığında yayın hayatına başladı.

3 - Iskra ve Parti İnşası

Bütün Rusyayı kapsayacak merkezi bir gazetenin çıkartılması Lenin için parti inşa sürecinin en etkili ve somut adımıydı. Lenin için gazete sadece “*kolektif bir propagandist ve kolektif bir ajitatör*” ve “*kolektif bir örgütçü*” değil, aynı zamanda parti inşa sürecinin pratik bir adımıydı. Merkezi gazeteyi partinin ideolojik birliğini sağlanmasının ve geliştirilmesinin, merkezle yereller arasında sağlıklı bir iletişimin kurulmasının, politik etkiyi yayma ve örgütsel bir ağ yaratmanın bir aracı olarak ele aldı. Hatta daha da ileri giderek, gazete vasıtasıyla oluşan ağın ayaklanmanın yayılması ve yönetilmesi için vazgeçilmez önemde olduğunu vurguladı.

Ne Yapmalı'da merkezi bir gazetenin çıkartılması ile parti inşası arasındaki ilişki dair şunları yazdı. “*Asıl sorun da güçlü politik örgütler kurmanın, bir merkez yayın organından başka bir yolu olmadığıdır.* (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt II, s. 174) “*Ve ben bu gerçek bağın kurulmasına ancak, faaliyetin en çeşitli biçimlerinin sonuçlarını toplayarak, böylece bütün yolların Roma'ya çıkması gibi hepsi devrime çıkan bütün bu çok çeşitli yollarda ilerlemek için insanları teşvik eden biricik düzenli tüm-Rusya girişimi olarak genel bir gazete temelinde başlanabileceğinde ısrar etmeyi sürdürüyorum.*” (age, s. 181)

Bütün bunları gerçekleştirmek üzere Iskra yayın hayatına başlarken kendini Lenin'in kaleminden şöyle tanıttı: “*Rus sosyal demokratları arasında egemen olan kargaşayı ve kafa karışıklığını ortadan kaldıracak sıkı bir ideolojik birlik yaratmak gereklidir; bu ideolojik birlik, bir parti programıyla pekiştirilmelidir. İkinci olarak özellikle hakkında tam ve zamanında bilgi vermek ve periyodik yayınları Rusya'nın her yerine ulaştırmak olan bir örgüt yaratmak gereklidir. Ancak böyle bir örgüt ortaya çıktığında, bir Rus sosyal demokrat posta hizmeti kurulduğunda parti sağlam bir varlık kazanacak, gerçek bir olgu ve dolayısıyla da etkin bir politik güç haline gelecektir.*” (Lenin, “Iskra Yazı Kurulu'nun Duyurusu”, age- s. 18)

Aynı duyuruda Lenin, Iskra'nın yayın ilkelerini de açıklıyordu.

“Birleşmeden önce, birleşebilmemiz için ilk önce kesinlikle ve kararlılıkla aramızdaki ayrılıkları belirlemeliyiz. Yoksa birliğimiz mevcut dağınıklığın üstünü örten ve kökten aşılmasını engelleyen bir kuruntu olacaktır. Yani gazetemizi çeşitli türden görüşlerin basit bir toplanma yeri haline getirmeye niyetimizin olmadığı anlaşılırdır. Tam tersine, gazeteye, son derece katı saptanmış bir yön vereceğiz. Bu yön tek sözcükle, Marksizm sözcüğüyle karakterize edilebilir.”(age, s.18)

Lenin parti inşa planını ile açıklamalarını Iskra’da bir dizi makaleyle sürdürdü. “Hareketimizin En Acil Görevleri” ve “Nereden Başlamalı?” makalelerinde ayrıntılandığı planı, “Ne Yapmalı”da Rus Sosyal Demokrat Hareketi için bir tehdit haline gelen Ekonomizme karşı mücadele ile birleştirerek, bütün yönleriyle işledi.

Aralık 1900’da kaleme aldığı “Hareketimizin En Acil Görevleri”nde Rus Sosyal-Demokrasisi durumunu şu sözlerle betimledi; “*Rus Sosyal-Demokrasisi bir yalpalamalar döneminden, kendi kendini inkara kadar varan bir kuşku döneminden geçmektedir. Bir yandan işçi hareketi sosyalizmden kopuyor; ekonomik mücadele yürütmelerinde işçilere yardım ediliyor, fakat bu yapılırken işçiler sosyalist hedefler ve bir bütün olarak hareketin politik görevleri hakkında ya çok az aydınlatılıyor, ya da hiç aydınlatılmıyor. Öte yandan sosyalizm işçi hareketinden koparılıyor.*”Sayılan tüm bu hususlar hareketin bir yanının abartılması sonucunu doğurmuştur. “*Ekonomik*” eğilim (...) bu dar görüşlülüğü özel bir teori haline getirme ve bu amaçla eski burjuva düşünceleri dalgalandıran moda haline gelmiş Bernsteincılıktan moda haline gelmiş “*Marksizm eleştirisi*”nden yararlanma çabalarına yol açmıştır. Tek başına bu çabalar bile Rus işçi hareketiyle, politik özgürlüğün öncü savaşçısı Rus Sosyal-Demokrasisi arasındaki bağın zayıflaması tehlikesini yaratmıştır. Hareketimizin en acil görevi şimdi bu bağın sağlamlaştırılmasıdır.

Sosyal-Demokrasi, işçi hareketinin sosyalizmle birliğidir. Onun görevi işçi hareketine tek tek bütün aşamalarda pasif bir şekilde hizmet etmek değil, hareketin tümünün çıkarlarını temsil etmek, bu harekete onun nihai hedefini ve politik görevlerini göstermek, hareketin politik ve ideolojik bağımsızlığını korumaktır. Sosyal-Demokrasiden kopuk işçi hareketi, parçalanmak ve kaçınılmaz olarak burjuvalaşmak zorundadır.” (age., s.22-23)

Lenin’in adım adım geliştirerek Ne Yapmalı’ da son halini verdiği müdahale planı üç ana konuyu içeriyordu. Birincisi, politik ajitasyonun

önemi ve karakteri sorunu; bu sorun aynı zamanda Sosyal Demokrat Harekte ortaya çıkan bölünmeye (Ekonomizm) karşı mücadelenin içeriği ve kapsamını da belirliyordu. İkincisi, Sosyal Demokrasinin örgütsel görevleri; Sosyal Demokrat Hareketin ideolojik, politik ve örgütsel birliğinin kurulması, Rusya çapında Merkezi bir savaş örgütünün inşası ve üçüncüsü, bunun ilk adımı olarak hareketi yerellikten, amatörükten kurtaracak Rusya çapında devrimci bir gazetenin çıkartılması.

Amacımız sadece Lenin'in işçi sınıfının devrimci partisinin inşası için " Ne Yapmalı" da ortaya koyduğu planı ve bu plana dayanarak yürüttüğü ideolojik, politik ve örgütsel mücadelenin kısa bir özetini sunmak değil, işçi hareketinin benzer sorunlarla karşı karşıya olduğu günümüzde, Lenin'in müdahalesinin Marksist devrim – parti teorisi ve pratiğinin olgunlaştırılması açısından taşıdığı önemi öne çıkarmaktır.

Bu yüzden konuyu Lenin'in müdahalesi çerçevesinden çıkartarak, Marx ve Engels'le bağlantılı biçimde, Lenin'in " Ne Yapmalı" da ortaya koyduğu plana bağlı kalarak; işçi sınıfının konumu, ekonomik mücadelenin önemi – siyasal mücadeleyle ilişkisi, kendiliğindencilik – bilinçli, örgütlü faaliyet, partinin niteliği ve rolü konuları üzerinde yoğunlaşarak ele alacağız.

* Legal Marksistler : Rus liberal burjuva hareketi. Bu hareketin önde gelen ismi Struve, 1898'de RSDİP'in ilk kurucuları arasında yer aldı. RSDİP'in ilk manifestosunu kaleme aldı.

**Credo: "inanıyorum ki", Hıristiyanlıkta inanç beyanı anlamında kullanılır.

Devrim, Sınıf, Parti

Hüseyin Mihridat

1-İşçi Sınıfı Konumu ve rolü

İnsan tarihin öznesidir, değişir ve değiştirir. Öznesi insan olmayan bir tarihsel süreçten söz edilemeyeceği için, tarihsel eylemin en üst biçimi olan komünizmin zorunluluğu ve kaçınılmazlığı insan eyleminin, bu eylemin toplumsal gücü olan işçi sınıfının dışında aranamaz. Sınıf mücadelesi dışında bir tarih anlayışı idealizmdir.

İşçi sınıfı, sermayenin karşıt kutbu olarak, emek – sermaye ilişkisine son verecek toplumsal gücü oluşturur. Ancak işçi sınıfı, kendi nesnel konumunun ona yüklediği bu görevi, kendi nesnelliği içinde kalarak gerçekleştiremez. Bizzat bu durum, işçi sınıfının sınıf olarak bir değişime uğramasını şart koşar. Bu değişimin alanı ise siyasal mücadele arenasıdır.

Siyasal mücadele alanı, işçi sınıfının devrimci değişiminin gerçekleştiği gerçek mücadele alanıdır. Her siyasal mücadele, karakteri gereği, egemen sınıfa yönelik bir iktidar mücadelesidir. Bu mücadelede işçi sınıfı, ekonomik mücadelesiyle doğrudan ulaşamayacağı farklı mücadele bilinç ve örgütlülüğüne, farklı mücadele biçim ve araçlarına ihtiyaç duyar. İşçi sınıfına bu yeni mücadele biçim ve araçlarını bilimsel komünizm sunar. İşçi sınıfının değişimi için zorunlu olan bu araçlar, toplumsal değişim için de bir zorunluluktur.

Marx ve Engels, Alman İdeolojisi'nde, toplumsal devrimin zorunlu koşulu olan bu sınıfsal değişimi şöyle ifade ederler: “*Tarihte dönemselsel olarak meydana gelen devrimci sarsıntının mevcut her şeyin*

temelini devirmeye yetecek güçte olup olmayacağını belirleyen şey, çeşitli kuşakların hazır olarak buldukları yaşam koşullarıdır; tam bir alt üst oluşun maddi öğeleri, bir yandan mevcut üretici güçler, öte yandan da devrimi, yalnız geçmiş toplumun özel koşullarına karşı değil, daha önceki “yaşamın üretiminin kendisine karşı, bu üretimin temeli olan “faaliyetlerin tüm toplamına” karşı yapan devrimci bir yığın oluşmasıdır; Eğer bu koşullar yalnızca, pratik gelişme için, bu alt üst oluşun ideasının daha önce binlerce kez ifade edilmiş olması, komünizm tarihinin tanıtladığı gibi, hiçbir önem taşımaz.” (Marx-Engels, Alman İdeolojisi., s. 72)

Yine Engels, Anti-Dühring’de işçi sınıfının tarihsel rolü ve bu rolü gerçekleştirme koşullarına değinerek şunları yazar: *“Bu dünyayı kurtarma işinin üstesinden gelmek... işte modern proletaryanın tarihsel görevi. Bu işin tarihsel koşullarını ve bu yoldan niteliğini derinliğine irdelemek, bugün ezilen sınıf olan, bu işi görmekle görevli sınıfa, kendi öz işinin koşulları ve niteliği üzerine bilinç vermek... İşte proleter hareketin teorik dışavurumu olan bilimsel sosyalizmin görevi.” (Engels, Anti-Dühring, Sol Yay. s.450)*

Lenin, Marx ve Engels’in yukarıda açıkladığımız görüşlerini “ Ne Yapmalı” da *“bilimsel komünizm ile işçi hareketinin birliği”* olarak kısa ve öz bir biçimde ifade eder. (Lenin, Seçme Eserler, cilt II, İnter Yay. s. 23)

Bu alıntılardan da anlaşılacağı gibi, ne Marx ve Engels, ne de onların oluşturdukları teorik temel üzerinden devrim ve parti teorisini geliştirip yetkinleştiren Lenin, kapitalizmden komünizme geçişi kendiliğinden bir süreç ve bu sürecin toplumsal gücünü oluşturan işçi sınıfını da kendiliğinden devrimci bir sınıf olarak ele almazlar. İşçi sınıfının tarihsel rolünü ortaya koymada – kapitalizmin yıkılması, sınıfsız toplumun kurulması - bu sınıfın tarihin herhangi bir evresindeki öznel durumundan değil, onun kapitalist üretim ilişkileri karşısındaki nesnel konumundan hareket ettiler. İşçi sınıfının tarihsel görevini yerine getirme kapasitesini (potansiyelini) bu nesnel konumda görerek onu, modern toplumda kapitalizmi yıkabilecek *“gerçek devrimci tek sınıf”* olarak tanımladılar. (Komünist Manifesto, Öncü Kitapevi, s.54)

Marx ve Engels’e göre, kapitalizm var olabilmek ve varlığını sürdürebilmek için sadece işçi sınıfını yaratmak ve büyütmeyle kalmaz; onun eline kapitalizmi yok edecek silahı da verir. Bu silah, ‘bilimsel komü-

nizm'dir. Sermaye üretim sürecinde sermayenin gücü olarak yer alan işçi sınıfı ancak bu silahı etkin bir biçimde kullanarak tarihsel süreçteki özne rolünü oynayabilir.

Marx ve Engels'in, işçi sınıfını "kapitalizmin mezar kazıcısı" olarak nitelermeleri ve aynı anlama gelmek üzere, "*işçi sınıfının kurtuluşu yine işçi sınıfının kendi eseri olacaktır*" vurgusu ancak bu çerçevede kavranılabilir. Tarihte hiçbir sınıf kendi kurtuluşunun koşullarını kavramadan, bunun gerekli kıldığı araçlara sahip olmadan, kendi devrimci rolünü oynayamaz.

Kapitalist üretim ilişkisi karşısındaki konumundan hareketle işçi sınıfının "kapitalizmin mezar kazıcısı" olduğu ne kadar nesnel bir belirleme ise bu görevin pratikte yerine getirilmesi de o kadar öznedir. Burada işçi sınıfı açısından sorun nesnenin özneleşmesi sorunudur. Tıpkı doğada olduğu gibi, potansiyel enerjinin dış bir itiyile her şeyi alt üst eden kinetik enerjiye dönüşmesi gibi. Toplumsal alanda bu dış ite, işçi sınıfına bilinç ve örgütlülük öğelerini veren bilimsel komünizmdir. Yine aynı şekilde toplumsal kurtuluş bir bilinç ve eylem haline dönüşmeden önce "tarihsel bir olgudur." "*Belirli bir çağda devrimci fikirlerin varlığı, daha önceden devrimci bir sınıfın varlığını varsayar.*" (Marx-Engels, Alman İdeolojisi, Sol Yay. s. 81) Devrimci fikirler – bilimsel komünizm – bu sınıfın nesnel varoluş koşullarından "fişkırır." Ve ancak bu koşullar kavrandığında kavranabilir, bu da kendiliğinden oluşmaz.

Üzerinde en çok tartışma yürütülen bu sorunun çözümü bizi madde ve bilinç arasındaki ilişki sorununa taşır. Bilincin maddi temeli, oluşumu ve işlevi başlı başına ele alınması gereken bir konudur. Biz burada, bu yazının kapsamı içinde konuya kısaca değinmekle yetineceğiz.

Marx ve Engels bilincin maddi temeli, oluşumu ve işlevi konusunu Alman İdeolojisi'nde ayrıntılı bir biçimde incelediler. "*..bireylerin zihinlerindeki tasarımlar, gerek onların doğa ile olan ilişkileri hakkındaki, gerek kendi aralarındaki ilişkileri hakkındaki, gerekse kendi öz doğaları hakkındaki fikirleridir. Şurası besbellidir ki, bütün bu durumların hepsinde, bu tasarımlar, onların ilişkilerinin, gerçek eylemlerinin, üretimlerinin, alışverişlerinin, siyasal ve toplumsal (organizasyonlarının) davranışlarının - gerçek ya da hayali - bilinçli ifadeleridir. Bunun tersi bir varsayım ileri sürmek, ancak maddi olarak koşullandırılmış gerçek bireylerin tini dışında daha başka bir tini, özel bir tini varsaymakla mümkündür. Eğer bu bireylerin gerçek yaşam koşullarının bi-*

linçli ifadesi bir hayal ürünü ise, eğer onlar tasarımlarında gerçeği başaşağı ediyorlarsa, bu olayda gene onların sınırlı eylem biçimlerinin ve bundan doğan daracık toplumsal ilişkilerinin bir sonucudur.” (Alman İdeolojisi, Sol Yay. s.44- dipnot 14)

Marx, Ekonomi Politğin Eleştirisine Katkı'ya yazdığı önsözde, Alman İdeolojisi'nde ortaya koydukları görüşleri özlü bir biçimde özetledi: *“Varlıklarının toplumsal üretiminde insanlar aralarında, belirli, zorunlu, kendi iradelerine bağlı olmayan ilişkiler kurarlar; bu üretim ilişkileri onların maddi üretici güçlerinin belirli bir gelişme derecesine tekabül eder. Bu üretim ilişkilerinin tümü toplumun iktisadi yapısına, belirli toplumsal bilinç şekillerine tekabül eden bir hukuki ve siyasi üst-yapının üzerinde yükseldiği somut temeli teşkil eder. (altyapı y.) Maddi hayatın üretim tarzı; toplumsal, siyasi ve genel olarak entelektüel hayat sürecini şartlandırır. İnsanların varlığını belirleyen şey, bilinçleri değildir; tam tersine onların bilinçlerini belirleyen toplumsal varlıklarıdır.” (Marx, Ekonomi Politğin Eleştirisine Katkı, Sol Yay. s.23)*

Marx ve Engels'e göre, madde ile bilinç, toplumsal varlık ile toplumsal bilinç arasındaki ilişki, ilk olarak, bir belirleyen ve belirlenen ilişkisidir. Bilincin maddeden bağımsız bir var oluş koşulu var olmadığı gibi, bir tarihi de yoktur. Bu anlamda madde belirleyicidir. Bunun tersini savunmak felsefi olarak idealizme, siyasi olarak da burjuva ideolojisinin kabulüne yol açar. İkinci olarak madde ile bilinç arasındaki ilişki edilgen bir ilişki, yani, tek taraflı bir belirleyen belirlenen ilişki değil, etken bir ilişkidir. *‘Düşüncenin kökenini göstermek onun etkisini ortadan kaldırmaz, sadece her çağın düşüncelerinin o çağın üretim tarzından doğduğunu gösterir.’* Bilinç de madde üzerinde çok yönlü bir etkide bulunur. Hatta bazan bu etki, bilincin maddeyi belirlediği gibi yanılısamalı bir duruma bile yol açabilir.

Marksist bilgi teorisi, toplumsal bilincin oluşumu, varlık bilinç ilişkisi (altyapı – üstyapı ilişkileri vb.) dün olduğu gibi, bugün de Marksizm'e saldırının önemli alanlarından biri olmuştur. Kapitalizmden komünizme geçişte işçi sınıfının, devrimci mücadelenin temel toplumsal gücü olamadığını, bu süreçte sınıf olarak devrimci bir rol oynayamayacağını ileri sürenler de tam tersine, işçi sınıfının devrimci bir değişime uğramadan bu görevi kendiliğinden yerine getirebileceğini öne sürenler de dönüp dolaşıp hep Marksist teoride bir açık kapı bulmaya, Marx, Engels ve Lenin'in bu konudaki düşüncelerini cımbızlayarak birbirinin

karşısına koymaya çalışmışlardır. Marksizm’e, “Marksizm’in içinden” yöneltilen bu saldırıların en yaygın olanı, Marx ve Engels’in varlığı etken, bilinci edilgen (altyapıyı etken, üstyapıyı edilgen) olarak belirledikleri iddiasıdır. Marksizm’e karşı tümüyle idealist bir çerçeveden yöneltilen bu saldırılara en etkili cevabı Marx’ın ölümünden sonra Engels ve Lenin verdiler.

Engels, C. Schmidt’e yazdığı 27 Ekim 1890 tarihli mektupta üst-yapının (devlet, hukuk, felsefe, din, ideoloji vb.) altyapı ile ilişkisi ve altyapı üzerindeki etkisini ayrıntılı bir biçimde ele aldı. Yine Engels’in F. Mehring’e yazdığı 14 Temmuz 1893 tarihli mektup ise hem bir özeleştirir, hem de saldırılara bir cevap niteliğindedir: “... Doğrusunu söylemek gerekirse Marx ile benim yazılarımızda her zaman yeterince vurgulamayı başaramadığımız ve bu yüzden eşit olarak suçlu olduğumuz bir şey var. Şöyle ki her şeyden önce biz, politik, hukuksal ve diğer ideolojik kavramları ve bu kavramlar aracılığıyla doğan eylemleri, temel ekonomik olgulardan çıkarmaya asıl önem verdik. Ancak, bunu yaparken, biçimsel yanı – bu kavramların vb. oluşma tarzını - içerik uğruna ihmal ettik. Bu durumda, bize karşı olanlara – Paul Bart bunun çarpıcı bir örneğidir – yanlış yorumlar ve çarpıtmalar için elverişli bir fırsat yarattık... Güya biz, tarihte rol oynayan çeşitli ideolojik alanların bağımsız tarihsel bir gelişimi olduğunu inkâr etmekle bunların, tarih üzerine bir etkisi bulunduğunu da inkâr ediyormuşuz. Bunun kaynağı neden ile sonucu kaskatı zıt kutuplar olarak gören ve karşılıklı etkileşimi hiç hesaba katmayan yaygın diyalektik karşıtı görüştür. Tarihsel bir ögenin, en sonunda başka ekonomik nedenler tarafından meydana getirilir getirilmez, kendisinin de tepki gösterdiğini, çevresi ve hatta kendisini doğuran nedenler üzerinde etkili olabildiğini bu beyler çoğu kez kasten unutupuyorlar.” (Marx – Engels, Seçme Mektuplar, Evrensel Basım Yay.s. 111 – 113)

Engels’ten sonra Lenin de Marksizm’e yöneltilen bu aynı saldırıya ‘Materyalizm ve Ampiryokritisizm’ de şöyle cevap verir:

“ Genel olarak varlık ile genel olarak bilinç nasıl özdeş değilse, toplumsal varlık ile toplumsal bilinç de özdeş değildir. İnsanların birbirleriyle olan ilişkilerinde bilinçli varlıklar olarak davrandıkları olgusundan hareketle toplumsal bilincin toplumsal varlıkla özdeş olduğu sonucu çıkartılamaz. Ancak karmaşık bütün toplumsal biçimlerde, özellikle kapitalist toplumsal biçimlemede, insanlar, birbirleriyle ilişki

kurduklarında, aralarında kurulan toplumsal ilişkilerin ve ilişkilerin gelişmesine hükmeden yasaların vb. ne türden olduklarının bilincinde değildirler. Örneğin tahılını satan köylü, dünya pazarında dünyanın bütün tahıl üreticileriyle “ilişki” içine girmiş olur ama o, ne bunun bilincindedir ne de bu alışverişin temelini oluşturan toplumsal ilişkilerin türünün bilincindedir. Toplumsal bilinç toplumsal varlığı yansıtır; Marx’ın öğretisi budur.” (Lenin, Materyalizm ve Ampiryokritisizm, Sol Yay.s.361)

Marx, Engels ve Lenin’den yaptığımız bu alıntıların özeti, “ *Fi-kirlerin, tasarımların ve bilincin üretimi, ilkin doğrudan veya dolaylı bir biçimde insanların maddi faaliyetine ve maddi ilişkilerine bağlı*” olduğu, bunun “*gerçek yaşamın dili*” olduğu (Alman İdeolojisi, Sol Yay.s.44), “*ortam ve koşulların*” “*insanları yarattığı kadar*”, “*insanların da ortam ve koşulları yarattığı*”dır. (a.g.e, s.72) Eğer toplumsal bilinç toplumsal varlıktan bağımsız bir var oluşa sahip değilse toplumsal bilinç toplumsal varlığın bir ürünü, bir yansıması ise ve “*insanlar mevcut oldukları sürece böyle*” kalacaksa, (a.g.e,56) buradan çıkan sonuç, komünizm bilincinin, bu bilinci doğuran toplumsal koşullardan ve bu koşulların bir ürünü olan işçi sınıfından bağımsız olarak ele alınamayacağıdır. “*Değişim düşüncesi toplumun maddesel hayatının evriminde köksalar, onları kavrayan bilinç onları değiştirmenin aracı haline gelir. Köklü bir devrim bilinci bu bilince rehberlik eden üretim ilişkisindeki çatışmadan doğar; bu çatışma olmadan böyle bir bilincin ortaya çıkması olanaksızdır.*” **Toplumsal bilinç** çelişkili karakterini de bu temelden alır. Bu temel aynı zamanda bilincin neden bu temelden kendiliğinden doğmadığını da açıklar.

İşçi sınıfının toplumsal varlığıyla doğrudan ilişkili olmasına rağmen, komünist bilincin bu sınıf içinde neden kendiliğinden oluşamayacağı sorunu, ilkin bilincin oluşum süreciyle, ikinci olarak da emek – sermaye ilişkisinin örtülü niteliğiyle bağlantılıdır.

Lenin’in dediği gibi “*Genel olarak varlık ile genel olarak bilinç nasıl özdeş değilse, toplumsal varlık ile toplumsal bilinç de özdeş değildir.*” Bundan çıkan sonuç işçi sınıfının kapitalist toplum içindeki varlığı ile bu sınıfın tarihsel konumunu yansıtan komünizm teorisinin de özdeş olmadığıdır. Başka bir deyişle, komünizm bilincinin işçi sınıfının toplumsal varlığıyla arasında bir bağ vardır. Marx’ın da dediği gibi bu bilim oradan “*fışkırır.*” Bu bağ işçi sınıfının komünizm teorisine

yatkınlığını anlatsa da komünist bilinç bu ilişkiden otomatik olarak, kendiliğinden doğmaz.

Engels bilincin oluşumunda ortaya çıkan bu durumu şöyle açıklar: “*Ekonomi politik ve diğer yansımalar tıpkı insan gözündeki yansımalar gibidir; yoğunlaştırıcı bir mercekten geçerler ve bu nedenle de ters, baş aşağı görünürler; yalnız imgeyi ayakları üstüne oturtacak bir sinir sistemi burada yoktur. Para piyasasındaki insan, sanayideki ve dünya piyasasındaki hareketi ancak paranın ve borsanın tersyüz olmuş yansıması olarak algılar ve böyle olunca sonuç, ona göre neden halini alır.*” (Marx – Engels, Seçme Mektuplar, Evrensel Basım Yay.s. 104)

Bu yanılsamalı durum, emek sermaye ilişkisi için geçerlidir. Kapitalizm öncesi sınıflı toplumlarda, bir sonraki toplumun üretim ilişkileri, mevcut toplumun bağrında oluşmaya ve gelişmeye başlar. Örneğin kapitalist üretim ilişkisi feodal toplumun içinde oluşur. Bu durum yükselmekte olan sınıfa, kendine ait üretim ilişkilerine dayalı belirli bir bilinç ve örgütlülük ögesi kazandırır. İşçi sınıfı kapitalist toplum içinde böyle bir üretim ilişkisine sahip olmadığı gibi, mevcut üretim ilişkisi de işçinin ondan doğrudan bir bilinç elde etmesini de perdeler. Marx, kapitalist ücret sistemine dayandığı ve sermayenin mistifikasyonu olarak adlandırdığı bu durumu şöyle açıklar : “... işçi ücretini çalıştıktan sonra aldığından ve ayrıca kapitaliste verdiği şeyin kendi emeği olduğunu bildiğinden, işgücünün değeri ya da fiyatı, ona, zorunlu olarak, bizzat emeğinin fiyatı ya da değeri gibi görünür... İşte bu yanlış görünümdür ki ücretli emeği emeğin öteki tarihsel biçimlerinden ayırt eder. Ücretlilik sistemi temeli üzerinde, ödenmemiş emek bile ödenmiş emek gibi görünür.” (Marx- Engels, Seçme Yapıtlar, cilt II, Sol Yay. s.71 – 72) 1800’lü yılların başında işçilerin durumlarının kötüleşmesinden makinaları sorumlu tutup öfkelerini makinalara yöneltmeleri bu yanılsamanın sonucudur.

Bu gizem kapitalist ilişkiyi tersyüz ederek, sanki emekle sermaye eşit koşullar ve haklar altında ortaklaşa üretim sürecine katılıyor, ortak bir meta üreterek, üretim sürecine yaptıkları katkıyı eşit olarak bölüşüyormuş gibi bir görüntü yaratır. Bu yanılsama içinde işçinin gerçekte kendi nesneleşmiş emeği ile (üretim araçları) girdiği ilişki ona, sermaye ile ilişkisi olarak görünür.

Bu yanılsama içinde, işçinin kendi koşulları içinde kalarak elde ettiği şey, iş koşullarının olumsuzluğu ve ücretlerle ihtiyaçlar arasındaki

oransızlık ve buna karşı mücadele (ekonomik mücadele) zorunluluğudur. Kapitalist ücret sisteminden doğan bu yanılsama, ulus mistifikasyonu (ulusun sınıfları birbirine bağlayan bir bağ olarak sunulması) ile burjuva ideolojisinin egemen konumuyla desteklenir ve kemikleştirilir.

İşçi sınıfının bu yanılsamadan kurtuluşu, kendi kurtuluşunun koşullarını kavramak ve buna uygun araçları yaratmakla olanaklıdır. Bunu ona sunan da bilimsel komünizmdir.

İşçi sınıfının devrimciliği onun kapitalist toplumdaki var oluş ve kurtuluş koşullarının niteliğini kavramasıyla gerçeklik kazanır. Ama işçi buna mevcut ilişki biçimi içinde kendiliğinden ulaşamaz; işçi bu koşulların ona yüklediği görevleri ancak onları inceleyerek kavrayabilir. Bilimsel komünizm ona bu yöntemi ve olanağı sunar. Ancak işçi sınıfı sürekli olarak karşıt gücün ideolojik ve fiziki baskısı altında kaldığından, kendi var oluş koşullarının bilincine varması onun otomatik olarak, kendiliğinden harekete geçmesine yol açmaz. Edindiği bilinci örgütle birleştirdiğinde ona hareket olanağı sağlar.

Bundan hareketle, Marx'ın "*İşçi sınıfı ya devrimcidir, ya da hiçtir.*" vurgusu onun nesnel varoluşuna değil de öznel durumuna ilişkindir. Lenin, bunu , bilimsel komünizmle işçi hareketinin birliği olarak tanımlamıştır.

2- Marx, Engels ve Lenin'de Ekonomik Mücadelenin Önemi ve Siyasal Mücadeleyle İlişkisi

İşçi sınıfının kapitalizme karşı yürüttüğü mücadele teorik, politik, pratik-ekonomik olmak üzere üç biçimde sürer. Bu her üç mücadele biçimi de işçi sınıfının sermaye ile ilişkisinden doğar. İşçi sınıfı, sermayenin oluşum ve birikim sürecinde hem sermayenin bir bileşeni hem de karşıt kutbu olarak yer alır. Sermayenin bir bileşeni olarak sermaye hareketinin devamında, sermayenin üretimi ve yeniden üretiminde belirleyici bir rol üstlenirken, sermayenin karşıt kutbu olarak sermayenin ortadan kaldırılmasının toplumsal gücünü oluşturur. İşçi sınıfının sermaye ile olan bu ilişkisi, onun mücadelesinin birbirinden farklı bilinç ve örgütlülük düzeyleriyle ayrılan farklı biçimlerini belirler.

Ekonomik mücadelesinde işçi sınıfı, sermayenin bir bileşeni olarak hareket eder. Sermayenin genel eğilimi olan ücretlerin en aşağıya, asgari sınıra düşürülmesine karşı, ücretlerin ve iş koşullarının korunması

ve iyileştirilmesi için mücadele eder. Bu mücadele, emeğin sermaye ile yan yana gelişyle başladı, çeşitli biçimlerden geçerek bugünkü biçimine – sendikalara – ulaştı. İşçi sınıfının kendi yaşam koşullarını koruma refleksinden doğan bu mücadele, birincisi kendiliğindedir; işçinin mevcut konumunu koruma ve iyileştirme bilinci dışında dışarıdan -ekonomik mücadelenin dışından- herhangi bir teorik ve siyasal itkiye ihtiyaç duymaz. İkincisi, bu mücadele mevcut ücretlilik sistemine dokunmadığı ölçüde bir kısırdöngü yaratır. Sermayenin var oluş koşullarına dokunmadığı için, ne ölçüde başarılı olursa olsun, işçinin sermayeye bağımlılığını perçinler. Ancak işçi sınıfı, bir sınıf olarak davranmayı, sınıfsal dayanışmayı, kendisini bölen rekabet karşısında birleşmeyi, güçle kazanma arasında bağ kurmayı ve en önemlisi de bu kısırdöngüyü kırma zorunluluğunu bu mücadeleler sırasında kavrar.

Sınıfın bu ekonomik mücadelesi ve örgütlenmesi sınıf mücadelesi tarihi boyunca kapitalist gelişmeye paralel olarak gelişti. Bu süreçte yardımlaşma sandıkları, kooperatifler vb. modern sendikal hareketin ilk nüvelerini oluşturdular. Bu birliklerde bir araya gelen işçiler kendi iç dayanışmalarını kurdular. Dayanışma işçiler arasında rekabeti sınırlandırarak, birliğin sınıfsal bir form kazanması ve daha etkin bir mücadelenin mayalanmasının zeminini oluşturdu. Sendikalar – ekonomik mücadele araçları – bu zemin üzerinde ücretlerin korunması ve iş koşullarının iyileştirilmesi mücadelesini üstlenerek, işçilerin daha kapsamlı ve büyük mücadelelere girişmelerinin hazırlık okulları oldular.

Marx, “Felsefenin Sefaleti”nde işçi sınıfının ekonomik mücadelesinin gelişimini ele alarak sendikal mücadele ve bu mücadelenin siyasal mücadeleyle olan ilişkisi konusunda temel belirlemeleri ortaya koydu.

“Büyük sanayi birbirini tanımayan büyük insan kalabalıklarını bir yerde yoğunlaştırır. Rekabet bunların çıkarlarını böler. Ama ücretlerin korunması, patronlara karşı sahip oldukları bu ortak çıkar, onları ortak bir direnme düşüncesinde birleştirir – dayanışma. Demek ki dayanışmanın her zaman ikili bir amacı vardır, işçiler arasında rekabeti durdurmak, ki, böylelikle kapitalistlerle olan genel rekabetlerini sürdürrebilsinler.

Direnmenin ilk amacı, yalnızca ücretleri korumaktan ibaretse de, ilk önceleri birbirinden kopuk olan dayanışmalar, kapitalistler de kendi paylarına bunları bastırma amacıyla birleştikçe, kendilerini gruplar biçiminde oluştururlar ve her zaman birlik olan sermaye karşısında

birliğin korunması, ücretlerin korunmasından daha gerekli hale gelir... Bu mücadelede, gerçek bir – iç savaş – yaklaşmakta olan bir savaş için bütün ögeler birleşir ve gelişirler. Mücadele bir kez bunu noktaya ulaştı mı, birlik, politik bir nitelik alır.” (Marks, Felsefenin Sefaleti, Sol Yay. s.180 – 181)

Ancak bu mücadele burjuvazinin ideolojik, politik ve örgütsel etkisi altında sürdüğünden, hiçbir zaman doğrusal bir çizgi izlemez. Burjuva etki başka bir etkiyle – devrimci etki – etkisiz hale getirilmediği sürece sendikal eylem – ekonomik mücadele – işçi sınıfının esaret zincirini perçinlemekten başka bir sonuç vermez.

Bu yüzden sendikal mücadelenin önemi kadar siyasal mücadeleyle ilişkisi sorunu dün olduğu gibi bugün de komünist harekette ciddi ayrılık ve bölünmelerin nedeni olmuştur. Ayrılık ve bölünmelere yol açan şey, her şeyden önce mücadelenin içeriğiyle ilgilidir.

Sendikalar, işçilerin ücret ve iş koşullarını iyileştirmek için yürüttükleri mücadelede mevcut ücretlilik sisteminin temeline dokunmazken, hatta ortaya çıkış nedenleri tamamen bu ücretlilik sistemi iken, öte yandan işçi sınıfının rekabet içinde bölünmüş güçlerini bir araya toplayarak onların, amacı ücretlilik sisteminin ortadan kaldırılması olan siyasal mücadeleye hazırlanmasında bir kaldıraç görevi görürler. Ekonomik mücadelenin bu özelliği, bu mücadeleyi burjuva etkilere olduğu kadar, komünist etkiye de açık hale getirir. Sendikaların kapitalist toplumdaki yerleri tümüyle dıştan (siyaset alanından) gelen bu iki karşıt siyasal etkinin çatışması altında belirlenir.

Burjuva siyasal etki en kötü durumda, sendikal mücadeleyi günlük “ acil talepler” mücadelesiyle sınırlandırmayı amaçlarken, komünist siyasal etki bu mücadelenin siyasal mücadeleyle bağlanması ve onunla uyum içerisinde yürütülmesini amaçlar. Bu mücadele pratikte karşımıza her zaman çok net olmasa bile, iki karşıt sınıfın iki farklı taktiği ve siyaseti olarak çıkar.

Sendikaların sınıf mücadelesindeki yeri ve rolünü belirleyen temel kriter, ücretlerin artırılması ve iş koşullarının iyileştirilmesinde elde ettikleri başarılar değil, ücretlilik sistemini, kapitalizmi yıkmak için yürüten devrimci mücadele karşısındaki konumlarıdır.

Sınıf savaşımı tarihinin de kanıtlaştığı gibi sendikalar, amacı sınıfsız toplumun kurulması olan kapitalizmi yıkmaya savaşımdan koptuklarında,

birakalım ücretlerin ve çalışma koşullarının iyileştirilmesini, mevcut kazanımlarını bile koruyamıyorlar. Bugün dünya çapında sendikal hareketin içinde bulunduğu durum tam da budur. Bu duruma yol açan işçilerin siyasetten uzaklaşarak, siyasal olarak burjuvazinin eklentisi haline gelmeleridir. Buna son verecek olan da işçi sınıfının yeniden siyaset sahnesindeki devrimci yerini almasıdır.

Marx, Engels ve Lenin, ekonomik mücadelenin siyasal mücadelede de bir kaldıraç işlevi görme özelliğini dikkate alarak, işçi sınıfının ekonomik mücadelesini yürütmek üzere oluşturduğu sendikal birliklere büyük bir önem atfettiler.

Marx, Türkçeye “Ücretli Emek ve Sermaye” Ücret, Fiyat ve Kâr” olarak çevrilen eserinde hem ekonomik mücadelenin sınırlı karakterini, hem de sınıf mücadelesi açısından önemini şu sözlerle vurgular: “ *Bu birkaç bilgi, modern sanayinin gelişmesinin bile, zorunlu olarak, dengeyi her gün biraz daha fazla işçinin aleyhine, kapitalistin lehine eğdirmek zorunda olduğunu ve bundan dolayı kapitalist üretimin genel eğiliminin, ücretlerin ortalama düzeyini yükseltmek değil, ama indirmek, yani aşağı yukarı emek değerini en aşağı sınıra indirgemek yolunda olduğunu göstermeye yetecektir. Ama bu düzende, şeylerin eğilimi böyledir diye işçi sınıfı sermayenin gasplarına karşı direnişten vazgeçmeli ve ortaya çıkan fırsatlarda, durumunda herhangi bir iyileşme meydana getirebilecek her şeyi koparıp almak uğruna çabalarını bırakmalı mıdır? Eğer işçi sınıfı böyle yapsaydı, biçimsiz, ezilmiş, artık hiçbir umudu kalmamış, ömür boyu açlık çeken yaratıklar yığınından başka bir şey olmamak durumuna düşerdi... Eğer işçi sınıfı, sermaye ile günlük dövüşünde tabanları yağlasaydı, daha büyük çapta şu ya da bu harekete girişme olanağından kendi kendisini yoksun bırakmış olurdu elbette.*” (Sol Yay., s. 156 -157)

Aynı konuda Engels, Alman Sosyal Demokrat Partisinin (ASDP) Erfurt programını eleştirdiği yazısında; “ *proletaryanın sermaye ile günlük savaşımını yürüttüğü, kendi kendini eğittiği ve günümüzde görülen en kötü gericilik (şimdi Paris ’te olduğu gibi) karşısında bile tümüyle bir daha yok edilemeyecek gerçek sınıf örgütünün*” sendikalar olduğunu belirterek, programda “ *işçi sınıfının sınıf olarak örgütlenmesinden söz edilmemesini*” çok önemli bir eksiklik olarak belirtir. (Markx, Engels, Lenin, İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Yay., s.98)

Ekonomik mücadelenin baş tacı edilerek siyasal mücadelenin kar-

şısına konulduğu, buna dayanılarak Marksizmin en temel ilkelerinin, sınıf mücadelesi, proletarya diktatörlüğü ve devrimci partinin reddedildiği bir dönemde Lenin, ekonomik mücadelenin önemini vurgulamaktan geri durmadı. “*Tek sözcükle, ekonomik (fabrika ile ilgili) teşhirler, ekonomik mücadelede önemli bir kaldıraçtı ve bugün de öyledir. Ve işçileri kendilerini savunmak zorunda bırakan kapitalizm var oldukça bu teşhirler önemini koruyacaktır. En ileri Avrupa ülkelerinde bugün bile, geri bir sanayi kolunda ya da tamamen unutulmuş bir ev sanayi kolunda olumsuzlukların teşhir edilmesinin, sınıf bilincinin uyanması, sendikal mücadelenin başlaması ve sosyalizmin yaygınlaşması için çıkış noktasını oluşturduğu görülebilir.*” (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt II, s.84)

Marx ve Engels bir yandan ekonomik mücadelenin ücretler ve iş koşullarının iyileştirilmesi yanında, işçi sınıfının biçimlenmesi ve siyasallaşmasındaki önemine vurgu yaparken, öte yandan bu mücadelenin abartılmasına ve sınıfın toplumsal kurtuluş mücadelesinden bağımsızlaştırılmasına karşı işçileri uyarmaktan da geri durmadılar.

Ekonomik mücadelenin siyasal mücadeleden koparılması konusunda Marx’ın uyarıları hiçbir ikileme yol açmayacak biçimde nettir.

“*Aynı zamanda ve ücretlilik sisteminin içerdiği genel kötüleşmenin tamamıyla dışında olarak, işçiler bu gündelik mücadelelerinin kesin sonucunu fazla abartmamalıdır. Unutmamalıdır ki, onlar, sonuçlara karşı mücadele etmektedirler, bu sonuçların nedenlerine karşı değil. Unutmamalıdır ki aşağı doğru inen hareketi ancak tutabilirler ama onun gidiş doğrultusunu değiştiremezler, ancak geçici çareler uygulayabilirler, ama hastalığı iyi edemezsiniz...*” “*Adil bir işgünü karşılığında adil bir ücret*” gibi tutucu slogan yerine, bayrakları üzerine şu devrimci sloganı yazmalıdırlar : “*ücretliliğin kaldırılması*”. Marx uyarısını şöyle sürdürdü: “*Sendikalar, sermayenin gaspetmesine karşı direniş merkezleri olarak yararlı iş görürler. Güçlerini pek yerinde olmayan bir biçimde, düşünmeden kullandılar mı, kısmen hedeflerini gözden kaçırmışlar. Aynı zamanda mevcut düzenin değiştirilmesine ve örgütlü güçlerine, emekçi sınıfın kesin kurtuluşu yani ücretliliğin kesin olarak kaldırılması için bir kaldıraç gibi kullanmaya çalışacakları yerde, düzenin sonuçlarına karşı yer yer küçük çatışmalarla verilen bir mücadeleyle yetindikleri anda da hedeflerini büsbütün yitirirler*”. (Marx, Ücret, Fiyat ve Kâr, Sol Yay. s. 157 – 158)

Marx ve Engels sınıfın ekonomik mücadelesinin önemsizleştirilmesi ve abartılmasına karşı sadece işçileri uyarmakla yetinmediler. Gerek ekonomik mücadeleyi mevcut burjuva düzeninin tanınması olarak gören Proudhon'cu, Bakunin'ci anarşist görüşlere, gerekse bu mücadeleyi siyasal mücadeleden kopararak, onun karşısına koyan, sınıf mücadelesini sendikalizm derekesine düşüren reformizme (Lasalcılık vb.) karşı amansız bir mücadele yürüttüler. Bu mücadelede ilk pratik – siyasal başarıyı uluslararası Emekçiler Birliği'nin (I. Enternasyonal) kurulmasıyla elde ettiler.

Enternasyonalin 1866'da Cenevre'de yapılan 1. Kongresi sendikal mücadelenin önemi ve siyasal mücadeleyle ilişkisine dair Marksist tezleri onayladı. Asıl başarı ise Enternasyonalin 1871 Londra Konferansında elde edildi. Konferans, “ *işçi sınıfının mücadele durumunda, ekonomik eylemiyle siyasal eyleminin ayrılmazcasına birbirine bağlı olduğunu*” karar altına aldı. Bu aynı zamanda işçi hareketi içinde sendikalar ve siyasal mücadeleye ilişkin o güne kadar sağlanamayan görüş birliğinin de sağlanması anlamına geliyordu.

Komünist hareket içinde ekonomik mücadeleye dair oluşan bu görüş birliği ASDP'nin mücadele pratiğiyle de pratik olarak teyid edildi. ASDP, 1870'li yıllardan başlayarak hem sendikaların güçlenmesinde hem de ekonomik mücadeleyle siyasal mücadelenin uyumlu yürütülmesinde önemli başarılar elde etti. Engels, daha önce de belirtildiği gibi, bu başarıyı büyük bir coşkuyla karşıladı.

Ancak ASDP'nin yakaladığı bu üstünlük fazla uzun sürmedi. Önce 1870'li yılların ortasında Bernstein'ın cılız çıkışı ile bozulmaya başlayan uyum, 1890'ların sonunda ASDP içinde revizyonizmin güçlenmesiyle yerini “uyumsuzluğa” bıraktı. Siyasal hareket sendikal hareketin gölgesine sığınırken, Sosyal Demokrat partiler de, sendika sekreterliği mertebesine düşürüldü.

İşçi hareketinde sınıf mücadelesinden sınıf uzlaşmacılığına geçişi temsil eden bu revizyonist akımın köklerinin, kapitalist gelişmenin emperyalist aşamasında olduğunu ve uluslararası bir nitelik taşıdığını ilk gören Lenin oldu. Yukarıda da açıklandığı gibi Lenin Ne Yapmalı'da bu akıma karşı bayrak açtı. Lenin'in üstlendiği bu mücadele aynı zamanda sınıf mücadelesinin üç biçimi arasında (“teorik, siyasal ve pratik ekonomik”) bozulan uyumun yeni bir tarzda yeniden kurulmasıydı.

3-Kendiliğindencilik ve Bilincin “Dışardan Taşınması”

Lenin’in Ne Yapmalı’da Ekonomizme karşı yürüttüğü mücadelenin önemli iki kavramı “kendiliğindencilik” ve sınıf bilincinin “dışardan taşınmasıdır”. Bu kavramlar dün olduğu gibi bugün de Marksizmden reformizme geçenlerle Marksistler arasında bir tartışma konusu olagelmıştır.

Sözlük anlamı “dış bir ite olmadan gerçekleşen” olan kendiliğindenciliği Lenin Ne Yapmalı’da, işçi sınıfının kendi koşulları içinde kapitalistlere karşı yürüttüğü sendikal, pratik – ekonomik mücadeleyi kastederek kullandı. (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay.,cilt II., s.80 – dip not)

Yine Lenin, Ne Yapmalı’da sıkça kullandığı ‘işçi sınıfına siyasal bilincin dışardan taşınması’nmasındaki dışardan ve taşıma sözcüklerini günlük kullanımından farklı anlamlarda kullandı. Günlük kullanımında bir mekanı ifade eden dışardan sözcüğüyle, sınıf mücadelesinin ekonomik mücadele alanı dışındaki, sınıfların iktidar mücadelesini verdikleri siyasal mücadele alanını tanımladı. Taşıma sözcüğünü ise, bir şeyin bir yerden başka bir yere naklinden farklı olarak, işçi sınıfının kendi doğrudan mücadelesi ile – ekonomik mücadele – elde edemediğini edinmesi, başka bir deyişle işçi sınıfının bilimsel komünizmle buluşması olarak kullandı.

Bu kısa notlardan sonra yeniden konuya dönersek;

Tartışma 1900’lerin başında ekonomik mücadele ile siyasal mücadelenin niteliği ve ilişkisi temelinde başladı. Tartışmanın temel noktası, ekonomik mücadelenin gerekli olup olmadığı değil, bu mücadelenin işçi sınıfının kurtuluşu için yeterli olup olmadığıydı.

Tartışan tarafların her ikisi de (Bernstein’cılar, Ekonomistler – Lenin ve Iskra’cılar) ekonomik mücadelenin önemi konusunda hemfikirdiler. Lenin bu mücadelenin ortaya çıktığı dönemden çok daha sonra, sendikalar üzerine yazdığı bir broşürde bu “ hemfikirliğe” değindi. *“Bolşeviklik ile Menşeviklik arasındaki ayrılık, Bolşevikliğin sendikalarda, ya da ya da kooperatiflerde vb. çalışmayı “reddetmesi” değil, aslında ajitasyon propaganda ve işçi sınıfının örgütlenmesi çalışmasında başka bir politika izlenmesidir.”* (Marx – Engels – Lenin, Anarşizm ve Anarko -Sendikalizm, Sol Yay., s.263)

Her iki taraf için hemfikir olunmayan, ekonomik mücadelenin kap-

samı ve sınıfın kurtuluşu mücadelesindeki yeri idi. Yani, siyasal mücadeleyle ilişkisiydi.

Ekonomistler ekonomik mücadelenin yeterli olduğunu, politik bilincin bu mücadeleden kendiliğinden türeyeceğini ve politik mücadelenin, bu mücadeleden kendiliğinden oluşacağını ileri sürerken Lenin ve Iskracılar, ekonomik mücadele ile siyasal mücadelenin doğalarının farklı olduğunu, siyasal mücadelenin ekonomik mücadeleyi kendiliğinden izlemeyeceğini, bunun için “dış” bir müdahalenin gerekli olduğunu savunuyorlardı.

Aslında sınıf mücadelesinde kendiliğindenciliğin savunulması yeni bir olgu değildi. Marx ve Engels başlangıçtan beri sınıf mücadelesini burjuvazinin kabul edeceği kerteyle sınırlandırmaya çalışan bu akımla mücadele ettiler. Başlangıçta ütöpik sosyalistlere karşı yürüttükleri bu mücadeleyi daha sonra burjuva ve küçük burjuva sosyalistlerine karşı sürdürdüler. Marx, Paul Lafargue’e yazdığı 19 Nisan 1870 tarihli mektupta işçi sınıfını siyasal mücadeleden uzak tutmaya çalışan anarşist görüşleri eleştirdi; “*işçi sınıfı siyasetle uğraşmamalıdır. Onun işi sendikalarda örgütlenmekten ibarettir. Günün birinde sendikalar enternasyonalin yardımıyla, mevcut bütün devletlerin yerini alacaklardır. Görüyorsunuz benim öğretim nasıl da bir karikatür haline getirilmiş!*” (Marx – Engels – Lenin, Anarşizm ve Anarko -Sendikalizm, Sol Yay., s.54)

Lenin’le Ekonomistler arasında süren mücadelenin bir yönü ekonomik mücadelenin kapsamıyla ilgiliydi. Yukarıda ayrıntılı bir biçimde ele alındığı gibi, ekonomik mücadele, işçilerin kapitaliste karşı yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirmek için yürüttükleri mücadeledir, ki işçi sınıfı, bu mücadele sırasında bir sınıf olarak hareket etmeyi ve dayanışmayı öğrenir. Siyasal mücadele ise işçi sınıfının sermaye sınıfına, burjuvaziye karşı yürüttüğü mücadeledir. Bu mücadelenin hedefi ise, her sınıf mücadelesinin hedefi olan, siyasal iktidarın ele geçirilmesidir.

Doğal olarak hedefleri farklı olan bu iki mücadele de, farklı bilinç ve örgütlülük düzeylerini ifade ederler. Ekonomik mücadele bilinci işçilerin kapitaliste karşı güncel çıkarlarını koruma bilincidir. Bu bilincin büründüğü örgüt ise en gelişmiş haliyle sendikadır. İşçiler bu mücadeleyi yürütecek bilinç ve örgütlülüğü yine bu mücadele içinde edinirler ve geliştirerek sınıfın yeni nesillerine aktarırlar.

İşçi sınıfının kendi yaşam ve mücadele koşulları içinde kendiliğinden ulaştığı bu bilinç, her ne kadar siyasal – komünist – bir bilinç değilse de, siyasal bilinci tümüyle dışlamaz. “*Gerçek yaşam uygulaması, var olan hükümetlerin işçilere yaptığı siyasal baskı – ister siyasal, ister toplumsal amaçlar için olsun – isteseler de, istemeseler de, işçileri politikaya girmeye zorluyor.*” (Marx – Engels – Lenin, İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Yay., s.80)

Engels’den yaptığımız bu alıntıdan da anlaşılacağı gibi, işçilerin ekonomik mücadelelerinde edindikleri bilinç egemen sınıfın siyasetinden bağımsız olarak ele alınamazsa da, bu bilinç, Lenin’in de belirttiği gibi “*bilinçliliğin henüz tohum halidir.*” (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay.,cilt II., s.60 Bu durum ekonomik mücadelenin en alt biçiminde de (işverene karşı grev), en üst biçiminde de (isyan vb.) böyledir.

Burjuva sınıfın iktidarına son vererek kendi siyasal iktidarını kurmayı (bu aynı zamanda işçi sınıfının sonal amacı olan komünist topluma ulaşmak için de bir zorunluluktur) hedefleyen siyasal mücadelesi ise, ekonomik mücadeleden nicelik ve nitelik olarak farklı bir bilinç ve örgütlülüğe ihtiyaç duyar.

Bu durumda işçi sınıfının ekonomik mücadelesi – kendiliğinden hareketi – ile siyasal mücadelesi arasındaki temel fark, kendini bir bilinç ve örgütlülük farkı olarak ortaya koyar. İşçi sınıfı bu bilinç ve örgütlülüğe kendiliğinden – ekonomik mücadele koşulları içinde kalarak – ulaşamaz. Çünkü ekonomik mücadeleyi yürütmek için yeterli olan – işçi sınıfının sömürüldüğünü ve buna karşı ne yapması gerektiğini bilmesi - bilinç ve örgütlülük düzeyi, iktidar mücadelesini – kendi sınıf iktidarını kuracak ideolojiye ve bu ideolojiyi pratiğe aktaracak bir strateji ve taktiği – yürütmek için yeterli olmaz. O ancak bu teoriyi kendi koşulları dışına çıkararak, siyasal mücadele arenasına girerek edinebilir. Lenin’in belirttiği gibi; “*Sosyal demokrasi (komünizm-y), işçi sınıfının sadece iş-gücünü daha uygun koşullarda satma mücadelesi değil, aynı zamanda mülksüzleri, kendilerini zenginlere satmak zorunda bırakan toplumsal düzenin ortadan kaldırılması için mücadeleyi de yönetir. Sosyal demokrasi işçi sınıfını sadece belirli işverenler grubuyla ilişkisinde değil, modern toplumun bütün sınıflarıyla, örgütlü politik iktidar olarak devletle ilişkilerinde temsil eder.*” (age, s. 85)

Sınıfın siyasal mücadelesini yürütecek örgüt, onun ekonomik mücadelesini yürütecek örgütten de farklı olmak durumundadır. “*İşçi sınıfı-*

nın ekonomik mücadele örgütleri, sendikal örgütler olmak zorundadır. Her sosyal – demokrat işçi, olanakları ölçüsünde bu örgütleri desteklemeli ve onlar içinde aktif olarak çalışmalıdır... İşverenlere ve hükümete karşı mücadele için birleşmenin gereğini kavramış olan bütün işçiler sendikalara girebilmelidir. Bu sendikalar çok geniş örgütler olmazsa, sendikaların kendi hedefine hiç ulaşmaz. Ve bu örgütler ne kadar geniş olursa, bunlar üzerinde etkimiz sadece ekonomik mücadelenin “kendiliğinden gelişiminin yaptığı etki değil, aynı zamanda birliğin sosyalist üyelerinin meslektaşları üzerindeki doğrudan bilinçli çabalarının etkisi - o kadar büyük olacaktır.” (age, s.134).

“Buna karşılık devrimcilerin örgütü, her şeyden önce ve esas olarak, mesleği devrimci faaliyet olan (devrimciler örgütünden de zaten bu nedenle söz ediliyor ve devrimci sosyal-demokratları kastediyorum) kişileri kapsamalıdır. Böyle bir örgütün üyelerinin bu ortak özelliği karşısında, birinin ya da diğerinin mesleği arasındaki farklar bir yana, işçilerle aydınlar arasındaki her türlü fark tamamen ortadan kalkmalıdır. Bu örgüt pek geniş tutulmamalı ve mümkün olduğunca konspiratif olmalıdır.” (age, s.132-133)

Ve “kitlelerin kendiliğinden kalkışması ne kadar güçlüyse, hareket o kadar genişleyecek ve sosyal demokrasinin gerek teorik, gerekse politik ve örgütsel çabası o kadar yüksek bir bilinç gerektirecektir.” (age, s.81)

Lenin bir yandan işçi sınıfını siyaset dışına iten kendiliğindencilığe karşı çıkarken öte yandan da kendiliğinden hareketin devrimci sürecin ayrılmaz bir özelliği olduğunu, “onlar olmadan ..hiç bir devrimin olmayacağını” vurguladı. (Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, s.351)

Lenin’in Ekonomizme karşı yürüttüğü mücadelenin diğer bir boyutu da bilincin niteliği ve edinimi ile ilgilidir.

Ekonomistler işçi sınıfının ekonomik mücadele ile ulaşacağı bilincin onun siyasal, yani iktidar mücadelesi için de yeterli olacağını, ileri sürerken, Lenin ekonomik mücadelenin “tohum halinde” bir siyasal bilinci içerdiğini kabul etmekle birlikte, bunun işçi sınıfının iktidar mücadelesi için yeterli olamayacağını, işçi sınıfını toplumsal kurtuluşa taşıyacak bilincin toplumsal yaşamın bütün alanlarını (felsefe, tarih, ekonomi) kapsayan bütünsel bir teoriye dayanması gerektiğini, işçi sınıfının bu teoriyi ancak ekonomik mücadelenin dışına çıkarak, sınıfla-

rın nihai çıkarlarıyla karşı karşıya geldikleri siyaset alanına girerek ve bilimsel bir yöntem izleyerek elde edebileceklerini vurguladı.

İşçi sınıfının kendiliğinden – ekonomik mücadelenin kapsamı içinde kalarak- komünist bilince ulaşabileceğini varsaymak, siyasetin usluca ekonomiyi izleyeceğini varsaymaktır. Oysa durum bunun tam tersidir. Siyaset mevcut ekonomik ilişkilerin bir yansıması olsa da, onun üzerinde aktif bir etkide bulunur. Toplumsal bir değişim, her ne kadar mevcut ekonomik ilişki temelinde bir zorunluluk olarak kendini ortaya koysa da, toplumsal öznedeki –sınıfta- bir değişim olmadan gerçekleşemez. Bu anlamda toplumsal değişim ilk önce kendini bilinç ve örgütlülükte bir değişim olarak ortaya koyar. İşçi sınıfının bilinç ve örgütlülüğünde bir değişim olmadan onun toplumsal durumunda da bir değişim olmaz.

İşçi sınıfının kurtuluş teorisi -bilimsel komünizm- sınıfın kendiliğinden mücadelesi -ekonomik mücadele- aynı toplumsal temele dayanmalar da birbirlerinden doğup gelişemezler. İşçi sınıfı bu teoriyi kendi mücadelesi içerisinde, kendiliğinden bir tarzda elde etmiş olsaydı, işçi sınıfı üzerine dışardan olumlu ya da olumsuz anlamda bir ideolojik etkiden söz edilemezdi. Oysa durum bunun tam tersidir. İşçi sınıfı burjuva ideolojisinin hem toplumsal, hem de siyasal etkisi altındadır. Şu basit nedenle: “*Egemen sınıfın düşünceleri, bütün çağlarda, egemen düşüncelerdir de, başka bir deyişle toplumun egemen maddi gücü olan sınıf, egemen manevi güçtür de.*” (Marx Engels Alman İdeolojisi Sol Yay. s. 79)

İşçi sınıfı üzerindeki bu yoğun burjuva ideolojik etki ancak devrimci teorinin -bilimsel komünizm- İşçi sınıfına taşınmasıyla işçi sınıfının kendi koşullarının bilincine varmasıyla ortadan kaldırılabilir, ancak bu durumda işçi sınıfı fiili devrimci bir sınıf düzeyine yükselebilir. Bu anlamda ideolojik mücadele, burjuvaziyle proletarya arasındaki sınıf mücadelesinin belirleyici alanlarından biridir.

Tarihsel deneyim “*işçi hareketinde kendiliğindencilige her türlü tapınmanın, “bilinçli unsur”un, aynı zamanda Sosyal – demokrasinin rolünün her türlü küçümsenmesinin, aynı zamanda - bu rolü küçümseyenin bunu isteyip istemediğinden tamamen bağımsız olarak - işçiler üzerinde burjuva ideolojisinin etkisinin güçlendirilmesi anlamına geldiğini kanıtlamaktadır.*” (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt. II, s. 68)

Marx ve Engels’in formüle ettiği, Lenin’in de tekrarladığı, “*işçi*

sınıfının kurtuluşu işçi sınıfının kendi eseri olacaktır.” sözünden hareketle işçi sınıfının kurtuluşunu ekonomik mücadele ve bu mücadeleden edinilecek bilinç ve örgütle gerçekleştireceğini varsaymak bütün bir teoriyi ters yüz etmektir. Marx böyleleri için “bildiğim tek şey Marksist olmadığımdır” demişti. Engels işçi sınıfının kurtuluşuna giden yolu “Bilimsel Sosyalizm ve Ütopik Sosyalizm”de şöyle özetledi: “ Bu dünyayı kurtarma işini yerine getirmek, gerçekleştirmek, modern proletaryanın tarihsel görevidir. Bu görevin tarihsel koşullarının derinliğine inmek ve böylelikle niteliğini anlamak ve bu görev kendisine düşen bugünün ezilen sınıfına kendi eyleminin koşullarının ve niteliğinin bilincini vermek, işte bu da, proletarya hareketinin teorik ifadesi olan bilimsel sosyalizmin işidir.” (Marx – Engels – Lenin, Anarşizm ve Anarko -Sendikalizm, Sol Yay. say. 207)

Ayrıca, kapitalizm koşullarında, kendiliğinden hareket egemen burjuva ideolojisinin etkisi altında kalmadan varolamaz. Bilimsel komünizmin tarih, felsefe ve ekonomik- politığın bütünselliği olduğunu bir an için unutsak bile, sırf bu durum, yani işçilerin egemen ideolojinin yoğun etkisi altında olmaları, kendiliğinden, sürece, devrimci bir müdahaleyi zorunlu kılar. Mark Kendiliğinden hareketin ancak, sınıfların ortadan kalktığı, örgütlülüğün ve eylemin siyasi karakterini yitirdiği komünizm koşullarında egemen olacağını vurguladı. “...keza önceki toplumsal yapının iktidarını devirecek olanbir devrimle, ensonu, ayrıca, proletaryanın, daha önceki toplumsal durumundan bütün kalıntılarının hepsinden soyunup silkineceği bir devrimle yerine getirebilir.

İşte yalnız bu evrededir ki, kendiliğinden faaliyeti maddi yaşamla birbirine denk gelir, bu da bireylerin eksiksiz bireyler haline dönüşmelerine ve başlangıçta doğanın yarattığı niteliğin tümünden sıyrılmasına tekabül eder: işin, kendinden faaliyeti haline dönüşmesi ve o zamana kadar koşullandırılmış olan ilişkilerin birey olarak bireylerin ilişkileri halinde başkalaşması bu devreye tekabül eder. Üretici güçlerin bütününün birleşmiş bireyler tarafından mal edilmesi ile, özel mülkiyet ortadan kaldırılmış olur.” (Marks- Engels- Alman İdeolojisi Sol Yay. s. 122)

Buraya kadar yazılanları şöyle özetleyebiliriz: 1- İşçi hareketiyle bilimsel komünizm teorisi aynı toplumsal temellere sahip olsalar da birbirlerinden doğup gelişmezler. 2- Bilimsel komünizm teorisi işçi sınıfının kendiliğinden hareketinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaz. 3-

Sınıfın ekonomik mücadelesinin dışında oluşan bir teori işçi sınıfına dışarıdan, ekonomik mücadelenin dışından, sınıfların karşı karşıya geldikleri siyaset alanından taşınır. 4- Ancak işçi sınıfının kendiliğinden mücadelesinin yıkıcılığı ile bilimsel komünizmin yıkıcılığı birleştiğinde ‘işçi sınıfının kurtuluşu işçi sınıfının kendi eseri’ olarak gerçekleşebilir.

Sınıf bilincinin işçi sınıfının kendiliğinden hareketinin dışında- ekonomik mücadelenin dışında- oluşması, bu bilincin işçi sınıfı tarafından nasıl edinileceği sorusunu da beraberinde getirmiştir. Bilincin “taşınması” sorunu tıpkı oluşumu ve niteliği gibi işçi hareketinde dün ve bugün de tartışma konularından biri olagelmıştır. Bilincin taşınması ile ilgili bu tartışmayı Lenin “Ne Yapmalı”da şöyle yanıtladı: *“İşçiler sosyal - demokrat bir bilince henüz sahip olamazlardı dedik. Bu onlara ancak dışarıdan götürebilirdi. Bütün ülkelerin tarihi işçi sınıfının kendi gücüyle ancak ve yalnız trade-unionist bilince, yani sendikalarda birleşme, işverenlere karşı mücadele etme, hükümetten işçiler için gerekli şu ya da bu yasayı çıkartmasını talep etme vs. gerekliliği inancına ulaşabileceğini göstermektedir. Oysa sosyalizm öğretisi, mülk sahibi sınıfların eğitim görmüş temsilcileri tarafından, aydınlar tarafından yaratılan felsefi, tarihsel ve ekonomik teorilerden gelişmiştir. Modern bilimsel sosyalizmin kurucuları olan Marx ve Engels de toplumsal konuları itibariyle burjuva aydınlarına dahildirler.”* (age s.60)

Ayrıca komünizm teorisinin oluşumunda burjuva kökenli aydınların rolünü açıklarken Kautsky’e başvurarak kendi görüşlerini Kautsky’den yaptığı uzun bir alıntıyla destekledi. (bak: age. 68-69). Bununla birlikte teorinin salt aydınca bir işlev değil, komünistçe bir işlev olduğunun altını çizerek, işçilerin bu ideolojinin oluşumunda yer aldığını ve yer alması gerektiğini vurguladı. *“Elbette bu, işçilerin ideolojinin yaratılmasına katılmadıkları anlamına gelmez. Fakat işçi olarak değil, sosyalizmin teorisyenleri olarak, Proudhon ve Weitling’ler olarak katılırlar, başka bir deyişle, yaşadıkları çağın bilgisini az ya da çok edinmeyi ve bu bilgiyi geliştirmeyi başardıkları takdirde ve ölçüde katılırlar. Ancak işçilerin bunu daha sık başarabilmeleri ve genel olarak işçilerin bilinç seviyesini yükseltmek için her şey yapılmalıdır; işçiler kendilerini yapay olarak daraltılmış “işçi yazını”nın sınırları içine hapsedmemeli, bilakis giderek artan oranda genel yazına hakim olmayı öğrenmelidirler.”* (age, s.70)

Alıntılardan da anlaşılacağı gibi, Lenin'in üzerinde durduğu konu bilimsel komünizm teorisinin oluşumu ve bu oluşumda burjuva kökenli aydınların rolüne ilişkindir. Bundan hareketle teorinin geliştirilmesinde işçilerin, birer "teorisyen" olarak yer alamayacağını söylemek ve hele hele Lenin'in işçi sınıfına teorinin aydınlar tarafından taşınacağını söylediğini iddia etmek, bilimsel komünizm teorisinin oluşumuyla, onun işçi sınıfına aktarımı ve geliştirilmesi sorununu birbirine karıştırmak ve en önemlisi de taşıma ve geliştirme işini bir aydın faaliyeti olarak ele almak, Marksizm'i hiç anlayamamaktır.

Ne Marx ve Engels, ne de Lenin "*sınıf mücadelesinin yeni yeni şekillenmeye başladığı, işçi hareketi ile sosyalizmin birbirinden bağımsız varlık sürdürdüğü ve ayrı yollarda yürüdüğü*" her ülkede aydınların işçi sınıfına eğitim öğelerini taşıdıklarını reddetmediler. Aksine bu durumun işçi hareketinde yol açtığı olumsuz etkilere, kafa karışıklığına ve amatörlere karşı mücadele ettiler.

Marx ve Engels "Üç Zürihli'nin Bildirisi üzerine" Agust Bebel'e yazdıkları 17-18 Eylül 1879 tarihli mektupta aydınların sınıf mücadelesindeki yeri ve rolü konusunda önemli uyarılarda bulundular. "*Şimdiye kadar egemen olan sınıftan insanların da savaşım yapan proletaryaya katılmaları, ona eğitim öğeleri getirmeleri gelişmenin akışında yeri olan kaçınılmaz bir olaydır. Bunu Manifesto'da açıkça söyledik. Ancak bu konuda iki şeyi belirtmek gerekir :*

"Birincisi, bu kişiler proleter harekette yararlı olmak için gerçek eğitim öğelerini de birlikte getirmek zorundadırlar..... Yeni bilimi önce bizzat ve derinliğine inceleyecek yerde, bu kişilerin her biri onu kendi görüşüne uydurma yolunu tutmuş, işin kolayından kendine özgü bir özel bilim meydana getirmiş ve bunu öğretmek istiyormuş tavrı ile hemen ortaya çıkmıştır. Bu yüzden bu baylar arasında neredeyse adam sayısı kadar çok görüş vardır; Herhangi bir şeye açıklık getirecek yerde, yalnızca büyük bir karışıklık ortaya koymuşlardır; sevinilecek yanı, bunun yalnız onların kendi aralarında kalmasıdır. Birinci ilkesi, kendilerinin öğrendiği şeyi öğretmek olan böylesi eğitim öğelerinden parti vazgeçebilir.

İkincisi, başka sınıflardan böylesi kişiler proleter harekete katılırsa, ileri sürülecek ilk istem, bunların burjuva, küçük burjuva vb. önyargıların kalıntılarını birlikte getirmemeleri, proleter görüş biçimini olduğu gibi benimsemeleridir. ... Eğer bu baylar sosyal- demokrat küçük- bur-

juva partisini meydana getiriyorlarsa, tamamıyla haklıdırlar; o zaman kendileri ile pazarlığa girişilebilir; hatta duruma göre bir birlik bile kurulabilir vb. Ama bir işçi partisinde bunlar aldatici bir ögedir. Geçici olarak bunlara katlanmak için ortada nedenler varsa, o zaman onlara ancak katlanmak, parti yönetimi üzerinde etkili olmalarına izin vermemek, onlarla olacak bir kopmanın yalnız bir zaman sorunu olduğu bilincinden ayrılmamak yükümlülüğü de vardır. Söz konusu zamanın da geldiği anlaşılıyor. Partinin bu makalenin yazarlarının kendi arasında bulunmasına daha fazla katlanabilmesi bizim için anlaşılmayan bir şey. Ama eğer böylesi kişiler eline parti yönetimi de az çok geçerse, parti basbayağı gücünü yitirir, ve proleter yiğitliği de son bulmuş demektir.” (Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Yay. s.129-130)

Lenin işçi hareketini öğrenci ve aydın amatörliğünden kurtarmak, sınıfa bilinç ve örgüt taşıyacak devrimci partinin inşası için Ne Yapmalı’da başlattığı mücadeleyi, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi’nin (RS-DİP) İkinci Kongresinden sonra parti içindeki aydın bozgunculuğuna karşı yürüttüğü mücadele ile birleştirerek sürdürdü. 1903 Kongresi’nin sonuçlarını değerlendirdiği “Bir Adım İleri İki Adım Geri” kitabında aydınlarla proletarya arasındaki uzlaşmazlığın belirlediği iki farklı aydın tipini Kautsky’den yaptığı alıntıyla betimledi.

“Birey olarak aydın, kapitalist birey gibi, kendini sınıf savaşımında proletarya ile özelleştirebilir. Böyle yaptığı zaman, o kişi karakterini de değiştirmiş olur. Aşağıda üzerinde duracağımız aydın tipi, henüz kendi sınıfında bir istisna olan bu tür aydın değildir.”

Kautsky, proletarya ile aydın arasındaki uzlaşmazlığın emek sermaye uzlaşmazlığından farklı olduğunu belirttikten sonra şöyle devam eder: *“Proleter tek başına bir birey olarak hiçbir şey değildir. Onun bütün gücü, bütün gelişmesi, bütün umutları ve beklemeşleri, örgütten, arkadaşlarıyla birlikte yürüttüğü sistemli eylemden gelir. O kendini büyük ve güçlü bir organizmanın parçası olduğu zaman büyük ve güçlü hisseder. Bu organizma onun için temeldir; bu organizmaya oranla birey pek az bir şey ifade eder. Proleter adsız kitlenin bir parçası olarak, herhangi bir kişisel çıkar ya da ün sağlamayı düşünmeksizin nerede görevlendirilirse orada ve bütün benliğini ve düşüncesini saran gönüllü bir disiplinle, tam bir bağlılıkla savaşır.*

“Aydın’a gelince, durum oldukça değişiktir. O bileğinin gücüyle değil, kafasıyla savaşır. Onun silahları, kişisel bilgisi, kişisel yetenekleri,

Kişisel inançlarıdır. Herhangi bir yere, ancak kendi kişisel nitelikleri ile erişebilir. Bu yüzden bireyselliğini en özgür biçimde kullanılabilmesi, ona, başarılı çalışmanın temel koşulu olarak görünür. Bir bütüne bağlı bir parça olmaya güçlüğüyle razı olur, o zaman da bu eğilimden ötürü değil, zorunluktan ötürüdür. Disiplin gereğini seçkin kafalar için değil, yalnız yığınlar için kabul eder ve kuşkusuz kendisini birinciler arasında sayar.” (Lenin Bir Adım İleri, İki Adım Geri, Sol Yay.s.156)

Lenin bilincin taşınması sorununu, partinin zorunluluğu ve eyleminin vazgeçilmez bir özelliği olarak ele aldı; “*Rus sosyal-demokrasininin gerçekleştirmeye yetkili olduğu görev, sosyalist düşünceleri ve siyasal bilinci proleter yığınlarına götürmek ve kendiliğinden işçi hareketiyle çözümlenmez biçimde bağlantılı bir devrimci partiyi örgütlemektir.” (Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Yay. s. 173)*

Yine Lenin, “V. Zasuliç, Tasfiyeci Akımı Nasıl Yıktı” adlı makalesinde aynı konuda şunları yazdı: “*Belirli bir sınıfın kitlesinin kendi öz çıkarlarını ve kendi durumunu anlamayı öğrenebilmesi için, kendi öz politikasını öğrenebilmesi için, salt bunun için, derhal ve her ne pahasına olursa olsun bu sınıfın öncü unsurlarından oluşmuş bir örgüt gereklidir, hatta başlangıçta bu unsurlar sınıfın çok küçük bir parçasını oluştursalar bile. ... Bu yolla, yalnız bu yolla, öncü müfreze, kitlenin çıkarlarını dile getirerek, ona örgütlenmeyi öğreterek, kitlenin tüm eylemini bilinçli bir sınıf politikası yoluna yönelterek kitleyi eğitir ve aydınlatır,” (Marx – Engels – Lenin, Anarşizm ve Anarko -Sendikalizm, Sol Yay. s.309)*

Bütün bu alıntılara rağmen Lenin’in Ne Yapmalı’da, formüle ettiği bilincin “dışarıdan taşınmasını” bir “aydın faaliyeti” olarak ileri sürdüğünü söylemek bilinçsizlik değilse, bilinçli bir çarpıtmadır.

Leninci Parti Teorisi

Hüseyin Mihridat

Kapitalist toplumda işçi sınıfı, bütün diğer sınıf ve katmanların aksine, kapitalizm geliştikçe büyüyen ve güçlenen, bu toplumdaki konumu nedeniyle geleceği temsil eden tek sınıftır. Ancak bu konum işçi sınıfına etkin bir güç olmanın ilk olanağını verse de, onun kapitalist düzeni devirmesi için yeterli değildir. “*Ama sayılar ancak, bileşim onları birleştirir ve bilgi de yönetirse bir kefeye toplanır.*” (Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Yay. s.63)

“*Tarihte hiçbir sınıf, kendi içinden hareketi örgütlenme ve yönetme yeteneğinde olan kendi politik önderlerini, kendi öncü savaşçılarını yaratmadan egemenliğe ulaşmamıştır.*” (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt. II, s.25) Bu durum kapitalizm koşullarında bilinç ve örgütlenme bakımından hiçbir otomatik mekanizmaya sahip olmayan işçi sınıfı için çok daha yakıcıdır. Çünkü “*iktidar savaşında proletaryanın, örgütten başka bir silahı yoktur.*” (Lenin Bir Adım İleri İki Adım Geri, Sol Yay. s.267)

Kapitalizmde komünizme geçiş ile parti arasında bir zorunluluk ilişkisi vardır. Devrimin gerçekleşmesi proletarya diktatörlüğünün kurulması, sınıfsız topluma geçiş, bütün bu süreç partisiz olarak var olamaz. Bu durum Marksist teori içindeki partinin yeri ve rolü belirler, bu rol basitçe bir araç olmaktan öteye, sınıf mücadelesi pratiğiyle de kanıtlanan bir sine qua non’dur.

Proletarya, parti biçiminde bir örgütlenmeye ulaşmadan siyaset yürütemeyeceği gibi, kendi kurtuluşunun yolunu da açamaz. Bu bakım-

dan parti, işçi sınıfını kurtuluşa taşıyacak basit bir araç değil, zaferin ve toplumsal kurtuluşunun onsuz olamayacağı bir zorunluluktur. Sınıfın siyasal varoluşunun biçimidir, “parçalanmış işçi sınıfı, bir hiçtir.” Tarih boyunca burjuvazinin bütün saldırılarının sivri ucunu devrimci partiye yöneltmesinin, işçi sınıfını bu zorunluluktan vazgeçirmeye çalışmasının temel nedeni budur.

Lenin genel olarak 1900 – 1903 yılları arasında, özel olarak da Ne Yapmalı’da yürüttüğü mücadeleyle, işçi sınıfını devrime ve sosyalizme taşıyacak savaş örgütünün, partinin ideolojik, politik ve örgütsel temellerini attı. Bu faaliyeti sırasında Marx ve Engels’den devraldığı devrim ve parti teorisini sınıf mücadelesinden yararlanarak geliştirdi. Kendi ismiyle anılan parti teorisini ve Bolşevik partiyi yarattı.

Lenin’in, Ne Yapmalı’da oluşturmaya başladığı parti teorisini biz bu yazının kapsamında, Marx, Engels, Lenin bağlantısı içinde ele alacağız ve bilimsel komünizmin bu üç teorisyeninden alıntılarla ilerleyeceğiz. Alıntıların fazlalığından dolayı, okuyucudan şimdiden özür dileriz.

1 - Parti - Devrim İlişkisi Partinin Zorunluluğu

Marx ve Engels bir yandan bilimsel komünizm teorisini geliştirirken, bir yandan da işçi sınıfının öncü unsurlarını bir araya getirerek, onları teoriyle silahlandırarak, işçi sınıfının siyasal öncü partisinin kurulması için ilk adımları 1847’de Komünistler Birliği’ni kurarak attılar. Manifesto’yu bu birliğin programı olarak hazırladılar.

Komünistler Birliği kurulduğunda işçi sınıfı kıta Avrupasında yeni yeni geliyordu ve henüz burjuvazinin etki alanı dışına çıkmamıştı. Birliğin önüne koyduğu görev, işçi sınıfını “*sermayenin emek üzerindeki egemenliğini her zaman için yok etmesi gereken son ve kesin savaşım için hazırlamak*”tı. (Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Yay. , s.54)

Birlik, örgütlü olduğu her yerde devrime aktif olarak katıldı. Ama devrim, teorik müdahale ve devrim anında barikata çıkmaktan çok daha fazlasını gerektiriyordu. Marx’ın da vurguladığı gibi “Şubat devrimi partimizi politika sahnesine çıkardı ve böylelikle onun salt bilimsel amaçlı eylemini olanaksız hale getirdi. 1848 devrimleri, devrim ve parti ilişkisi bağlamında yeni bir dönemin başlangıcı oldu.

1848 – 49 devrimlerinin yenilgisi ardından Birlik, burjuvazinin

komplosu ile kapatıldı. Üyeleri öldürüldü, yargılandı. Ama bu deneyim sınıf savaşının yeni dönemi için zengin bir teorik, politik ve örgütsel birikim yarattı.

Marx ve Engels bu birikimi değerlendirerek, yaklaşmakta olan devrimde proletaryanın “1848’de olduğu gibi burjuvazi tarafından yine sömürülmesi istenmiyorsa, işçi sınıfının partisinin elden geldiğince örgütlü, elden geldiğince uyumlu ve bağımsız bir biçimde ortaya çıkması gerektiğini” vurguladılar. (Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Yay. s.41)

Aslında bu, Marx ve Engels’in Manifesto’da parti zorunluluğu ve bağımsızlığına dair söylediklerine güçlü bir vurguydu. Engels bu vurguyu “Uluslararası İşçi Derneği’nin İspanyol Federal Konseyine” yazdığı, 13 Şubat 1871 tarihli mektupta başka bir biçimde tekrarladı. “Deneyim her yerde şunu kanıtlamıştır; işçileri eski partilerin (burjuva ve küçük burjuva partiler kastediliyor) bu egemenliğinden kurtarmanın en iyi aracı, her ülkede kendine göre bir politikası bulunan bir proleter partinin kurulmasıdır. Bu politikanın öteki partilerin politikasından açıkça ayrılması gerekir, çünkü işçi sınıfının kurtuluşunun koşullarını dile getirmek zorundadır. Bu politikanın ayrıntıları her ülkenin koşullarına göre değişebilir; ama emeğin sermaye ile olan temel ilişkileri her yerde aynı olduğu ve varlıklı sınıfların sömürülen sınıflar üzerindeki siyasal egemenliği olgusu her yerde söz konusu olduğu için, proleter politikanın ilkeleri ve hedefi, hiç değilse tüm batılı ülkelerde özdeş olacaktır.” (Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Yay. s.78)

Yukarıdaki alıntıda Engels, partinin işçi sınıfının kurtuluşu için vazgeçilmez oluşunun yanı sıra dünya komünist hareketinin programatik birliği’nin temellerini de ortaya koydu.

Yine Engels, Enternasyonal’in Londra Konferansı’nda (21 Eylül 1871) yaptığı konuşmada partinin bağımsızlığı ve parti - devrim ilişkisine ilişkin görüşlerini söyle dile getirdi: “Ama devrim siyasetin en üst işidir; devrimi kim istiyorsa onun aracını da, yani devrimi hazırlayan işçileri devrim için eğiten siyasal eylemi de istemek zorundadır... Ancak yapılması gereken işçi siyasetidir; işçi partisinin herhangi bir burjuva partisinden kuyruğu olarak değil, ama kendi amacı, kendine özgü siyaseti olan bağımsız bir parti olarak kurulması gerekir.” (Marx – Engels – Lenin, Anarşizm ve Anarko -Sendikalizm, Sol Yay.s- 62)

Marx ve Engels’in devrimin zaferi için partinin zorunluluğu, par-

tinin bağımsızlığı ve niteliğine ilişkin bu belirlemeleri yine onların çabalarıyla 1.Enternasyonal'in 1872 Lahey genel kurulunda onaylandı. *“Proletarya mülk sahibi sınıfların kolektif iktidarına karşı savaşında, ancak, mülk sahibi sınıflar tarafından kurulan bütün eski partilerin karşıtı olan ayrı bir siyasal parti oluşturursa, bir sınıf olarak hareket edebilir. Proletaryanın siyasal parti olarak oluşması, toplumsal devrim ve onun yüce amacının; yani sınıfların kaldırılması amacının zaferini güven altına almak için zorunludur.”* (Marks – Engels – Lenin, Anarşizm ve Anarko -Sendikalizm, Sol Yay.s- 100)

Marx ve Engels'in sınıf hareketine teorik ve politik müdahalelerinin sonucu olarak Alman Sosyal Demokrat Partisi kuruldu. (1869)

İşçi sınıfının mücadele tarihinde önemli bir yeri olan bu parti otuz yıl boyunca işçi sınıfının devrimci mücadele bayrağını taşıdıktan sonra 1900'lerin başında kendi tarihini inkâr eden bir yola girdi. Bu yolun belirgin özelliği Marksizm'in temel ilkelerinin (devrim, parti, proletarya diktatörlüğü, proletarya enternasyonalizmi) inkârıydı.

Lenin, Marksizm'in en temel ilkelerine karşı bizzat işçi hareketi içinden uluslararası bir saldırının geliştiği bir dönemde bilimsel komünizm bayrağını eline aldı.

Marksist teorinin uluslararası bir saldırıyla karşı karşıya olduğu bu dönemde sadece Marksizmi savunmakla yetinmedi. Onu kendi mücadelesi içinde geliştirerek bir anlamda bu teoriye hayatıyet verdi.

Lenin, Ne Yapmalı'dan önce kaleme aldığı *“Hareketimizin En Acil Görevleri”* broşüründe sosyal demokrasinin görevini *“işçi sınıfının politik gelişmesi ve politik örgütlenmesinin ilerletilmesi”* olarak belirleyerek, *“ bu görevi geri plana iten, bütün kısmi görevleri ve tek tek mücadele yöntemlerini buna tabi kılmayan herkes”in yanlış yolda olduğunu “ve harekete ciddi zararlar” verdiğini ve bu görevi yerine getirmeden, devrimci bir örgüt kurulmadan “proletaryanın kendisini bilinçli sınıf mücadelesine yükseltmeyeceğini”, “böyle bir örgüt olmadan işçi hareketinin güçsüzlüğe mahkum” olduğunu vurguladı.* (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt. II, s-24- 25)

Yine Lenin parti sorununu Ne Yapmalı'da kendiliğindencilığe karşı mücadelenin zorunluluğuna bağlı olarak ele alarak, 'kendiliğinden hareketin büyümesinin sosyal demokrasiyi devrimci bir parti kurma sorumluluğundan kurtarmadığını, tersine, kendiliğinden hareket ne kadar büyürse, bu sorumluluğun da o kadar artacağını' vurguladı.

Lenin'in Ne Yapmalı' da baştan sona ele alıp incelediği partinin zorunluluğu ve parti - devrim ilişkisini şu 5 maddede özetledi:

“ Şunu iddia ediyorum: 1- Sürekliliği sağlayan istikrarlı bir önderler örgütü olmadan hiç bir devrimci hareket varlığını sürdüremez; 2- Hareketin temelini oluşturan ve harekete katılan, mücadeleye kendiliğinden çekilen kitleler ne kadar geniş olursa, böyle bir örgüte duyulan gereksinim o kadar acil bir hal alır ve bu örgüt o ölçüde sağlam olmak zorundadır (çünkü her türlü demagogun kitlelerin geri kesimlerini peşinden sürüklemesi o kadar kolay olacaktır); 3- Böyle bir örgüt esas olarak, devrimci faaliyeti meslek edinmiş insanlardan oluşmalıdır; 4- Otokratik bir ülkede böyle bir örgüte üyeliği, ancak meslekten devrimciler, siyasi polise karşı mücadele sanatında profesyonelce eğitilmiş insanlar üye olabilecek şekilde ne kadar çok sınırlarsak, örgütün ele geçirilmesi o kadar zor olacaktır; 5- Gerek işçi sınıfından, gerek diğer toplumsal sınıflardan harekete katılma, içinde aktif olarak çalışma imkânına sahip olacak kişiler çevresi de o kadar geniş olacaktır.” (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt. II, s - 144)

2 - Devrimci Parti - Devrimci Teori

“ Devrimci teori olmadan, devrimci hareket olmaz.” Teoriyle pratik arasında, biri diğerini koşullayan ve aktif olarak etkileyen, karşılıklı bir ilişki vardır. Bu ilişkide pratik, hem teorinin kaynağı hem de onun doğruluğunun ölçütüdür. Ancak, yeni bir pratik ancak yeni bir teoriyle birlikte var olur. Teori pratiği uysalca izlemez, ona yön verir, bir anlamda onu yeniden yaratır.

Devrimci bir parti için teori sadece partinin eyleminin amacı ve bu amaç etrafında sağlanan ideolojik birliğin temeli değil, bundan daha da öte, partinin örgütsel yapısını ve bütün yönleriyle siyasetinin ve eyleminin içeriğini belirler.

Marx devrimci bir parti için teorinin önemini şu sözlerle ortaya koydu: “ Bilimsel kesinlikte bir düşüncen ve sağlam bir öğretin olmadan işçilere hitap etmek, propaganda oyunu oynamaktır; bir yanda kendisine vahiy inmiş bir peygamber, öte yanda onu ağız açık dinleyen birtakım eşekler bulunduğunu varsayan hilekârca boş bir oyun... Bilinçsizlik hiçbir zaman kimsenin yarasına merhem olmamıştır.” (Marx – Engels – Lenin, Anarşizm ve Anarko -Sendikalizm, Sol Yay. s- 13)

Aynı konuda Lenin, “ideolojik içeriği olmayan örgütün “ pratikte

işçileri, iktidar sahibi burjuvazinin acınacak uyduları haline dönüştüren bir bozukluk” olduğunu vurguladı. Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Yay. s- 265)

Marx ve Engels bir yandan bilimsel komünizm teorisini geliştirirken, öte yandan da, bu teoriye yönelik burjuva ve küçük burjuva saldırılara karşı savaştılar. Teorinin arılığı için sırasıyla bilimsel olmayan çabalarına büyük değer biçtikleri ütopyacılar, burjuva ve küçük burjuva sosyalizmine, Proudhonculuğa, Blankiciliğe, Lassalleciliğe ve Bakuninciliğe karşı mücadele ettiler. Ve nihayet bu mücadeleler sonucunda Marksizm, Paris Komünü yenilgisi sonrasında işçi hareketine yön veren bir teori haline geldi.

Engels bu teorik üstünlüğü Alman işçilerinin teorik kavrayışlarına ve işçi hareketinde geriden gelmenin onlara sağladığı deneyim avantajına bağlayarak işçi hareketinin var olalı beri ilk kez üç mücadeleyi (ideolojik, politik, pratik -ekonomik) uyum ve bağlantı içinde yürüterek başarı sağladığını vurguladı.

Yaşadıkları sürece Marx ve Engels burjuva ve küçük burjuva ideolojilerle hesaplaşırken, bu teoriyi dogma haline getiren “Marksist”lere karşı da savaştılar. Dogmatizmin teorinin en büyük düşmanı olduğunu belirterek, teorilerinin bir dogma değil, bir eylem kılavuzu olduğunu vurguladılar.

Marx ve Engels’in bilimsel komünizm teorisinin bir dogma olmadığını ilan etmeleri, Marksizmin düşmanları, burjuva ideologlar, oportünist ve revizyonistler tarafından Marksizme saldırının bir parolası olarak görüldü.

Bu güruh, dün de, bugün de bu slogan altında saldırılarının sivri ucunu Marksizmin en temel ilkelerine (devrim, parti, proletarya diktatörlüğü ve proletarya enternasyonalizmi) yönelttiler.

Marksist teorinin işçi hareketi üzerindeki otoritesi 1900’lü yılların başında Alman Sosyal Demokrat Partisi içinde güçlenen revizyonist akımla sarsıntıya uğradı. Marksizmin bu yeni düşmanına karşı teorik ve siyasal mücadeleyi Lenin üstlendi. Bu mücadele Lenin’in Ne Yapmalı ile işçi hareketine yaptığı müdahalenin önemli bir bileşenini oluşturdu. Hem Marksizme karşı “dogma olmadığı” savıyla yürütülen saldırıya, hem de teoriyi “ölü formüllere” çeviren dogmatizme karşı durdu. *“Toplumsal ve ekonomik gelişmenin gerçek süreci ile uyuşmanın, bir doktrinin en yüce ve biricik ölçütü yapıldığı yerde, hiçbir dogmatizm*

olmaz; eğer proletaryanın örgütlenmesini destekleme görev edinilmişse, bunun sonucu olarak da “ aydınların ” rolü özel aydın önderleri gereksiz hale getirirse, sekterlik de olmaz.” diyerek dogmatizmin ve sekterliğin panzehirinin somut durumun bilimsel tahlili olduğunu altını çizdi. (Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine,Sol Yay. -153)

Lenin Ne Yapmalı da “*ideolojik birliğin yaratılmasını ve bunun bir programla pekiştirilmesi*”ni Rus sosyal demokrasisinin birinci görevi olarak belirledi. (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt. II, s-18) Çünkü Lenin’e göre “*öncü savaşçı rolünü, ancak öncü teorinin kalavuzluk ettiği bir parti*” yerine getirebilirdi. (age, s- 56) Ve buna hak kazanmak, bir öncü gibi davranmayı, işçi sınıfının öncü kesimlerini örgütleyerek, bilinçlendirmeyi gerektirir. “*bir artçı teorisi ve pratiğinin üzerine “ öncü ” etiketi yapıştırmak yetmez.*” (age. s - 114)

Partinin örgütsel birliği ve siyasal eyleminin de temeli olan ideolojik birlik, dinamik bir süreçtir. Bu nedenle partinin ideolojik birliğinin oluşturulması kadar, korunması ve pekiştirilmesi de teorik önderliğin vazgeçilmez bir koşuludur.

Sınıf hareketinin sürekli olarak burjuva ideolojisinin ideolojik ve politik kuşatması, proleterleşme süreciyle kopup gelen küçük burjuvazinin baskısı altında olduğu hesaba katıldığında, ideolojik birliğin korunmasının önemi ve bunun partinin örgütsel ve siyasal varlığıyla ilişkisi daha net anlaşılırdır. Bu süreklilik her şeyden önce, teorik faaliyetin sürekliliğiyle sağlanabilir.

En genel anlamda parti programında ifadesini bulan ideolojik birlik, aynı zamanda parti içi tartışmanın ve partinin eylem birliğinin sınırlarını da belirler. “*Anarşiye ve bölünmeye yol açmadığı, bütün yoldaşların ve parti üyelerinin ortak rızasıyla onaylanan sınırlar içinde tutulduğu sürece, parti içinde görüş farklılıklarının çarpışması hem kaçınılmaz bir şeydir, hem de gereklidir*” (Lenin Bir Adım İleri İki Adım Geri, Sol Yay. s.183)

Tartışma ancak bu sınırlar içerisinde ideolojik birliğe ve teorik önderliğe, dolayısıyla örgütsel ve politik önderliğe hizmet eder. Bu sınırlar aşıldığında partinin ideolojik birliğiyle birlikte örgütsel ve politik birliği de son bulur. Örnek olsun, Marksist bir partide, Marksizmin doğruluğu yanlışlığı üzerinde bir tartışma yürütülemez.

“*Proletarya, yalnız ideolojik birleşmesini Marksizm ilkeleri üzerinde, milyonlarca emekçiyi işçi sınıfının ordusu halinde bir araya toplama-*

yan örgütü maddesel birliği yoluyla pekiştirerek mutlaka yenilmez bir güç olabilir ve olacaktır.” (Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Yay. s-228)

3 - Parti – Sınıf İlişkisi

Toplumsal sınıflar, “Tarihsel olarak belirli bir toplumsal üretim sistemi içinde tuttıkları yer, üretim araçları karşısındaki ve çoğu zaman yasalarla saptanıp kabul edilen ilişkileri, toplumsal emeğin örgütlenmesi içindeki işlevleri, öyleyse sahip oldukları zenginlik payının elde edilmesi biçimi ve büyüklüğü ile birbirinden ayrılan geniş insan topluluklarıdır.” (Lenin Ekim Devrimi Dosyası, Sol Yay. s.530)

Sınıflı bir toplumda sınıfların yürüttükleri siyasal mücadelenin hedefi, siyasal iktidardır. Sınıflar bu mücadeleyi kendi siyasal temsilcileri, partileri aracılığıyla yürütürler.

Ama yine de parti ve sınıf, özdeş kavramlar değildir. Hem nitelik, hem de nicelik olarak birbirlerinden farklıdır. Parti, nicelik olarak sınıfın küçük bir azınlığını oluşturur. Parti ile sınıf arasında asıl farklılık, nitelik farkıdır. En özlü ifadeyle bilinç ve örgütlülük farkıdır. Bu durum işçi sınıfı ve onun devrimci öncüsü Komünist Partisi için de geçerlidir. Komünist Parti, işçi sınıfının bilinçli ve örgütlü öncüsüdür. Onun işçi sınıfına taşıyacağı da budur; bilinç ve örgüttür. “Öncüyle, ona eğilimli yığınlar arasındaki farkı unutmak, öncünün gittikçe daha geniş kesimleri kendi düzeyine çıkarma şeklindeki sürekli ödevini unutmak, yalnızca kendini aldatmaktır.” (Lenin Bir Adım İleri İki Adım Geri, Sol Yay. s.78)

İkinci olarak parti ile sınıf arasındaki ilişki her zaman sarih değildir. Bu, özellikle burjuva partiler için bin kat daha böyledir. Burjuva partiler, tıpkı burjuva egemenlik sistemi – devlet – gibi kendilerini genelleyerek tüm halkı temsil ettikleri gibi bir görüntü yaratırlar. Bu örtük ilişki sınıf mücadelesinin keskinleşmesiyle çözülür ve devrim dönemlerinde bütün partiler, bütün aldatıcı yanılsamalardan sıyrılarak gerçek sınıf kimlikleriyle ortaya çıkarlar.

Ezilen her sınıf gibi, işçi sınıfı da kendi toplumsal kurtuluş mücadelesini kendi temsilcileri eliyle yürütür. “*Ekonomistler nasıl burjuva sınıfın temsilcileriyseler, sosyalistler ve komünistler de proleter sınıfın teorisyenleridirler.*” (K.Marx, Felsefenin Sefaleti, Sol Yay., s.131)

Lenin, Ne Yapmalı’da parti ile sınıf ilişkisi konusunda Ekonomist-

ler'le aralarındaki görüş ayrılığının ideolojik, politik ve örgütsel olduğunu vurgulayarak şunları yazdı: “*Sosyal demokrasinin politik mücadelesi, işçilerin işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadelesinden daha kapsamlı ve karmaşıktır. Aynı biçimde (ve bundan dolayı) devrimci sosyal demokrat partinin örgütü kaçınılmaz olarak böyle bir mücadeleye için işçilerin örgütünden başka türde olmak zorundadır. Çünkü işçilerin örgütü, ilk olarak sendikal bir örgüt olmalıdır; ikinci olarak mümkün olduğu kadar kapsamlı olmalıdır; üçüncü olarak mümkün olduğunca az konspiratif olmalıdır (burada ve ileride sadece otokratik Rusya'dan söz ediyorum). Buna karşılık devrimcilerin örgütü herşeyden önce ve esas olarak mesleği devrimci faaliyet olan (devrimciler örgütünden zaten bu nedenle söz ediyorum ve devrimci sosyal demokratları kastediyorum) kesimleri kapsamalıdır.*” (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt. II, s. 132)

Çeşitli yanlarıyla parti – sınıf ilişkisi günümüze kadar Marksistlerle Marksizm karşıtları – burjuva ideologlar ve küçük burjuva sosyalistleri - süregelen ideolojik mücadelenin önemli alanlarından biri olagelmıştır. Dün de, bugün de sınıf mücadelesindeki her zorlu dönemeç, her yenilgi Marksizme karşı burjuva cepheden bir salvo atışıyla karakterize olmuştur. Burjuva ideologları bu saldırıyı Marksist teoriyi karalayarak yürütürken “içeriden” gelen “eleştiri” genellikle partiye karşı sınıf, diktatörlüğe karşı demokrasi ve insan hakları, evrenselliğe karşı yerellik, merkezîyetçiliğe karşı özerklik, disipline karşı bireysel özgürlük, lidere karşı yığın öne sürülerek yürütüldü, yürütülüyor.

Zaman zaman Marksist hareket içinde ciddi bölünme ve kopuşlara yol açan bu tartışmanın parti – sınıf ilişkisine ilişkin birinci boyutu, sınıfın siyasal öncüsünün kapitalizmden komünizme geçiş sürecindeki yeri ve rolünün tersyüz edilmesine ilişkindir. Komünist partinin sınıf mücadelesindeki devrimci rolü, ya sınıfın ekonomik mücadelesi öne çıkartılarak örtülü, ya da devrimci sınıf partisi parlamentoda mücadele eden bir reform partisine dönüştürülerek açıkça reddedildi. Marx, Engels ve Lenin bu akımlara (Bernstein’cılık, Ekonomizm vb.) karşı yukarıda ana çerçevesi ortaya konan yoğun bir mücadele yürüttüler.

Parti – sınıf ilişkisinde tartışmaya yol açan başka bir sorun, sınıf partisi yerine kitle partisinin ikamesidir. Sınıf ile sınıf partisini özdeşleştirerek karşı karşıya getiren bu akımın birincisiyle ortak yanı, sınıfın devrimci partisi ile sınıf arasındaki nitelik farkını - bilinç ve örgütlülük farkı – silikleştirerek sınıfı kendiliğindencilığe, dolayısıyla, burjuva

egemenliğe mahkum etmesidir.

RSDİP'nin 2. Kongresi'nde Lenin'le Martov'u karşı karşıya getiren ve sonuçta bölünmeye yol açan tüzüğün birinci maddesi üzerindeki tartışma, her ne kadar örgütsel bir sorun gibi görünse de, özünde sınıf ile parti arasındaki ilişkiye ilişkindir. Lenin, Martov'un formülünün sınıf ile parti arasındaki nitelik farkını silikleştirerek işçi hareketini iki yönden tehdit ettiğini vurguladı; *“Ama bu temel üzerinde işçi birliklerinin (trade – union) bütün üyelerine “kendilerini” sosyal-demokrat partinin üyesi olarak “ilan etme hakkını vermek hem açıkça saçmalık olur, hem de iki yönlü bir tehlike yaratır; bir yandan işçi birliği hareketinin sınırlarını daraltır ve böylece işçiler arasındaki dayanışmayı zayıflatır; öte yandan sosyal-demokrat partinin kapısını belirsizliğe ve kararsızlığa açar.”* (Lenin Bir Adım İleri İki Adım Geri, Sol Yay. s. 81)

Yine Lenin parti – sınıf tartışmasının başka bir versiyonu olan ve Alman Sosyal Demokrat Partisini ve parti liderliğini örnek göstererek partiye karşı kitleyi (sınıfın kitlesini), liderliğe karşı yığını (“liderlerin partisi orada – yığının partisi burada”) demagojik bir biçimde öne çıkartan Ekonomistlere şu cevabı verdi: *“ Fakat Almanlar kitleyi önderle karşı karşıya getirmek, kitle içinde kötü ve mağrur içgüdüler uyandırmak, “on akıllı”ya duyduğu güveni yıkarak hareketin istikrarlılığını ve dayanıklılığını yok etmek amacını güden bu demagojik çabalara sadece küçümseyerek gülüp geçtiler. Almanlar, sınanmış, profesyonelce yetiştirilmiş, uzun yıllar boyunca deneyim kazanmış ve birbirleriyle mükemmel bir uyum içinde çalışan “on” yetenekli önder (...) olmaksızın modern toplumda herhangi bir sınıfın zorlu bir savaş yürütemeyeceğini bilecek kadar yeterince gelişmiş politik düşünceye ve politik deneyime sahiptir. Almanların arasında da “yüz ahmak”, pohpohlayan, bunları “on akıllı”dan üstün tutan, kitlenin “nasırlı yumruğunu” yücelten ve onları (...) düşüncesizce devrimci eylemlere kışkırtan, sınanmış ve sağlam önderlere karşı güvensizlik tohumları eken demagoglar vardı. Ve Alman sosyalizmi, ancak sosyalizm içindeki bütün demagojik unsurlara karşı yorulmak bilmez ve uzlaşmaz bir mücadele sayesinde böyle büyümüş ve güçlenmiştir.”* (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt. II, s.141)

Lenin, yıllar sonra “Sol Komünizm..” kitabında, Alman partisi içindeki sağ ve şoven akıma karşı bir tepki olarak ortaya çıkan bu akımı, “komünizmin bir çocukluk hastalığı” olarak nitelendirerek eleştirdi. Ama bugün bu akım ne bir çocukluk hastalığıdır, ne de komünizmle ilgisi kalmıştır.

Sınıf – parti ilişkisine ilişkin sorunlu diğer bir eğilim de partiyi sınıf aidiyeti üzerinden tanımlayan eğilimdir.

Bu eğilime göre işçi sınıfının partisi işçilerden oluşmalıdır. Gerçekte ise sınıf partisiyle sınıf arasındaki ilişki bir aidiyet ilişkisi değil, partinin nihai amacıyla sınıfın nihai çıkarının örtüşmesine dayalı ideolojik, politik ve örgütsel bir ilişkidir. Bir partinin üyeleri arasında sınıfsal kökeni burjuva – küçük burjuva olanların (öğrenci, aydın, köylü vb.) olması onu sınıf partisi olmaktan çıkarmayacağı gibi, üyelerinin işçi olması da bir partiyi devrimci sınıf partisi yapmaz. Partiyi sınıf partisi yapan üyelerin sınıfsal kökeni, hangi sınıftan geldikleri değil, o partinin dayandığı teorik temeller ve eyleminin içeriğidir.

Marx, Engels ve Lenin sınıf kökenini, sınıf partisinin üyeliğinin bir koşulu olarak görmediler. Tersine, hangi kökenden gelirse gelsin, üyeliği bilinç ve örgütlülük öğeleriyle (disiplin, feragat, sebat vb.) ilişkilendirdiler. Marx ve Engels Alman İdeolojisi'nde köken sorunuyla ilgili şunları yazdılar: *“Üretici güçlerin gelişmesi öyle bir aşamaya gelir ki,..... bütün öteki sınıflara en açık bir muhalefet durumunda bulunan bir sınıf doğar... Köklü bir devrim zorunluluğunun bilinci, komünist bir bilinç olan ve elbetteki kendileri de bu sınıfın durumunu gösterdikleri zaman başka sınıflarda da oluşabilen bu bilinç, bu sınıfın içinden fıskırır.”* (Marx, Engels-Alman İdeolojisi, Sol Yay. s. 69)

Yine Marx ve Engels ASDP yöneticilerine yazdıkları “Genelge Mektup”da, *“İkincisi, başka sınıflardan böyle kişiler proleter harekete katılırsa, ileri sürülecek ilk istem, bunların burjuva, küçük burjuva vb. önyargularının kalıntılarını birlikte getirmemeleri, proleter görüş biçimini olduğu gibi benimsemeleridir”* diyerek hem partiye üye olmanın bir köken sorunu olmadığını, hem de sınıflarından kopup partiye gelen bu kişilerin taşıyabilecekleri olumsuzluklara karşı partinin uyanık olması gerektiğinin altını çizdiler. (Marx-Engels-Lenin İşçi Sınıfı Partisi Üzerine,Sol Yay. s.130)

Lenin, Ne Yapmalı'da Marx ve Engels'i teyid ederek şunları yazdı: *“Böyle bir örgütün üyelerinin bu ortak özelliği karşısında, birinin ya da diğerinin mesleği arasındaki farklar bir yana, işçilerle aydınlar arasındaki her türlü fark tamamen ortadan kalkmalıdır.”* (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt. II, s. 133) (Lenin aynı vurguyu Ne Yapmalı'da birkaç yerde daha yapmıştır. Bkz. s.143)

Bununla birlikte sınıfın devrimci partisi için sınıfsal köken sorunu-

nun hiç de önemsiz bir sorun olduğu söylenemez. Tersine, Komünist hareketin tarihi bu sorunun, partilerin sürekliliği ve kararlılığının korunmasında hayati önemde olduğunu göstermiştir. Bu tarihte pek çok parti işçi sınıfına dayanmadığı, bir “aydın” hareketi olarak kalmaktan kurtulamadığı için likide olmuştur.

Yaşanan bu tarihi deneyimleri dikkate alan Marx, Engels ve Lenin parti içinde işçi sınıfından gelme üyelere ayrı bir önem biçtiler. Partinin ideolojik, politik ve örgütsel sürekliliği ile parti içindeki işçi üyelerin ağırlığı (oransal büyüklüğü) ve etkinliği arasında bir ilişki kurarak, partinin öncü işçileri kendi öncüsü olarak örgütlemesi ve yetiştirmesi zorunluluğunu vurguladılar.

Lenin Ne Yapmalı’da yönetici niteliklere sahip komünist bir işçinin bir fabrikada 11 saat çalıştırılmasını cinayet olarak nitelendirdi. *‘Partinin örgütsel varlığı ve eylem kabiliyetini korumanın proletarya ile sarılıp örtülmesine bağlı olduğunun’* altını çizdi. (Lenin, Bir Adım İleri İki Adım Geri, Sol Yay. s. 81)

Marx, Engels ve Lenin’in farklı biçimlerde sıklıkla tekrarladığı ‘ sosyal demokrasi, işçi hareketiyle sosyalizmin (bilimsel komünizmin) birliğidir” formülasyonu, parti – sınıf ilişkisinin en özlü tanımıdır. Bu formülasyonda herhangi bir tek yanlılık sınıf mücadelesinin güçsüzleşmesine, burjuva egemenliğin perçinlenmesine yol açar. *“Yığınlar örgütlü ve bilinçli değilken, yığınlar tümüyle burjuvaziye karşı ilan edilmiş bir sınıf savaşı ile hazırlanmadan ve eğitilmeden” tek başına öncüyle savaşa girişmek komploculuğun ötesine geçemez. Öte yandan komünist öncüden yoksun bir işçi hareketi, ne ölçüde gelişmiş olursa olsun, başarısızlığa mahkumdur.”* (Marx – Engels – Lenin, Anarşizm ve Anarko -Sendikalizm, Sol Yay. , s.246)

4 - Parti-Parti Örgütü

Sınıf mücadelesi ideolojik, politik ve örgütsel alanları kapsayan bütünlüklü bir mücadeledir. Bu bütünsellik içinde devrimci parti’nin örgüt yapısı, onun dayandığı teorik temel ve izlediği siyasetin niteliği ile belirlenir. Partinin eyleminin etkinliği bu üç alanın uyumluluğuna bağlıdır. Teorik temeller, siyasal mücadele ve örgüt yapısı arasında herhangi bir uyumsuzluk partinin niteliğinin bozulmasına yol açar. Çünkü birbiriyle uyumlu olması gereken bu üç alanın herhangi birinde yaşanacak bir sorun o alanın sorunu olarak kalmaz, diğer alanları etkisi altında

olarak parti'nin ideolojik- politik ve örgütsel birliğinin bozulmasına yol açar. Örneğin örgütsel alanda ortaya çıkan bir sorun çözülmezse kısa sürede ideolojik-politik bir soruna dönüşerek bölünme yol açar. RS-DİP'nin İkinci Kongresinde tüzük üzerinde yaşanan tartışma tam da böyle bir işlev görmüştür.

Parti her şeyden önce sınıf mücadelesini “ulusal çapta” örgütleyerek yürütebilecek bir örgüt yapısına sahip olmalıdır. İşçi sınıfının kendisi gibi mücadelesi de dünya çapında - evrenselidir. “*İşçilerin vatanı yoktur.*” (Manifesto) Ancak işçi sınıfı kapitalizmin ulus devlet biçiminde örgütlenmesinin zorunlu bir gereği olarak dünya çapında -evrensel olan mücadelesini ulusal bir biçim altında yürütmek durumundadır. Başka bir deyişle, bu mücadeleyi evrensel düzeyde kazanabilmek için en başta kendini ulusal düzeyde egemen bir sınıf olarak örgütlemek zorundadır. “*Kendiliğinden anlaşılır ki, savaşını verebilmek için, işçi Sınıfı, sınıf olarak kendi ülkesinde örgütlenmelidir. Onun sınıf savaşımı bu anlamda ulusaldır, içerikte değil ama Komünist Manifesto'nun da dediği gibi “biçimde” ulusal.* (Marx, Engels, Gotha ve Erfurt Programının Eleştirisi Sol Yay. -s. 33)

İkinci olarak, devrimci parti ulusal çaptaki bu mücadeleyi ancak Merkezi örgütsel bir yapı kurarak yürütebilir. Engels, “*hiç bir siyasal partinin örgütsüz var olamayacağını*” vurguladı. (Markx, Engels, Lenin, İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Yay. s. 53)

Lenin, partinin “*örgütlerin toplamı (yalnızca aritmetik toplamı değil özgün toplamı)*” olduğunu belirterek, “*Dar anlamda bu sözcük hiç değilse en asgari ölçüde bir uyuma sahip bir insan topluluğunun kurduğu çekirdeği ifade ediyor. Geniş anlamda ise, sözcük, bu tür çekirdeklerin bir bütün içinde birleşmiş toplamını kastediyor.*” diyerek “*Örgüt sözcüğünün geniş ve dar olmak üzere genellikle iki anlamda kullanıldığını*” belirtti. (Lenin, Bir Adım İleri, İki Adım Geri, Sol yay. s.74, dipnot)

Yine Lenin, Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin ikinci kongresinde tüzüğün birinci maddesi üzerinde yaptığı konuşmada “*Parti örgütlerinin sadece profesyonel devrimcilerden oluşması gerektiği düşünülmemelidir. Aşırı ölçüde sınırlı ve gizli örgütlerden gayet geniş, özgür, lose organisationen'lere (gevşek örgütlere-y) kadar her türden, dereceden ve cepheden örgütlere gereksinmemiz var.*” diyerek örgüt sorununu hemen bütün cepheleriyle ele aldı.(Lenin, Bir Adım İleri İki Adım Geri, Sol Yay. s. 80)

Hem Engels'ten hem de Lenin'den yaptığımız alıntıların ortak paydası, bir örgüt olan Parti'nin aynı zamanda bir örgütler toplamı olduğudur. Eğer parti bir örgütler toplamı ise, ki, öyledir, o halde bu örgütleri bir araya toplayacak birbirine bağlayacak, merkezileştirecek bir bağa ihtiyaç vardır.

İşçi sınıfının devrimci öncü örgütünün örgütlenmesinin ve eyleminin temel ilkesi olan merkeziyetçilik ilkesi, partinin bir örgütler toplamı olması ve ulusal çapta mücadele yürütme zorunluluğunun bir gereğidir. Parti biçiminde örgütlenme, bir amaç etrafında birleşmeyi, yani ideolojik birliği önkoşul olarak koysa da, bu ancak örgütsel merkezileşme ile gerçeklik kazanır. Parti merkezi bir örgütsel form kazanmadan işlevsel bir ideolojik birlikten söz edilemeyeceği gibi, işlevsel bir siyasal mücadeleden de söz edilemez.

Bu tür bir merkezi örgütlenme zorunluluğu, sanıldığı gibi komünist partiye özgü bir zorunluluk değildir. Burjuva partiler de dahil hemen bütün partiler, hatta sıradan bir işin yürütülmesi bile belli ölçüde, o işin niteliğine uygun bir iş bölümünü ve bu iş bölümü üzerinden bir merkezi örgütlenmeyi gerekli kılar. Bu noktada ayırım ya da farklılık merkezileşmenin olup olmaması değil, merkezileşmenin derecesi ve hangi biçimde gerçekleştiği, yani merkezileşmenin niteliğiyle ilgilidir.

Merkezileşmenin biçimi ve niteliği her ne kadar partinin, örgütün amacı ve o amaca ulaşmak için yürütülen mücadelenin niteliğine bağlı olarak farklılık gösterse de, bu farklılıklar demokratik ve bürokratik olmak üzere iki ana başlık altında toplanabilir.

Burjuva ve küçük burjuva parti örgütlenmelerinin ortak özelliği olan Bürokratik merkeziyetçiliğin temelini kişilikler ve kişisel çıkarların (kariyer, ücret, güç vb.) ön plana çıkması oluşturur. Bu yapı içinde fikirler ikinci plandadır ve ancak bireysel çıkarlarla uyum içinde olduklarında dikkate değerdirler. Komünist partinin örgüt ilişkisi olan demokratik merkeziyetçilik ilkesi ise kişilere ve kişisel çıkarlara bağlı olmayan, örgütler üzerine kurulan bir ilişkiyi ifade eder. Bu ilke uyarınca parti, onu oluşturan örgütlerin hiyerarşik bir birliği ve merkezileşmesidir.

Merkezileşmenin demokratik ve bürokratik biçimi arasındaki temel fark, örgütlenmenin amacı ve bu amaç için yürütülen mücadelenin niteliği ile belirlenir. Bilimsel komünizmin teorik temeli üzerinde vücut bulan komünist örgütlenme, üyelerin gönüllü birliğine dayanır. Bu ör-

gütlenme hem dayandığı teorik temel, hem de gönüllü bir birlik olması nedeniyle bürokratizmi dışlar. Kişiler bu örgütlenme içinde birtakım kişisel hesaplarla yer alsalar bile, mücadelenin niteliği gereği, burada uzun süre barınamazlar. Çünkü bürokrasinin düşmanı bilimsel teori ve devrimci dinamizmdir. Bürokratizm ancak teorinin, tartışmanın geri plana itildiği oturmuş statüko ortamlarında kendine yer bulur ve etkin olur. Bilimsel komünizm ideolojisine dayanan komünist parti sürekli bir dinamizm içerisinde olmadan mücadelesini ve varlığını sürdüremez; bu teorik temel ve devrimci dinamizm korunduğu müddetçe komünist partide bürokratizm hastalığı kalıcı bir zemin bulamaz. Reformist parti gerçeği, teorik temel yanında, dinamizm yokluğu ile bürokratizm arasındaki en tipik örnektir.

Komünist partinin örgütlenme ilkesi olan demokratik merkezîyetçilik: iş bölümü, uzmanlaşma, hiyerarşi, otorite, disiplin seçilebilirlik, aleniyet vb. olmak üzere bir dizi öğeden oluşur. Demokratik merkezîyetçilik ve onu oluşturan bu öğeler, her ne kadar komünist parti örgütlenmesi ve mücadelesi için vazgeçilmez olsalar da, komünizm teorisi bakış açısından eski toplumdaki devralınan ve o toplumla birlikte ortadan kaldırılması gerekenler öğelerdir. Ama Komünist Partisi; birincisi, mücadelesini kapitalist toplum temeli üzerinde ve ikincisi, kapitalist toplumun insan malzemesi ile yürütmek durumunda olduğundan, örgütlenmesi ve eyleminde demokratik merkezîyetçi ilkeyi kullanmak zorundadır. Engels bu zorunluluğu şöyle ifade eder; ***“proletarya eski toplumu devirme uğruna savaşın dönemi boyunca gene eski toplum tabanı üzerinde hareket ettiğinden ve dolayısıyla, kendi hareketine az çok bu topluma özgü siyasal biçimler verdiği için, bu kavga dönemi boyunca henüz kendi kesin yapısına ulaşamamıştır ve kurtuluşu için, bu kurtuluştan sonra kullanımdan düşecek araçları kullanır.”*** (Marx, Engels, Lenin, Anarşizm ve Anarko -Sendikalizm, Sol Yay. s. 185)

Lenin “Sol Komünizm- Bir Çocukluk Hastalığı” kitabında kapitalizmden bir çırpıda komünizme geçilebileceğini sanan solculara şöyle seslenir; ***“Biz, sosyalizmi kurma işine, soyut ya da bu amaçla özel olarak hazırladığımız insan malzemesi ile değil, kapitalizmin bize miras bıraktığıyla girişebiliriz (ve girişmeliyiz). Kuşku yok ki bu pek kolay bir iş değildir; ama soruna bunun dışında bir yaklaşış o kadar ciddiyetten uzaktır ki, bunun sözünü bile etmek gereksizdir.”*** (Lenin, Sol Komünizm- Bir Çocukluk Hastalığı, Sol Yay. s. 43)

Demokratik merkezîyetçilik ve onun öğelerinin hemen hepsi, iş-

bölümüne gerek duyulduğu müddetçe en basitinden en karmaşığına kadar bütün insan faaliyetinin içerdiği ögelerdir. Bu ögeler ancak işbölümünün her biçimiyle birlikte ortadan kalkacağı komünist toplumla birlikte tarihe karışırlar.

a) - İşbölümü, Uzmanlaşma, Profesyonellik

İşbölümüne dayalı sınıflı toplumda (kapitalizm) en küçük bir faaliyet belirli bir iş bölümü olmadan gerçekleşemez. Burada iş bölümü niteliğini belirleyen faaliyetin niteliğidir. Devrimci faaliyet şüphesiz diğer faaliyetlerden farklı ve nitelikli bir iş bölümünü gerektirir. Komünist örgütlenme bir nitelikle ona denk düşen bir niceliğin (sayının) birliğidir. Nasıl ki nitelik amaca ulaşabilmek için zorunlu ise, nicelik, yani iş bölümü yapacak ölçüde bir sayı, yürütülecek mücadelenin etkinliği için zorunludur. Başlangıçta ancak belirli bir niceliği içeren bu iş bölümü mücadele geliştikçe gelişir; toplumun tüm üzerinde etkili bir yapının oluşmasını sağlayacak boyuta ve etkinliğe ulaşır.

Marx, Paul Lafargue'a yazdığı 21 Mart 1872 tarihli mektupta; *“Her şeyden önce bizim Birliğimizin Proletaryanın savaşı örgütü olduğunu, hiç de amatör doktrinerleri öne sürmek için kurulmuş bir dernek olmadığını unutmamak gerekir.”* diye yazdı. (Marx, Engels, Lenin, Anarşizm ve Anarko -Sendikalizm, Sol Yay. s.93)

Profesyonel devrimcilik Lenin'in Ne Yapmalı da geliştirdiği örgüt teorisinin ana çekirdeğini oluşturdu. *“Devrime sadece boş akşamlarını değil, bütün hayatına adayan insanlar yetiştirmelidir; çalışmamızın çeşitli alanları arasında sıkı bir iş bölümü uygulayabilmeyi olanaklı kılacak kadar büyük bir örgüt yaratılma”*sı gerektiğini vurguladı. (Lenin Seçme Eserler çilt II, İnter Yay. s. 25)

Lenin devrimci savaş örgütüyle profesyonel devrimcilik arasındaki ilişkiyi bütün bir Ne Yapmalı boyunca farklı biçimleriyle ele aldı. İllegal mücadele koşullarında siyasi polise karşı mücadelede önemli bir vurgu içerse de profesyonel devrimcilik Lenin için teknik bir sorun değil, partinin ideolojik politik ve örgütsel merkezli faaliyeti ve bu faaliyetin sürekliliğini sağlamanın temel dayanağıdır. Mücadelenin her aşamasında doğru politikayı, taktiği, eylemi ortaya koyabilecek, yürütebilecek enerjik bir faaliyet, bir bilgi, birikim, deneyim, uzmanlık, cesaret ve feragat yoğunlaşmasıdır. Başka bir deyişle, devrimin kaderiyle bütünleşmektir. Kısacası profesyonel devrimcilik parti içinde bir

ayrıcılık değil, parti faaliyetinde bir nitelik birikimidir.

Ancak profesyonel devrimciliğin teorisindeki bu merkezi rolüne rağmen Lenin partiyi salt profesyonel devrimcilerden oluşan bir örgüt olarak görmez. *“Bütün konspiratif işlevlerin mümkün olduğunca az sayıda profesyonel devrimcilerin eline toplanmış olması, kesinlikle profesyonel devrimcilerin “herkesin yerine düşüneceği”, kitlenin harekete faal bir şekilde katılmayacağı anlamına gelmez. Tam tersine, bu profesyonel devrimciler gittikçe artan sayıda kitlenin içinden çıkacaktır; çünkü kitle, ekonomik mücadele yürüten birkaç öğrenci ve işçinin bir araya gelip bir “komite” kurmasının yetmediğini, bilakis yıllar sürececek bir çalışmayla kendini bir profesyonel devrimci haline getirmenin gerekli olduğunu bilecek; ve kitle amatörlüğü değil böyle komple eğitimi “düşünecek”tir. Örgütün konspiratif işlerinin merkezileştirilmesi kesinlikle, hareketin bütün işlevlerinin merkezileştirilmesi anlamına gelmez.”* (age, s.145)

b) - Hiyerarşi, Otorite

Hiyerarşi ve otorite partinin merkezi örgütlenmesini düzenleyen demokratik merkezîyetçilik ilkesinin önemli bir ögesidir. Komünist bir partide örgüt hiyerarşisi bireyler üzerinden değil, örgütler üzerinden kurulur. Bireyler bu örgütsel hiyerarşi içinde hiyerarşiyi oluşturan örgütlerin birer üyesi olarak yer alırlar. Örgütler üzerinde yükselen bu hiyerarşik örgütlenme alt örgütlerin üst örgütlere bağlı olduğu bir örgütsel yapıda somutlanır. Bu hiyerarşik örgütlenme aynı zamanda parti içinde bir otorite ilişkisini de içerir. Bu örgütlenmede parti merkez komitesi (Kongreler arası) tüm parti için merkezi hiyerarşik ve otoriter gücü temsil eder.

Hem Marksist Leninist parti teorisinin, hem de demokratik merkezîyetçi ilkenin önemli bir bileşeni olan hiyerarşi ve otorite başlangıçtan beri Marksistlerle, karşıtları arasında bir polemik ve tartışma konusu olagelmiştir. Bu tartışma bugün de farklı argümanlarla da olsa aynı içerikte sürmektedir.

Marx ve Engels Marksist parti teorisinin şekillenmeye başladığı yıllarda, özellikle hiyerarşi ve otorite konusunda anarşistlerle yoğun bir polemige girdiler. Engels, kapitalizmin tarihsel eğilimlerinden birinin bireylerin bağımsız eyleminin yerine kitlelerin birleşik (kombine) eyleminin aldığından hareket ederek, bunun bir örgütlülüğü ve dolayısıyla

bir otoriteyi zorunlu kıldığıının altını çizdi ve şunları yazdı; “*Bütün sosyalistler, siyasal devletin ve onunla birlikte siyasal otoritenin, gelecek toplumsal devrim sonucunda yok olacağını, yani kamu görevlilerinin siyasal niteliklerini yitirecekleri ve gerçek toplumsal çıkarları koruyan basit yönetsel görevler haline dönüşecekleri konusunda birleşmektedirler. Ne var ki, otoriteye karşı olanlar (anti-otoriterler), otoriter siyasal devletin bir çırpıda ortadan kaldırılmasını, hem de kendisini doğuran toplumsal koşulları yok etmeden önce kaldırılmasını istiyorlar. .. Bu baylar acaba bir devrim gördüler mi hiç? Devrim kuşkusuz dünyanın en otoriter şeyidir; devrim halkın bir bölümünün kendi iradesini, halkın öteki bölümüne, top, tüfek ve süngüyle, otoriter araç olarak ne varsa hepsiyle, zorla kabul ettirdiği bir eylemdir; ve zafer kazanan yan, boş yere savaşmış olmak istemiyorsa, iktidarını silahlarının gericilere saldırdığı korku ile elde tutmalıdır. Paris Komünü, burjuvalar karşısında, silahlı halkın bu otoritesinden yaralanmasaydı bir tek gün dayanabilir miydi? Tam tersine Komün, bu otoriteyi yeterince kullanmadığı için kınanamaz mı? “ (Marx, Engels, Lenin, Anarşizm ve Anarko -Sendikalizm, Sol Yay. s. 123- 126)*

Yine Engels başka bir makalesinde “*Zaferden sonra otoriteyi motoriteyi ne yaparsanız yapın, ama savaş için bütün kuvvetlerimizi bir tek noktada birleştirmeli ve bir tek merkezi saldırıda yoğunlaştırmalıyız. Otoriteden ve merkezileşmeden her türlü koşul ve durumda mahkûm edilecek iki şey gibi sözedildiği zaman, ya böyle konuşanlar devrimin ne olduğunu bilmiyorlar, ya da bunlar yalnız sözde devrimcilerdir gibi geliyor bana.*” diyerek hiyerarşi ve otorite ile merkezileşme arasındaki bağ kurdu; bunlar olmaksızın devrimci bir örgütün kurulamayacağını ve devrimci bir mücadelenin büyütülemeyeceğini ortaya koydu. (age. s. 82)

Lenin, benzeri bir mücadeleyi Ekonomistlere ve Menşeviklere karşı sürdürdü. Özellikle RSDİP’nin İkinci Kongresi sonrasında partide örgütlenme konusunda ortaya çıkan yarı anarşist, yarı reformist görüşlere karşı demokratik merkezîyetçilik ilkesinin savunuculuğunu üstlendi. Partinin merkezi örgütlenmesinin “*otoritenin kurulmasını, fikir gücünü otorite gücü haline dönüştürülmesini, daha alt düzeydeki parti kurullarının daha üst düzeydeki kurullara bağlanmasını içerdiğini*” vurguladı.(Lenin, Bir Adım İleri İki Adım Geri, Sol Yay. s. 208)

c)- Disiplin

İş bölümüne, uzmanlaşmaya, hiyerarşi ve otoriteye dayanan bir örgütlenme disiplin olmadan var olamaz. Disiplin olmadan, en sıradan bir örgütlenmeden ve eylemden söz edilemez. Her örgüt kendi niteliğine uygun bir disiplinle ayırt edilir. *“Proletaryanın kapitalizme karşı mücadelesinde tek silahı örgüttür.”* Proletaryayı zafere taşıyacak örgüt, her şeyden önce, onun eski topluma karşı mücadelesinde her türlü mücadele biçimini kullanabilecek ve gerektiğinde bir mücadele biçiminin yerine, bir başkasını geçirebilecek bir sağlamlığa ve esnekliğe sahip olan bir savaş örgütü olmalıdır. Sıkı bir disipline sahip olmadan böyle bir örgüt kurulamaz; onun sürekliliği ve eyleminin birliği korunamaz. Engels, merkezi örgütlenmeyi ve disiplini reddeden anarşist görüşleri *“ilk Hristiyanların, ilk tekmeyi minnetle kabul eden” köleci örgütlenmelerine benzeterek, proletaryanın bu yöntemi örnek almayacağını vurguladı; “ama proletarya ne olursa olsun bu devrim yöntemini örnek almayacaktır! Nasıl ki ilk Hristiyanlar kendi imgesel cennetlerini örgütlenme modeli olarak almışlardıysa, görüyorsunuz, biz de aynı şekilde bay Bakunin’in gelecek toplumsal cennetini örnek olarak kabul etmeliyiz ve savaşağımıza, dua etmeli ve umutla beklemeliyiz. Ve işte bize bu gibi saçmalıklardan bahsedenler tek gerçek devrimciler diye geçiniyorlar!”* (Marx, Engels, Lenin, Anarşizm ve Anarko -Sendikalizm, Sol Yay. -76)

Parti disiplini konusu bütün yaşamı boyunca Lenin’in üzerinde durduğu bir konu olmuştur. Ne Yapmalı’da Narodnik “Toprak ve Özgürlük” taraftarlarının kurduğu örgütü örnek göstererek *“ciddi bir mücadeleye girişmeyi düşünen hiçbir devrimci akımın, böyle bir örgüt olmadan yapamayacağını”* altını çizdi. (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt II, s.154)

Sol Komünizm kitabında partide disiplinin yadsınmasının proletaryanın silahsızlandırılması ile özdeş olduğunu vurguladı. *“Parti ilkesini ve parti disiplinini yadsımak, muhalefetin vardığı nokta işte budur. Ama bu, proletaryayı burjuvazinin yararına olarak silahsızlandırmayla aynı şeydir.”* (Lenin, Sol Komünizm- Bir Çocukluk Hastalığı, Sol Yay. s.35)

Yine aynı kitapta, disiplinle zafer arasında bağı kurarak şunları yazdı; *“Rusya’daki başarılı proletarya diktatörlüğü deneyimi, düşünme yeteneğinde olmayanlara ya da soruna eğilme fırsatı bulamamış olanlara bile proletaryanın mutlak merkezîyetçiliği ve sert disiplini-*

nin burjuvazi üzerindeki zaferinin temel bir koşulu olduğunu açıkça göstermiştir.” Lenin devamla proletaryanın devrimci partisinde disiplinin nasıl oluşacağı ve korunacağı sorusuna şu cevabı vermiştir: *“Önce, proletarya öncüsünün sınıf bilinciyle ve onun kendini devrime adanmasıyla, onun sağlamlığı, özverisi ve kahramanlığıyla. İkincisi, çalışan insanların en geniş yığınlarıyla, başta proletarya ile, ama aynı zamanda çalışan insanların proleter olmayan yığınlarıyla, belirli ölçüde bağ kurma, en yakın ilişkiler sürdürme, ve - eğer dilerseniz - onlar içinde erime yeteneğiyle. Üçüncüsü, bu öncü tarafından uygulanan siyasal önderliğin doğruluğuyla, geniş yığınların, doğru olduklarını kendi öz deneyimleriyle görmeleri kaydıyla, siyasal strateji ve taktiklerinin doğruluğuyla. Bu koşullar olmaksızın görevi burjuvaziye devirmek ve toplumun tümünü değiştirmek olan gerçekten ileri sınıfın partisi olma yeteneğindeki bir partide disiplin sağlanamaz. Bu koşullar olmaksızın, disiplini yerleştirmek için yapılan bütün girişimler, kaçınılmaz olarak başarısızlığa uğrar ve laf ebeliği ve soytarılıkla sonuçlanır. Öte yandan, bu koşullar birden ortaya çıkmaz. Bunlar ancak uzun çaba ve çetin deneyimlerle yaratılırlar. Bunların yaratılması, bir dogma olmayan, ancak son biçimini gerçek yığın hareketinin ve gerçek devrimci bir hareketin pratik eylemi ile yakın ilişkisi içinde olan, doğru devrimci teori ile kolaylaştırır.”* (Lenin, Sol Komünizm- Bir Çocukluk Hastalığı, Sol Yay. s.12)

Lenin'den yaptığımız bu uzun alıntı, devrimci bir partide disiplin önemini, onun sağlanmasının koşullarını ve bürokratik bir disiplin anlayışından gerçek farkını ortaya koyuyor. Bürokratik merkeziyetçi bir disiplin anlayışıyla demokratik merkeziyetçi bir disiplin anlayışı arasındaki esas fark disiplinin olup olmaması değil, disiplini sağlamanın yöntemidir. Bürokratik örgütlenmede, örneğin devlette, orduda disiplin, talimat ve süngü gücü ile sağlanırken, demokratik bir örgütlenmede, işçi sınıfının partisinde disiplin, ideolojik temel üzerinde oluşan gönüllü birlikle sağlanır. Ama bu, disiplinin hiçbir kural ve kayıt olmadan kendiliğinden otomatik olarak sağlanacağı anlamına gelmez. Kapitalizm koşullarında hiçbir kurala dayanmayan bir disiplin olanaksızdır. Çünkü kapitalizmin insan malzemesi buna olanak tanımaz

Böyle bir disiplin ancak kendiliğinden gelişmenin egemen olduğu komünist bir toplumda olanaklıdır.

d)- Aleniyet (Açıklık) ve seçim ilkesi

Açıklık ve seçim demokratik merkezîyetçilik ilkenin önemli, ama aynı zamanda da en çok tartışılan bir bileşenidir. Organizasyon olan parti, onun zorunluluğuna inanan komünistler tarafından yukarıdan aşağıya doğru kurulur. Lenin, RSDP'nin İkinci Kongresinde, tüzüğün birinci maddesi üzerinde yaşanan tartışmanın aslında aynı zamanda partinin kuruluş yöntemi ile ilgili bir tartışma olduğunu, Martov'un birinci madde ile ilgili formülasyonunun "*partiyi aşağıdan yukarıya doğru kurma düşüncesi*", buna karşılık bürokratik diye saldırılan kendi formülasyonunun ise "*tersine ... partinin yukardan aşağıya doğru, parti kongresinden tek tek parti örgütlerine doğru kurulması*" olduğunu vurguladı.(Markx, Engels, Lenin, İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Yay. s. 227, dipnot)

İradi bir faaliyet olarak yukarıdan aşağıya doğru kurulan parti, aşağıdan yukarıya doğru yeniden örgütlenir. Bu yeniden örgütlenme açıklık ve seçim temelinde gerçekleştirilir. Her şeyden önce şunu belirtmeliyiz ki, demokratik merkezîyetçilik bir bütünü ve niteliği ifade eder. Yani demokratik merkezîyetçiliğin önüne konulan, onu şirin göstermeye yarayan bir aksesuar değildir. Bu ilkeyi bileşenlerine ayırarak bir bileşenin demokrasiyi, ötekinin merkezîyetçiliği temsil ettiğini varsaymak diyalektik olmayan formel bir yaklaşımdır. Aynı ayrı ele alındıklarında sadece kendi kelime anlamlarını ifade eden bu iki bileşen ancak bir arada olduklarında devrimci partinin örgütlenme ilkesini oluştururlar. İkincisi, açıklık ve seçim demokratik merkezîyetçi ilkenin, en çok değişime uğrayan, koşullara göre daralıp genişleyen bileşenidir. Örneğin illegal koşullarda mücadelesini sürdüren bir partide açıklık ve seçim ilkesi geniş bir biçimde uygulanamaz. Ancak dar bir kapsamda her örgütün kendi içinde ve temsili olarak uygulanabilir. "*Konspirasyon böyle bir örgüt için öyle gerekli bir koşuldur ki, bütün öteki koşullar (üyelerin sayısı, seçimi, işlevleri vs.) onunla uyumlu hale getirilmek zorundadır.*" (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt II, s.155)

Lenin Ne Yapmalı'da seçim ve açıklık ilkesi ile, bu ilkenin uygulaması arasındaki ilişkiyi şöyle ele aldı; "*Geniş demokratik ilke*"nin şu iki gerekli ön koşulu içerdiğini sanırım herkes kabul eder: Birincisi, tam aleniyet, ikincisi, tüm fonksiyonellerin seçilmesi. Aleniyet, hem de sadece örgüt üyeleri ile sınırlı olmayan bir aleniyet olmadan, demokrasiden söz etmek gülünçtür... Demokrasinin ikinci özelliği olan seçim konusunda da durum daha iyi değildir. Politik özgürlüğün olduğu ülkelerde

bu koşul son derece doğaldır. Parti programının temel ilkelerini kabul eden ve partiyi gücü oranında destekleyen herkes parti üyesi olarak görülür.” Lenin devamla böyle bir partide her üyenin özellikleri başka üyeler tarafından bilinir olduğundan, üyenin kimi neden seçmesi gerektiğini bilerek seçim yaptığını ancak illegal bir partide **“Parti örgütünün “geniş demokrasisi” sadece boş ve zararlı bir oyundur. Boş bir oyundur, çünkü gerçekten hiç bir devrimci örgüt geniş bir demokrasi uygulamamıştır ve ne kadar isterse istesin, uygulayamaz. Zararlı bir oyundur, çünkü “geniş demokratik ilke”yi gerçekten hayata geçirme girişimleri sadece polisin takibatlarını kolaylaştırır ve egemen amattörlüğü ebedileştirilir, pratikçilerin dikkatini profesyonel devrimci olmak için kendilerini eğitime ciddi ve acil görevine değil, seçim sistemleri üzerine “kağıt üstünde” ayrıntılı tüzükler hazırlamaya çeker.”** (age. s.157-159)

“Kötü örnek, örnek teşkil etmez.” İlegalitenin kötüye kullanılmasından kaynaklanan (aleniyet ve seçim ilkesinin göz ardı edilmesi ya da kötüye kullanılması da dahil) olumsuzlukları, aleniyet ve seçim ilkesinin işlememesi ile açıklayan yaklaşım, aynı sorunların, hatta daha katmerlilerinin aleniyet ve seçim ilkesinin geniş bir biçimde uygulandığı (en azından görünüm olarak) legal partilerde neden ortaya çıktığını açıklayamaz. Bu da bize sorunun aleniyet ve seçim ilkesinin geniş ya da dar uygulanması sorunu olmadığını, asıl sorunun demokrasinin niteliği ile ilgili olduğunu gösterir. Komünist parti için aleniyet ve seçim ilkesi demokrasinin, ellerin kalkıp indiği bir biçimsel sorunu değil, bir nitelik sorunudur. En başta da parti üyeliğinin niteliği sorunudur. Komünist parti üyeliği ideolojik, politik, örgütsel alanda belirli bir nitelikle birlikte bireysel özellikleri içeren bir nitelik gerektirir. Her şeyden önce parti üyesi, komünizm amacını benimseyen ve yaşamında kendini bu amaca göre konumlandıran kişidir. Bu anlamda parti üyeleri arasında bir nitelik farklılığından söz edilemez. Parti üyeleri arasındaki bu niteliksel eşitlik formel değil gerçektir. Bu nitelik birliği dışında parti üyeleri arasında ancak üyelerin bireysel özellikleri, birikimleri ve yetenekleri arasında bir farklılıktan söz edilebilir. Ayrıca her parti üyesi içinde yer aldığı örgütte mücadeleye katılır ve örgütüyle birlikte partiy-le sürekli iletişim halindedir. Dar bir kapsamda da olsa bireysel özellikleri bilinir ve geliştirilir. Her üyenin sahip olduğu bu nitelik seçim ve açıklık ilkesinin dar ve geniş anlamda uygulanması arasındaki farkı en aza indirerek olumsuzlukların önüne geçer. Sonuçta seçilenler arasında

farklılık, amaca ve mücadeleye ilişkin bir nitelik farkı değil, bireysel özellikler farkıdır.

Lenin Ne Yapmalı'da üye niteliğiyle açıklık ve seçim arasındaki ilişkiyi şöyle formüle etti: *“Hareketimiz için tek ciddi örgüt ilkesi şu olmalıdır; en sıkı konspirasyon, üyelerin sıkı seçimi, profesyonel devrimcilerin yetiştirilmesi. Bunlar olduğunda “demokrasi”den daha fazla bir şey, devrimciler arasında tam bir yoldaşça güven garanti edilmiş olacaktır. Bizim için bu mutlak gereklidir; çünkü Rusya’da bunun yerine genel demokratik kontrolü koymanın sözü bile edilemez. Ama “gerçekten” demokratik bir kontrol yokluğunun devrimci örgüt üyelerini kontrolsüz bıraktığına inanmak yanlış olacaktır. Bu üyelerin demokrasi oyuncağını (birbirleriyle tam bir güven ilişkisi içinde bulunan yoldaşların dar çekirdeği içinde bir demokrasi) düşünecek zamanları yoktur, ama sorumluluklarını çok canlı biçimde duyarlar ve gerçekten devrimcilerden oluşmuş bir örgütün, işe yaramaz üyeden kurtulmak söz konusu olduğunda, hiçbir şey önünde gerilemeyeceğini deneyimlerden bilirler.”* (age. s.161)

Ayrıca, açıklık ve seçim ilkesi demokratik merkezîyetçi ilkenin sadece bir bileşenidir. Bunun dar ya da geniş kullanımından hareketle bu ilkenin demokratik olmaktan çıktığını varsaymak, daha önce de söylendiği gibi, demokrasiyi bir nitelik değil, bir nicelik sorunu olarak ele almaktır.

“Sorunların herkesin katıldığı toplantılarda tartışıldığı, kararların hep birlikte alındığı, görevlerin sırasıyla üstlenildiği, herkesin her işi yaptığı” ve temsili kurumların olmadığı bir “demokrasi”, (doğrudan demokrasi) kulağa ne kadar hoş gelse de çok eskilerde kaldı. İşbölümü, mülkiyet, sınıflar ve devletin ortaya çıkmasıyla bu “ilkel” demokrasi yerini, süreçlerin yerine insanların yönetildiği siyasal demokrasiye bıraktı. Artık ne herkes her işi yapabiliyor, ne de demokrasi herkesi kapsıyor. Bu koşullara üst düzeyde bir “dönüş” geçmişe öykünmekle değil, ancak siyasal demokrasiyi ortadan kaldıracak bir mücadeleyi örgütlemekle mümkün olacaktır.

Leninci parti teorisinin örgüt ilkesini oluşturan demokratik merkezîyetçilik ilkesi resmi ifadesini parti tüzüğünde bulur. Parti üyesinin niteliğini ve partiye üye olma koşullarını belirleyen tüzük, partiye üye olan ile olmayan arasındaki ayrımın yanı sıra bilinç ve eylem düzeyi bakımından partiye yakınlık derecesine ilişkin de bir ayrımı düzenler. Böyle bir ayrım sanıldığı gibi partinin yığın üzerindeki etkisini azalt-

maz, tersine partiyi olumsuz unsurlardan arındırarak sağlamlaştırır; dolayısıyla yığın üzerinde etikisini de kat kat artırır. Tüzük aynı zamanda Parti örgütleri arasında aşağıdan yukarıya doğru bir örgütsel hiyerarşi kurarak merkezi parti yapısını oluşturur. Böylece partinin eyleminin merkeziliği de sağlanmış olur.

Lenin parti tüzüğünün örgüt birliği için taşıdığı önemi şu sözlerle ortaya koydu. *“Program ve taktik sorunlarda birlik önemli bir koşuldur, ama Parti birliği için, parti çalışmalarının merkezileştirilmesi için, hiçbir şekilde yeterli değildir. (...) Parti çalışmalarının merkezileştirilmesi ayrıca örgüt birliğini gerektirir. Bir aile çevresinin ötesine taşmış bir partide, resmi bir tüzük olmaksızın, azınlık çoğunluğa boyun eğmeksizin, parça bütüne boyun eğmeksizin, örgüt birliği düşünülemez.”* (Lenin, Bir Adım İleri, İki Adım Geri, Sol Yay. -s.34)

Ancak Leninist parti teorisini, partinin örgütsel birliğinin üzerinde yükseldiği demokratik merkeziyetçi ilkeye indirgemek - ki bu, Marksist çevrelerin düştüğü en büyük hatalardan biridir- bu teorinin partinin ideolojik, taktik ve örgütsel birliğini oluşturan bütünlüklü bir teori olduğunu kavrayamamak, Lenin’i hiç anlamamaktır.

Leninci partinin örgütsel birliğinin mihenk taşı olan demokratik merkeziyetçilik ilkesi, Lenin’e yönelik burjuva ve küçük burjuva saldırının da ana noktasını oluşturdu. İlginç olan bu saldırının etkinliğinden çok dün de, bugün de aynı argümanlarla, anarşizmin cephaneliğinden çalıntı argümanlarla (merkeziyetçiliğe karşı özerkliğin savunulması, disiplinin bireysel hakların yok edilmesi olarak ilan edilmesi, parçanın bütüne azınlığın çoğunluğa tabi olmasının, her türlü otoritenin kölelik olarak adlandırılması vb.) yürütülmesidir. Özellikle, doğrudan zaferin kaldırıcı olan devrimci öncü savaş örgütünü hedef alan ve sınıf mücadelesinin gerilediği dönemlerde zaman zaman etkili olan bu saldırı, burjuvazinin proletaryayı silahsızlandırmakta en büyük yardımcısı olmuştur. Bu durum dün de, bugün de değişmemiştir.

Lenin, kendi adıyla anılan parti teorisinin en kısa ve özlü tanımını 1906 da yazdığı bir makalede **“Eylem birliği, tartışma ve eleştiri özgürlüğü”** olarak formüle etti. (Marx, Engels, Lenin, İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, Sol Yay. s.264)

Lenin’e göre eleştiriye “yaşamın ögesi” olarak kullanan bir parti saflarında birliği ve disiplini koruyabilir, yanlışlardan sıyrılarak kendini geliştirebilir ve fikirlerinin gücünü eylemin gücüne dönüştürerek öncü

savaşçı adını hakkedebilirdi.

1901’ de Iskra’yı çıkartarak başladığı parti inşasını, Lenin Ne Yapmalı’da nereden başlamalı sorusuna şu yanıtı vererek sürdürdü; *“Eğer işe güçlü bir devrimciler örgütüyle başlarsak, bir bütün olarak hareketin istikrarlılığını güvence altına alır ve hem sosyal -demokrat hedefleri hem de sendikal hedefleri gerçekleştirebiliriz. Fakat kitlelere güya “en açık” (aslında ise jandarmalara en açık olan ve devrimcileri polisin ulaşabileceği hale getiren) geniş işçi örgütüyle işe başlarsak. ne birinci, ne de ikinci hedefleri gerçekleştirebiliriz, çalışmamızda amatörlükten kendimizi hiçbir zaman kurtaramayız ve dağınıklığımız, sürekli yenilgilerimiz sayesinde Zubatov ya da Ozerov tipi sendikaların kitlelere en açık hale gelmelerine katkıda bulunuruz.”* (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt II, s. 139)

1903’ de partinin, bu mücadele sırasında oluşturduğu programatik ve taktik temellerdeki birliği, her şeye rağmen örgütsel birlikle tamamlandı. Lenin Ne Yapmalı’da *“Görevler doğru saptandığında, bu görevleri yerine getirmek amacıyla tekrar tekrar girişimde bulunmak için enerji mevcut olduğunda, geçici başarısızlıklar ancak küçük musibetler olabilirdi. Devrimci deneyim ve örgütsel ustalık, edinilebilen şeylerdir. Yeter ki insanda gerekli özellikleri edinme isteği olsun! Yeter ki insan hatalarının farkına varsın -devrimci meselelerde bu, yarı yarıya düzelme demektir.”* diye yazdı. (age. s. 63)

1903 Kongresinde küçük musibetler olarak adlandırdığı şeyle karşılaştı. Parti birliğini sağlayacak olan Kongre bölünme ile sonuçlandı. Parti’nin “azınlığı” partinin çoğunluğunu (maddi olanaklar, üyelerin çoğunluğu, yayın organı, Merkez komitesi vb.) ele geçirdi. Bu “musibet”, Bolşevik Parti’nin temellerinin atılmasıyla savuşturuldu. Bolşevik parti hazırlıksız yakalandığı 1905 deneyiminden geçerek yetkinleşti.

- 1905 Devrimi’nde Bolşevikler mücadele biçimleri konusundaki şu Marksist tezi büyük bir ustalıkla uyguladılar. *“Sosyal-demokrasi kollarını bağlamaz, faaliyetini peşinen saptanmış herhangi bir planla ya da peşinen saptanmış herhangi bir politik mücadele yöntemi ile sınırlamaz, partinin mevcut güçlerine uygun düştüğü... ölçüde bütün mücadele araçlarını tanır.”* (age. s. 77)

-Devrimin her aşamasında bu aşamanın gerektirdiği mücadele biçimlerini büyük bir ustalık ve esneklikle devreye soktular.

- Devrim ile birlikte gelen özgürlük ortamında partinin illegal çekir-

değini koruyarak, legal mücadele olanaklarını (gazete, bildiri, miting, gösteri vb.) sonuna kadar kullandılar.

-Devrimin yükseldiği dönemde Duma seçimlerini aktif olarak boykot ettiler.

Devrim sırasında cezalandırmalar ve kamulaştırmalara giriştiler.

Devrimin en tepe noktasında, 1905 Aralık ayında Moskova'da silahlı ayaklanmayı başlattılar.

-Yenilgiden sonra mümkün olduğunca mevzilerini koruyarak geri çekildiler. Yeniden en sıkı disiplin ve illegalite dönemine girdiler. Yeniden en küçük işlerden başlayarak, karınca adımlarıyla yol almaya giriştiler.

-Son derece sınırlı illegal olanaklardan yararlanmaktan geri durmadılar, 1907 Duma seçimlerine katıldılar, Duma'da işçi sınıfının davasını savundular.

-1907 - 1910 gericilik yıllarında parti saflarında yenilginin yol açtığı savrulmayı, arınmayı gerçekleştirerek, ideolojik politik ve örgütsel bildiği koruyarak savuşturdular.

1912' de işçi hareketi yeniden yükselme dönemine girdiğinde taktiği yeniden değiştirdiler. "Devrimi isteyen parti iç savaşı göze almalıdır" gerçeğinden hareket ederek devrimin hazırlığına giriştiler.

-İşçi sınıfıyla bilimsel komünizm arasında bağı yeniden kurarak, devrimi gerçekleştirdiler

Bütün bu süreç Lenin'in Ne Yapmalı'da ortaya koyduğu parti teorisi ve pratiğinin parlak bir doğrulanması oldu. İdeolojik, politik ve örgütsel birliğini koruyan, deneyimli profesyonel savaşçılardan oluşan bir savaş örgütünün "küçük musibetler" karşısında geçici yenilgiler yaşasa da yok edilemeyeceğini ve zaferinin engellenemeyeceğini ortaya koydu.

RSDİP

2. Kongresi ve Kongre Sonrası

RSDİP'in İkinci Kongresi Lenin ve Iskra grubunun 1900-1903 tarihleri arasında yürüttüğü bir ideolojik politik ve örgütsel mücadelesi sonrasında Temmuz 1903'te Brüksel'de toplandı. Kongre hazırlıklarının sürdüğü bu yıllar, aynı zamanda, Rusya'da devrimci dalganın yükseldiği yıllardı. Rusya'da da kitle hareketi hemen her ülkede izlediği yolu izledi. 1899'da patlak veren ve ülkeyi saran öğrenci boykotunu ve öğrenci gösterilerini, grevler ve gösterilerle işçi hareketinin yükselmesi izledi. Kongre bu koşullar altında yürütülen çalışmayla toplandı.

Brüksel'de başlayan kongre, polis takibi endişesiyle Londra'da tamamlandı. Kongreye 25 Sosyal Demokrat örgütü temsilen, kimi iki oy hakkına sahip, 43 delege katıldı. Bu 43 delegenin büyük çoğunluğunu St. Petersburg İşçi Sınıfının Mücadele Birliği ve Emeğin Kurtuluşu grubundan oluşan Iskra grubu temsil ediyordu. Iskra grubunun dışında Kongrede Yahudi Bund grubu (5 delege), Ekonomistler (3 delege) ve hiçbir gruba dahil olmayan, Lenin'in bataklık olarak nitelendirdiği grup (6 delege) ile temsil edildi.

Kongrede olup bitenleri aktarmak yazının kapsamı içinde olmadığından, biz ancak konuyla bağlantılı olarak önemli gelişmelere değinmekle yetineceğiz. Kongre başlangıcından itibaren Iskra grubu'yla Ekonomistler arasında, özellikle parti - sınıf ilişkisi ve proletarya diktatörlüğü - demokrasi konularında bir tartışmaya sahne oldu. Parti programında partinin sınıfla karşı karşıya getirildiğini, proletarya diktatörlüğü ile demokrasinin bağdaşamayacağını ileri süren Ekonomistlere karşı en tutarlı cevabı kongrede Lenin ve (sonradan pişman olup geri alsa da) Plekhanov verdi. Tartışmaya katılan Martov ve Troçky'nin naif tutumu Ekonomistlerle sonradan oluşacak bir ittifakın habercisi gibiydi. Ama yine de tartışmalar sonrasında proletarya diktatörlüğü ilk kez bir partinin programına girmiş oldu. Kongrede ilk ciddi kırılma parti tüzüğü'nün 1. maddesinin görüşülmesi sırasında yaşandı. Lenin'in tüzüğü'nün birinci maddesi ile ilgili önerisi; "*Parti üyesi, parti programını kabul eden ve hem mali yönden hem parti örgütlerinden birine bizzat katılarak partiyi destekleyen kişidir.*" ile Martov'un önerisi; "*Rus Sos-*

yal Demokrat İşçi Partisinin üyesi, parti programını kabul eden, parti mali yönden destekleyen ve parti örgütlerinden birinin yönetimi altında partiye düzenli olarak kişisel yardımda bulunan kişidir.” karşı karşıya geldi. Martovun önerisi kabul edildi. (Lenin Bir Adım İleri, İki Adım Geri, Sol Yay. s.58-59)

Lenin Martov'un önerisini iki noktada eleştirdi. Birincisi, parti organlarının parti örgütlerinin herhangi birine bağlı olmayan “parti üyelerini” gerçekte yönlendiremeyeceğini, ikincisi, “bilinçlilik ve eylemlilik derecesi açısından farklılık olduğu için, partiye yakınlık derecesinde de bir ayırım yapılması gerektiğini savundu. (age, s. 59- 77) Tüzüğün tartışılmasından sonraki oturumlarda önce Bund grubu, özerklik isteminin kabul edilmemesi, ve sonrada Raboçeye Dyelo grubu, yurtdışı temsilcisi olarak kabul edilmemesini protesto ederek kongreyi terk etti. Bundan sonra, kongre fiilen Iskra grubunun Kongresi olarak sürdü.

Iskra grubunda ilk bölünme merkez yayın organı seçimi sırasında yaşandı. Lenin'in kongreye sunduğu öneri Merkez yayın organına üç kişinin, (Lenin, Plekhanov, Martov), Martov'un önerisi ise altı kişinin (Lenin, Plekhanov, Martov, Zasuliç, Petresov, Axelrod), seçilmesini öngörüyordu. Troçky “Yazı kuruluna yeniden şekil vermeye kongrenin ne ahlakı ne de siyasi hakkı var” diyerek kongrenin iradesine ipotek koydu. Açıktan Martov'u destekledi. Lenin'in eski yoldaşlarını dışlayarak incittiğini ileri sürdü. Lenin bu eleştirileri “*Eğer burada bir parti yaratmak amacıyla bir araya geldiysek, eğer karşılıklı övgülere ve dar kafalı duygulara teslim olmayacaksak, o zaman böyle bir görüşü hiçbir biçimde kabul edemeyiz. Görevlileri seçmek üzereyiz; seçilmiş bir kişiye güvensizlik söz konusu değildir; bizim göz önünde bulunduracağımız tek şey görevin gerekleri ve seçilecek kişinin seçileceği yere uygunluğu olmasıdır.*” (age s..325) diyerek cevapladı.

Yayın organı seçimi sırasında Iskra grubu Bolşevik (çoğunluk) ve Menşevik (azınlık) olarak ikiye ayrıldı. Lenin'in önerisi çoğunluğun oylarıyla kabul edildi. Esas “kıyamet” bundan sonra koptu. Lenin-Plekhanov, cephesinin karşısında Martov-Troçky cephesi oluştu. Martov kongre kararlarına uymayı reddederek, “köle olmadığını” ilan etti. Krizin büyümesi üzerine Plekhanov ve Lenin'in eski yazı kurulu üyelerinin göreve çağrılması teklifini Menşevikler reddedince kopuş kaçınılmaz oldu. Kongre sonrasında, yaşanan kriz Plekhanov'un Menşevik safa geçmesi, Lenin'in merkez yayın organından ayrılması ve merkez komitesi'nin bileşiminin değişmesi ile tepe noktaya ulaştı. Parti içinde

Lenin'e ve Bolşeviklere karşı başını Plekhanov Martov ve Troçky'nin çektiği bir cephe oluştu.

Plekhanov, daha önce desteklemesine rağmen, "Ne Yapmalı" için "daha ilk okuduğunda doğru bulmadığını" sezdiğini açıkladı. Lenin'i "sekte bir kast" yaratmakla suçladı. Lenin'e yönelik suçlamalarını "Merkeziyetçilik mi, Bonapartizm mi? broşüründe "diktatörlük kurmakla", "Bonapartizmi uygulamakla" sürdürdü. Lenin'in profesyonel devrimcilikle ilgili görüşlerinin Marx'ın değil Bakunin'in görüşleriyle ilgili olduğunu ileri sürdü. Martov; "Sosyal Demokrat Partisi İçinde Sıkıyönetim Yasasına Karşı Mücadele" adlı broşüründe Lenin'i "partide sıkıyönetim ilan etmekle" suçladı. Troçky; "Siyasi Görevlerimiz" broşüründe Lenin'e, yöntemlerini "Jakobenlerin uzlaşmazlığının soluk bir karikatürüne" benzeterek saldırdı ve "Parti'nin yerini parti örgütünün, parti örgütünün yerini merkez komitesinin ve nihayet merkez komitesinin yerini diktatörün alacağı" bir durumun ortaya çıkacağını savundu. Vera Zasuliç ise, Lenin'in parti anlayışının XIV Louis'in devlet anlayışı ile aynı olduğunu yazdı.

Çok geçmeden Rus sosyal Demokrat İşçi Partisi (RSDİP) içindeki Menşevik Bolşevik bölünmesi uluslararası bir niteliğe büründü. Alman sosyal Demokrat Partisi'nin (ASDP) tanınmış önderleri Kautsky, Bebel ve Rosa Menşevik saflarda yerini aldı. "Kautsky, Lenin'in Bolşevik görüşü savunan bir makalesini Neue Zeit'te yayınlamayı reddetmekle kalmadı, aynı zamanda Lenin'in tutumunu açıkça yeren bir mektubu yayınlanması için Menşevik Iskra'ya yolladı. Lenin'e en şiddetli saldırı Rosa'dan gelmişti. Rosa, Temmuz 1904'te Neue Zeit'ta yayınlanan bir makalesinde Lenin'in "aşırı merkeziyetçiliğini" bürokratik olmakla, demokratik olmamakla suçladı. Rosa, Lenin'in tasarısında tamamen Rusya'ya özgü bir nitelik görüyor ve sert bir dille, "baş aşağı durduğu halde kendini tarihin en güçlü yeni hakimi" olarak ilan eden "şimdi Rus devrimcisinin 'egosu' biçiminde yeniden canlanan, Rus mutlakiyetçiliği tarafından ezilmiş ve parçalanmış bir 'ego'dan" söz ediyordu. Lenin'in parti önderliğinde mutlak güç görüşünü kıyasıya eleştiren Rosa, bu tutumun "bu tür her örgütün bünyesinde sinmiş muhafazakarlığı en tehlikeli biçimde azdırabileceğini" söylerken yeni bir tartışma açmış oluyordu. Bu salvoların ardından, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin yöneticilerinden en kıdemlisi Bebel taraflara arabuluculuk yapmayı önerdi. Menşevikler tarafından hemen kabul edilen bu öneriyi Lenin kesinlikle reddetti." (E.H.Carr, Bolşevik Devrimi Metis Yay. s. 43)

Bu uluslararası saldırı Lenin’de en küçük bir tereddüte bile yol açmadı. Sıkıyönetim suçlamasına: “*Partide sıkıyönetim*” “*tek tek kişilere ve gruplara karşı olağanüstü hal yasaları*” vb. gibi korkunç sözler beni zerrece korkutmuyor. Kararsız ve sallantılı unsurlara karşı sadece “*sıkıyönetim*” ilan edebilmeyiz, etmekle yükümlüyük.” (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt. II s.364) Jacoben suçlamasına ise “*Bu “berbat sözler”- jakobencilik ve öteki sözler- yalnızca oportünizmin kanıtıdır,- başka hiçbir şeyin değil. Kendisini proletaryanın –kendi sınıf çıkarlarının bilincinde olan proletaryanın- örgütüyle tam olarak özdeşiren bir jakoben devrimci bir sosyal-demokrattir.*” cevabını verdi. (Lenin Bir Adım İleri İki Adım Geri, Sol Yay. s.229)

Bölünme iki kanat arasında bir güç mücadelesi başlatarak, partinin iyice güçsüzleşmesine yol açtı. Menşevikler parti olanaklarının büyük kısmını, yayın organı, yayın ağını, maddi olanakları ellerinde tutarken, Bolşevikler bu olanaklardan yoksundular. Bunlara bir de Bolşevikler arasında, ayrılığın kavranamamasının yol açtığı bocalama eklenince, Bolşeviklerdeki bocalama daha da büyüdü. Lenin bu yeni durumu “*parti’nin parçalanması, tüzüğün paçavra haline getirilmesi*” olarak nitelendirdi. (Lenin Seçme Eserler, İnter Yay. S-401) Ve partiyi bu durumdan ancak bir kongrenin çıkartabileceğini savundu. Ancak Lenin’in bu önerisi bütünüyle Bolşevik olan merkez komite tarafından desteklenmedi. Bu Lenin’in ilk “Bolşevik yalnızlığı” oldu. Lenin’in ısrarlı tutumu sonucu Bolşevikler Ağustos 1914’te Cenevre’de bir araya gelerek “çoğunluk komiteleri bürosunu” kurdular. Aynı yılın Aralık ayında merkez yayın organı olarak Vperiyod’u (İleri) çıkararak kötü gidişe ilk müdahaleyi yaptılar.

Bu konferans, Lenin’in Ocak 1904’te parti üyelerine yaptığı çağrıya “*Proletarya partisi hakikati gerektirir. Proletarya partisi eskimiş çevre düşüncesinin acımasızca, açıkça rezil edilmesini talep eder. Biz bir parti olmadığını kabul etme cesaretini göstereceğiz ve gerçek bir partinin kurulması ve sağlamlştırılması çalışmasına baştan, ta baştan başlayacağız.*” (age, s. 396) Bolşeviklerin cevabı oldu. Bölünmenin sersemletici etkisinden sıyrılan Bolşevikler 1905 Nisan ayında Londra’da RSDİP’in üçüncü kongresini topladı. Bu kongreyi protesto eden Menşevikler kendi kongrelerini Cenevre’de topladılar.

Örgütsel alanla ilgili bir sorun gibi ortaya çıkan ayrılığın zamanla örgütsel sorunlarla sınırlı olmadığı, Marksizm’in tüm ilkesel konularını, (devrim, parti, proletarya diktatörlüğü) kapsadığı ortaya çıktı. Bölünme

Lenin'i haklı çıkardı. "Ne Yapmalı"da ortaya koyduğu parti- devrim, parti-teori, parti-sınıf ve parti-örgüt çerçevesinin doğruluğunu teyit etti. Sağlam temellere dayanmayan ideolojik birliği olmayan bir partinin siyasal, örgütsel ve taktik birliğinden de söz edilemeyeceği bir kez daha kanıtlandı.

Ama bu bölünmede asıl netliği sağlayan, partilerin bütün yönleriyle teori, politika, örgüt, taktik vb. sınındıkları 1905 devrimi oldu.

1905 Devrimi

Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi içinde kavganın bütün hızıyla sürdüğü 1903'de işçi hareketinin 1900'lerin başında başlayan yükselişi devam ediyordu. Otokrasi baskı ve şiddetle durduramadığı bu yükselişi durdurmanın yeni yollarını arıyordu. Zubatov'lar (işçi dernekleri) bu arayışın bir sonucu olarak ortaya çıktı. Çarlık polisinin denetiminde kurulacak işçi dernekleriyle hareketin önünün alınabileceği, en azından işçilerin siyasetle uğraşmasının engellenebileceği varsayıyordu. Ama durum bunun tam tersi oldu. Birçok yerde işçilerin hak arama mücadelelerini bu dernekler üstlendi ve işçileri siyasal mücadeleden koparmak bir yana daha fazla siyasetin içerisine çekti. Bu Zubatov'ların en etkiliyelerinden biri, başında papaz Gapon'un olduğu ve 1905 devriminin başlamasında önemli bir rol oynayan. Saint Petersburg "Rus Fabrika ve Atölye İşçileri Meclisi"ydi. 1904 Aralık sonunda Putilov fabrikasında işten atılan dört işçinin işe alınması için başlatılan grev, bir anda tüm Petersburg'a yayıldı. 9 Ocak'ta binlerce işçi papaz Gapon'un öncülüğünde Çara dilekçe vermek üzere ellerinde taşıdıkları azizlerin resimleri ile Kışlık Saray'a yürüdüler. Askerlerin yürüyüşçülere ateş açması sonucu binlerce işçi öldü, binlercesi yaralandı. Gapon'un katliama verdiği "bizim artık bir çağrımız yok" cevabı bütün Rusya'ya yayıldı.

İşçi hareketini, köylü hareketi izledi. Çok yaygın olmasa da köylüler aristokratların topraklarını işgal etti, çiftlikler yağmalandı. Köylüleri ordu içerisindeki askerlerin isyanı izledi. Potemkin Zırhlısı isyan bayrağını açarak, devrimin sembolleri arasındaki yerini aldı.

Devrime bütün toplumsal sınıflar ve partiler hazırlıksız yakalandı. İşçiler de, köylüler de, Çar da, burjuvalar da, sosyal-demokratlar da hazırlıksızdı. Ama en hazırlıksız olanlar, bölünerek kendi içlerinde güç kaybeden sosyal-demokratlardı. Devrimde her şey vardı; cesaret, kahramanlık, fedakarlık atılganlık vb.; eksik olan tek şey bilinç ve örgüttü.

Bu iki eksik devrimde var olan bütün olumlu nitelikleri, kahramanlığı yere sermeye yeti.

Devrim 1905 sonbaharında zirveye ulaştı, Çarlık zirvedeki devrimi bir hile ile dize getirmek için hiçbir gerçekliği olmayan Buligin Duması'nı devreye soktu. Amaç devrimi boğmaktı; boğma işini burjuvalar ve Ekonomistler birlikte üstlendiler. Ama Duma istenilen işi göremeyince lağvedildi. Bu, devrimin daha da yayılması ve büyümesi anlamına geldi. Ekim ve Aralık'ta devrim en tepe noktaya ulaştı. İşçi sınıfı devrimi bir üst aşamaya sıçratarak, silaha sarıldı. 1905 Ocağından önce "Avrupa gericiliğinin kalesi ve halklar hapisanesi" olan Rusya, 1905'in Aralığında Avrupa'nın en demokratik ülkesi oldu.

Devrim sınıfların gerçek güçlerini, nereye kadar gidebileceklerini, aralarındaki ilişkilerin gerçek temelini ortaya koydu. Devrimle birlikte sınıfların eski durumu da değişti. Çarlık çatırdıyordu, burjuvalar çatırdayan çarlığa payanda görevini üstlenmişlerdi, işçi sınıfı ve köylülük de değişmişti. Artık işçiler 1905'in başında azizlerin resimlerini taşıyan işçiler değildi; silahlı mücadele yürütüyorlardı. Köylüler, köle değil, işgalciydi, askerler isyancıydı. Devrim işçiler, köylüler ve askerler arasında fiili bir birlik oluşturdu. "İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyeti" adında yeni bir örgüt yaratarak proletaryanın dünya devrimine armağan etti.

Siyasal hareketlerde devrimin ateşi ve sınavından geçtiler. Devrim Sosyal Demokrat hareketteki bölünmenin geçici bir sorun olmadığını ortaya koydu. Sosyal-demokrat hareketin iki kanadını (Bolşevik- Menşevik) teorik, siyasal ve taktik olarak birbirinden ayırırken, pratik ve örgütsel olarak yakınlaştırdı. Bolşevikleri, Menşevikleri ve hatta Sosyal-devrimciler ve partisiz işçileri, kendi bünyesinde bir araya getiren Sovyetler, Bolşeviklerle Menşevikleri yeniden RSDİP içinde bir araya getirdi.

1905 Bolşevik Finlandiya Konferansı, Bolşevik ve Menşevik merkez komitelerinin bir araya gelerek birlikte bir parti kongresi toplanması kararını aldı. Birlik Kongresi olarak adlandırılan 4. Kongre, Nisan 1906'da Stockholm'de toplandı ve Petersburg Sovyeti'nin düşmesinden hemen önce, iki grup birlikte Severny Golos adlı bir gazete çıkardılar. İki grup arasındaki bu birlik ilişkisi 1905 Aralığında Sovyetlerin yenilmesinden sonra da devam etti. İkinci ortak Kongre 1907'de Londra'da toplandı. Bu kongre aynı zamanda Bolşevik ve Menşevik'ler arasında devrim döneminde kurulan "yarım birliğin" de son kongresi oldu.

1905 Devrim Deneyimi

Rusya’da kurulu dengeleri altüst eden 1905 devrimi, hem Rusya hem de dünya sınıf hareketinde önemli sonuçlar yarattı. En başta dünya devriminin yeni merkezinin Rusya olduğu fiilen kanıtlandı. Devrim, 1848 devrimlerinin batı Avrupa’da oynadığı rolle kıyaslanmasa da, benzer bir rolü Doğuda oynadı. Sömürge ve yarı sömürge ülkeleri devrim dalgasının içine çekti. 1906 İran, 1908 Türk ve Çin devrimlerini tetikledi.

İkincisi, devrim İşçi Köylü Asker Temsilcileri Sovyeti örgütlenmesiyle proletarya diktatörlüğünün yeni biçiminin nüvelerini oluşturarak dünya komünist ve işçi hareketi tarihinde yeni bir sayfayı araladı.

Üçüncüsü, kendiliğinden sınıf hareketi ile bilinçli, örgütlü komünist hareket arasındaki ilişki sorununu fiili olarak ortaya koydu. Grev hareketinden ayaklanmaya doğru izlediği yolla, zaferin, kitlelerin kendiliğinden hareketinin yıkıcı gücü ile komünist hareketin bilinçli örgütlü yıkıcı gücünün birliğinde olduğunu; tek başına birinin sonuç almaya yetmediğini; kendiliğinden patlamaları devrimle taçlandırmanın partinin niteliği sorunu olduğu kadar, devrimci hazırlık sorunu olduğunu da pratikte gösterdi.

Dördüncüsü, devrim Rusya’da mevcut partilerin gerçek kimlikleri ile siyaset sahnesine çıkmalarını sağlayarak, sınıf niteliklerini gizleyebilmelerini olanaksızlaştırdı. Sınıflara kendi güç ve güçsüzlüklerini görme olanağını sağladı. İşçi, Köylü, Asker Temsilcileri Sovyetleri ile sınıflar arasındaki ittifakın pratik çözümünü sundu.

Beşincisi, RSDİP’deki bölünmenin tüzük maddesi ya da merkez organı seçimi sorunu olmadığını gösterdi, bölünmenin programatik ve taktiksel temellerini açığa çıkardı. Bugüne kadar gündeme gelmemiş sorunları (geçici devrimci hükümeti, kurucu meclis, Duma’ya katılım vb.) pratik olarak gündeme getirerek partiler için gerçek bir devrimcilik sınav alanı oldu.

Bolşevikler Aralık 1905’te Finlandiya Konferansı’nda “silahlı mücadele hazırlığı ve proletaryanın silahlandırılması kararını” alırken, Menşevikler aynı tarihlerde düzenledikleri Cenevre Konferansı’nda burjuvazi ve Çarlık karşısında kendilerini “aşırı muhalefet partisi” olarak konumlandırma kararı aldılar. Böylece Menşevikler ve Bolşevikler arasında gerçekte programatik taktik bir birliğinde olmadığı netleşti. Programatik ve taktik ayrılığın temeli ise Rus devrimine yaklaşım fark-

lılığıydı. Menşevikler, Rusya’da iktidarı almak için işçi sınıfının henüz olgun olmadığını, mülkiyet istemi nedeniyle, köylülerin işçi sınıfının müttefiki olamayacağını, dolayısıyla Rusya’da bir işçi devriminin olmasının ancak Avrupa’da devrimin olmasına bağlı olduğunu savunuyordu. İşçi sınıfını tıpkı 1848 devrimlerindeki gibi burjuvaziye mahkum eden bu taktiğin tersine, Bolşevikler, köylülikle ittifak halinde,” işçi sınıfının öncülüğünde ve hegemonyasında işçi köylü diktatörlüğünü” öngörüyordu. Yine Bolşeviklere göre bu devrim Avrupa devrimini harekete geçirecek ve Rusya’nın sosyalizme geçmesine yardımcı olacaktı. Lenin Bolşeviklerin bu tezini 1848 ve 1905 devrimi deneyiminden yararlanarak şöyle birleştirdi **“Biz kesintisiz devrimden yanayız. Yarı yolda durmayacağız”** Bu tartışmaya ilk pratik müdahale de İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetini yaratan 1905 Devrimi’nden geldi. (Lenin, Seçme Eserler İnter Yay. cilt-III,s-138)

1905 Devrimi’nin iki önemli deneyimi üzerinde özellikle durmak gerekiyor. Birincisi, daha önce işaret edildiği gibi devrimin izlediği yoldur. Devrim bir grevle başladı, sırasıyla bölge grevi, genel grev tek, tek barikat savaşları, sokak savaşları yolunu izleyerek en tepe noktaya, ayaklanmaya ulaştı. Bir kıvılcım büyük bir yangın üretti. Hem Bolşevikler hem de Menşevikler bu yangına hazırlıksız yakalandı. *“Her zaman olduğu gibi pratik teoriyi önceledi.”* ... *“işçiler kitleler halinde işe sarıldılar, fakat bununla da tatmin olmadılar, yine sordular: Şimdi ne olacak? - ve enerjik eylemler talep ettiler. Sosyal -demokrat proletaryanın önderleri bizler, Aralık’ta, alaylarını -birliklerinin büyük bölümünü savaşa aktif katılmayan - saçma bir biçimde mevzilendiren ordu generallerine benziyorduk. İşçi kitleleri enerjik kitle eylemleri için talimatlar gelmesini boşuna beklediler.”* ... *“Savaşa aktif katılmayan” generallerin şüphesiz en büyüğü, işçilere “silaha sarılmamalı” diye seslenen Plekhanov’du. Lenin Plekhanov’ a, “tam tersine daha kararlı, daha enerjik ve daha büyük bir gözüpeklikle silahlara sarılmalı, tek başına barışçıl grevin olanaksız olduğu, korkusuzca, amansızca silahlı mücadeleye başlamanın zorunlu olduğu kitlelere anlatılmalıydı.”* (Age s.-330)

Menşevikler için hazırlıksız yakalanmak bir sorun değildi, çünkü onların görevi devrim değil, “aşırı muhalefet partisi” olmaktı. Ama Bolşevikler için hem ciddi bir sorun, hem de hayati bir deneyimdi. Bolşevikler hazırlıksızlığı bir mazeret olarak değil, önceden yapılması ge-

reken, ama yapılmamış olanın yapılması olarak ele aldılar ve geç demeden ayaklanma hazırlığına giriştiler. Grevdan ayaklanmaya uzanan çizginin diğer bir özelliği de kitlelerin gerçek eğitiminin “*hiçbir zaman bizzat kitlelerin bağımsız politik ve özellikle de devrimci mücadelesinden ayrı ve onun dışında gerçekleşemez*” olduğuydu. (age. s.17)

Devrimin ilerlemesine bağlı olarak gelişen ve büyük bir devrimci enerjiye dönüşen bu eğitim aynı ölçüde karşıt bir etkiyi düşman safalarında yaratır. 1905 devriminde yaşanan da buydu. Devrimci enerji, kararlılık ve kahramanlık, özellikle orduda bir bölünmeye ve saf değiştirmeye yol açtı. Devrim sırasında kitlelerin kararlılığı ve cesareti ne kadar büyükse, devrimci partinin enerjisi ve yönetimi ne kadar etkiliyse, bölünme ve saf değiştirme de o kadar büyüktür. Savunma ve duraksama durumunda ise bunun tersi oluyor. Bu, iç savaşa hazırlanan bir parti için önemli bir ders ve deneyimdir.

1905 Aralığı'nda Moskova'daki ayaklanma ne yazık ki böyle bir ortamda yenilebildi. Ayaklanma “sol” Sosyal Devrimciler ve Bolşeviklerin ortak kararıyla başlatıldı. Güçlerin dengesizliğine, hazırlığın yetersizliğine, bir de Petersburg Sovyeti'nin başlatacağı genel grevi* -ki bu ayaklanmanın gündeme geldiği bir dönemde tam da yukarıda sözü edilen duraksamaya işaret eder- başlamayınca, Petersburg'daki ordu birlikleri Moskova'ya kaydırılarak ayaklanma bastırıldı.

İkincisi Sovyetlerin ortaya çıkışı ve niteliği üzerindeki tartışmaya ilişkindir. Sovyetler ilk olarak Ekim 1905'te kendiliğinden gelişmenin sonucu olarak Petersburg'da ortaya çıktı. “*Mücadelenin ateşi içinde ilginç bir kitle örgütü yaratıldı, ünlü İşçi Temsilcileri Konseyleri, her fabrikada işçi temsilcilerinin meclisleri. Ve bu İşçi Temsilcileri Konseyleri Rusya'nın birçok kentinde gitgide bir Geçici Devrimci Hükümet rolünü, ayaklanmanın organları ve yöneticileri rolünü üstlendiler.*” (age s.-24)

Devrimle birlikte devrimin yükseliş aşamasında ortaya çıkan Sovyetler, Bolşevik ve Menşevikler arasında da yeni bir tartışmaya yol açtı. Menşevikler farklı partilerden işçileri bir araya getiren Sovyetlerde Lenin'in partisinin karşıtını, Martov'un 2. Kongrede savunduğu partililerle partisizlerin bir arada olduğu partiyi gördüler, ona sarıldılar, onu yücelttiler. Bolşevikler ise biraz da bu Menşevik propagandanın etkisiyle partinin rolünü çaldığını düşünerek Sovyetlere soğuk durdular. Bu tartışmaya son noktayı yine Lenin koydu. Sovyetler mi, Parti

mi? ikilemini hem Sovyetler hem parti olarak yanıtladı. Lenin' göre “*Sosyalistlerin ve devrimci demokratların yazıya dökülmemiş geniş bir savaş ittifakı*” olan İşçi Temsilcileri Sovyeti, bir “*işçi parlamentosu ve parlamenter ve proleter öz yönetim organı*” değildi. (age s.-326) “*Bu organlar grev mücadelesinin organları olarak ortaya çıkmışlardı. Çok kısa süre içinde ve zorunluluğun baskısı ile hükümete karşı genel devrimci mücadelenin organları haline geldiler. Olayların gelişimi ve grevden ayaklanmaya geçiş sayesinde, karşı konulmaz biçimde, ayaklanma organlarına dönüştüler..... Bu partisiz kitle organlarını herhangi bir teori, herhangi birinin çağrıları, herhangi biri tarafından düşünülmüş bir taktik ya da parti doktrinleri değil, olguların şiddeti ayaklanma zorunluluğuna inandırmış ve bunları ayaklanma organları haline getirmiştir.*

Bugün de bu tür organların oluşturulması, ayaklanma organlarının oluşturulması demektir, bu tür organlar oluşturma çağrısı, ayaklanma çağrısı demektir.” (age s.-358)

Lenin, Bolşevikleri Sovyetlerin abartılması tehlikesine karşı da uyardı. “*Bu organların her zaman ve her koşul altında devrimci kitle hareketi için “zorunlu ve yeterli” olmadığı, bunların “ayaklanmayı sözcüğün gerçek anlamında örgütlemek için” yeterli olmayacağı, altını çizdi ve “ayaklanmayı hayata geçirmek amacıyla bir askeri örgütün zorunlu olduğu”nu vurgulayarak, Sovyetleri “ayaklanmanın zaferi halinde oluşacak Geçici Devrimci Hükümet’in tohumları” olarak nitelendirdi.* (age- s-358-359)

Gericilik dönemi

1905 yenilgisi Rusya'nın toplumsal yaşamında daha koyu bir gericilik, işçi hareketinde bir geri çekilme, suskunluk ve Sosyal Demokrat harekette bir “dağılma, ideolojik ve politik çözülme” döneminin de başlangıcı oldu. Devrim yıllarındaki gibi, gericilik yıllarında da Rusya'daki siyasal partiler sarsılmaya devam etti. Bolşevik Parti'de ortaya çıkan Otvovizm ve Ultimatoculuk akımlarına RSDİP'te ortaya çıkan Tasfiyeci akım eklendi. Duma seçimlerini boykot eden Otvovistler, (Türkçe karşılığı geri çağırma) Duma'daki sosyal demokrat temsilcilerin geri çağrılmasını savunuyordu. Ultimatocular, sosyal demokrat temsilcilere yerine getirilmemesi halinde geri çağrılmalarını şart koşan

bir ultiमतom verilmesini öneriyordu, Tasfiyeciler ise illegal partinin tavsiyesini savunuyorlardı.

Lenin partinin içinde bulunduğu durumu tasvir ettikten sonra, bu duruma devrimin zor dönemine dayanamayan aydınların yol açtığını belirtti. *“Parti için bir dağılma, bir ideolojik, politik çözülme yılı, bir çözümsüzlük yılı geride bıraktık. Parti örgütlerinin tümü üye yitirdi, bazıları- özellikle de üyeleri arasında en az proleter bulunanlar - parça parça oldu. Devriminin yarattığı yarı-legal Parti kuruluşları birbiri ardından yok oldu. Parti içinde yıkımın etkisi altında olan bazı unsurlar için, şimdiye kadarki Sosyal Demokrat Parti'nin ayakta tutulup tutulmaması, onun davasının sürdürülüp sürdürülmemesi, yeniden illegaliteye geçip geçmemesi ve bunun nasıl yapılması gerektiği kuşkuyla karşılanır hale geldi- ve bu soruya aşırı sağcılar, ne pahasına olursa olsun, hatta Parti'nin programı, taktiği ve örgütünden açıkça vazgeçme pahasına legalleşme anlayışıyla bir yanıt verdiler. (tasfiyeciler denen akım) Hiç kuşkusuz kriz salt örgütsel değil, aynı zamanda ideolojik-politik bir krizdi.”* Krizin ana nedeni ise; *“işçi Partisinin kendisini onlardan temizlemek zorunda olduğu, işçi hareketine esas olarak burjuva-demokratik devrimin yakın bir zaferini umarak katılmış ve gericilik dönemine dayanamamış olan ikircikli entelektüel ve küçük burjuva unsurlardır.”* olarak açıkladı. (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yay. cilt IV s-13-14)

Lenin'in büyük bir öngörüyle 1905 devrimi sırasında partinin kapılarının işçilere açılmasını savunması sayesinde partinin varlığına kasteden bu akımların yıkıcı sonuçları bir nebze de olsa hafifletilebildi. Parti, işçi sınıfının yoğun olduğu ve mücadele geleneğinin güçlü olduğu işçi havzalarında tutunabildi.

Bolşevik Parti için, varlığının sorgulandığı bu koyu gericilik yılları da, 1905 Devrim yılları gibi önemli bir deneyim kaynağı oldu. Parti, devrim döneminde ileri atılarak, legal mücadele olanaklarını kullanarak, grevden- barikata, sokakta savaşına, cezalandırma ve kamulaştırmalara, silahlı ayaklanmaya kadar mücadelenin hemen bütün yöntemini kullandı. Aynı şekilde yenilginin ardından en az zayıyla geri çekilmeyi, yeniden illegaliteye geçmeyi, yeni mücadele biçimlerini deneyerek Duma'da temsil edilmeyi sağladı. Örgütünü arındırmayı ve sağlamlaştırmayı öğrendi. Bu yıllar Lenin'in Ne Yapmalı'da ortaya koyduğu parti teorisi ve eylem planı için sınav yılları oldu. Parti bu sınavdan devrimin ve gericiliğin ateşinde çelikleşerek çıktı.

Bütün bu gericilik dönemi boyunca Bolşeviklerle Menşevikler arasında oluşan zoraki birlik 1912 yılına kadar sürdü. İşçi hareketinde yeni bir dönemin mayalandığı yıl olan 1912, zorunlu birliğin de sonu oldu. Bolşevikler partiyi içine düştüğü atılıktan kurtarmak için Ocak 1912 de Prag'da bir parti konferansının toplanmasını önerdiler. Bu öneri bütün diğer parti grupları, (Menşevikler, Otvovistler, Tasfiyeciler, Troçkistler, Bundcular) tarafından reddedildi. Ama Bolşevikler geri adım atmazarak Konferansı topladı. Konferans yeni parti merkez komitesini seçti ve 1907'den beri partinin ortak yayın organı olan Pravda'yı parti merkez yayın organı olarak, Bolşeviklerin yönetiminde çıkarma kararı aldılar. Troçki'nin girişimiyle Bolşeviklere karşı birleşen bütün diğer gruplar Ağustos 1912'de Viyana'da bir konferans düzenlediler. Bolşevik karşıtlığı dışında hiçbir ortak noktası bulunmayan bu grupların topladığı ve Ağustos Bloğu olarak anılan konferans hiçbir işlev göremeden dağıldı.

Bütün geriye çeken ayakbağlarından (Menşevikler, Ekonomistler, Bernsteinler ve Kautsky) kurtulup kendi yolunda yürüyen Bolşevikler, 1912 yılında yükselme trendine giren işçi hareketi ile yeniden buluştu. Bu buluşma Rusyada, 1917 Ekim devrimi'nde iktidarın fethi, dünya çapında, çürüyen ikinci Enternasyonale kaşı, üçüncü Enternasyonalın kurulmasıyla ile sonuçlandı.

*250,000 işçiyi temsil eden Petersburg Sovyeti 14 Ekim 1905 te kuruldu, 50 gün yaşadı, ilk başkanı Menşevik Krustalev Nossas idi. Kasım sonunda tutuklandı, yerine Troçki seçildi, o da Aralık başında tutuklandı.

Sınıf Mücadelesi Sınıf Partisi ve Komünist Kadro Sorunu

İsa Karmat Kiriş

Sınıf Analizi İle Sınıf Çıkarları Belirgin Hale Getirilir

Sınıflı toplumlarda, sınıf çıkarları, uzlaşmaz çelişkili olan toplumsal sınıflar arasındaki mücadele, sınıf mücadelesi olarak ortaya çıkar. Toplumsal gelişmenin itici gücünü ve ivme kazanmasını sınıf mücadelesinin sağladığını, Marksizm hem teorik olarak, hem de pratik olarak belirlemiştir. Marksist yöntemle yapılan sınıf analizi, sınıfların çıkarlarını belirlemek için yapılır. Sınıf çıkarlarının niteliği belirginleştirilir. Sınıf çıkarlarının sınıflar arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediği, hangi çelişkilere neden olduğu saptanır. Üretim araçları üzerinde özel mülkiyete sahip egemen sınıfla, emek güçlerini kapitalist pazarda satmaktan başka üretim araçlarına sahip olmayan sömürülen sınıf arasındaki uzlaşmaz çelişkinin yol açtığı sınıf mücadelesinin seyri, belirgin hale getirilir. Sınıf analizi yapılmadan, sınıf çıkarları saptanmadan, sınıf çelişkileri belirginleştirilmeden, sınıf kapasiteleri anlaşılmadan sınıf mücadelesinin gereklerini yerini getirmek, kendiliğindenliğin girdabından kurtulmak mümkün değildir.

Marksizm, yaptığı sınıf analizinden hareketle proletaryanın sınıf çıkarını, burjuvazi ile uzlaşmaz sınıf çelişkisini, proletaryanın sınıf kapasitesini, örgütlülük durumunu saptar. Bu saptamadan hareketle, sınıf mücadelesinin aldığı mücadele biçimlerinin yarattığı sonuç; proletaryanın bütün sınıfları ortadan kaldırarak, sınıfsız komünist topluma yü-

rüyüşünün zorunlu uğrağı olan proletarya iktidarı/devleti/diktatörlüğünün gerekliliğı sonucuna ulaşır. Sınıflı kapitalist toplumda burjuvazi ve proletarya arasında süren sınıf mücadelesinin aldığı siyasal biçim, proletaryanın devrimcileşmesine, kendisi için sınıf olmasına yol açar. Sınıf mücadelesinin doğal sonucu olarak da proletarya, kendi iktidarına sahip olmak için kapitalizmi proleter devrim yoluyla yıkmaya yönelir.

Uzlaşmaz Çelişki - Uzlaşır Çelişki

Proletarya, sınıf mücadelesi sırasında kendisini sadece “emeğın korunması yasası”, ekonomik/sendikal mücadele ile sınırlarsa, “ekonomizm”ın dışına çıkaramaz. Proletaryanın buradaki bilinci, ekonomik bilinçten öte bir şey değildir. Ekonomik bilinç burjuva ideolojisinin sınırlarının içindedir. Proletarya, nesnel olarak burjuvazi ile yaşadığı uzlaşmaz çelişkiyi, öznel olarak da fark edip bilincine varamazsa, bu çelişkiyi ortadan kaldıracak tarihsel örgütlü adımını atmaz. Nesnel olarak, uzlaşmaz çelişki gün yüzüne, bilince çıkarılmadığı için sınıf uzlaşmacılığının maddi zemini oluşur. Marksizm, sınıflı toplumlarda egemen sınıf ile sömürülen/ezilen sınıf arasındaki uzlaşmaz çelişkiyi, sınıfın kendi içerisindeki uzlaşır çelişkileri, ayrıca sömürünün, sınıfların, devletin ortadan kalkmasıyla ortaya çıkacak komünist toplumdaki uzlaşır çelişkileri, sınıfları analiz ederken ortaya koyar. Proletaryanın/işçi hareketinin Marksizmle tanışması sayesinde uzlaşmaz/uzlaşır çelişkilerin farkına varması gerçekleşir. Bunun yolu da işçi hareketi ile bilimsel komünizmin tanıştırılması, buluşturulması, bütünleştirilmesi ve birleştirilmesinden geçmektedir.

Proletaryanın nesnel olarak sınıf olması, sınıf olabilmenin yeterli koşulu değildir. Öznel olarak da sınıf olması (nesnel olarak sınıf olduğunun farkına ve bilincine varması), sınıf bilincini edinmesi koşulu da yerine gelirse, devrimcileşirse, sınıf olma özelliğı gösterir. Bir başka anlatımla, örgütlü bağımsız sınıf tavrını sergilerse sınıf olma özelliğini gösterir. Sınıf mücadelesinde örgütlü, bilinçli yerini alırsa sınıf olma özelliğini gösterir. Kendi sınıfsal kurtuluşu ve insanlığın kurtuluşu için kendi sınıf partisi önderliğinde mücadele ederse sınıf olma özelliğini gösterir.

Sınıf Mücadelesinin Aldığı Biçimler Siyasi Mücadele

Biçimlerine Göre Uyumlu ve Koordineli Olarak Yürütülmelidir

Marksizm, hiçbir mücadele biçimini önyargılı bir biçimde reddet-

mez. Hiçbir mücadele biçimini de mutlaklaştırmaz. Mücadele biçimlerini hazır reçeteler halinde sunmaz.

Marksizm, sınıf mücadelesinin aldığı biçimleri de belirler. Sınıf mücadeleleri tarihinden edinilen bilgi ve deneyimlerin sonucunda, mücadele biçimlerinin ideolojik/teorik mücadele, ekonomik mücadele, siyasi mücadele olduğu belirlenmiştir. Ekonomik mücadele ekonomizmle kendini sınırlamadan, ideolojik/teorik mücadele kendisini teorizmle, entelektüalizmle sınırlamadan, siyasi mücadeleyle bütünleşerek işlevlerini yerine getirebilir.

Marksizm, sınıf mücadelesi sırasında ortaya çıkan yeni durumlarda yeni mücadele biçimlerini belirler. Bu mücadele biçimini sistematize edip, örgütleyip genel mücadele biçimine dönüştürür. Sınıf mücadelesinin seyrine, ruhuna, örgütlülük düzeyine, sınıf kapasitesine, yürüttüğü mevcut mücadele biçiminin yetersizliklerine göre mücadele biçimine yaklaşır. Özellikle siyasi mücadelenin aldığı yeni biçim, teknik ve tarza göre, ideolojik/teorik mücadele, ekonomik/sendikal mücadele de kendisini yeni biçim, teknik ve tarza göre konumlandırılmalıdır. Sınıf mücadelesinin zirveye doğru tırmadığı dönemde proletarya, bu zirveye göre kendisini yeniden örgütleyip, yeniden konumlandırıp, yeni siyasi mücadele biçimlerine geçiş yapamazsa, proleter devrimi gerçekleştiremez, siyasi iktidara uzanamaz. Devrimci Proleter Sınıf Partisi, sınıf mücadelesini yönetir ve yönlendirir bir durumda ise hem yeni siyasal mücadele biçiminin belirlenmesinde, hem de mücadele biçimleri arasındaki koordinasyonu sağlamada görevini yerine getirebilir.

Sınıf mücadelesi bazen durgun, bazen hareketli/hızlı seyredebilir. Bunu belirleyen tarihsel, toplumsal, ekonomik, siyasi, somut vb. koşullardır. Ekonomik ve siyasi kriz dönemlerinde sınıf mücadelesi yükselir ve şiddetli/ateşli haller, hatta burjuvazi ile proletarya arasında iç savaş biçimini almaya başlayabilir. Kriz, yeni siyasi mücadele biçimlerini ortaya çıkarabilir. Devrimci durumun nesnel ve öznel koşullarının olduğu dönemlerde de sınıf mücadelesi, yeni siyasi mücadele biçimlerini ortaya çıkarabilir. Aynı anda birden çok mücadele biçimi de iç içe geçebilir. Bu durumda yeni ortaya çıkan mücadele biçimi ana mücadele biçimi haline gelebilir. Diğerleri önem sırasına göre tali, yardımcı mücadele biçimi halini alabilir. Bu durumda bütün mücadele biçimleri, ana mücadele biçiminin yürütülmesine göre konumlandırılmalıdır.

Sınıf Mücadelesi Proletarya

DiktatörlüğüDöneminde de Durmaz, Devam Eder

Sınıfların olduğu yerde sınıf mücadelesi devam eder. İster burjuva diktatörlüğünde, ister proletarya diktatörlüğünde olsun belirleyici etken sınıf mücadelesidir. Burjuva toplumun yıkılıp, yerine proletarya diktatörlüğünün kurulması, proletarya diktatörlüğünden sınıfsız komünist topluma geçiş koşullarının hazırlanması, ancak sınıf mücadelesiyle sağlanabilir. Her sınıflı toplumda sınıf mücadelesi farklı içerik ve biçimler alır.

Komünistler, sınıflı kapitalist toplumda sınıf mücadelesinin merkezine, sömüren, ezen egemen sınıfın egemenlik sistemini yeniden üreten her türden koşulların ortadan kaldırılmasını koyarlar. Burjuva egemenlik sistemini var eden ve yeniden üreten toplumsal, tarihsel, kültürel, nesnel vb. koşulların ortadan kaldırılması, sınıf mücadelesinin doğal bir sonucu olarak, işçi sınıfının ileri unsurlarının ve komünistlerin gündemine proleter devrimi getirir. Burjuvazi, kendi egemenlik sisteminin ortadan kaldırılmasına gönüllü razı olmayacaktır. Her türlü araç ve yöntemle egemenlik sistemini koruyacaktır. Sınıf mücadelesinin yükselerek zirveye geçmesi, burjuvazi ve proletarya arasında iç savaşa yol açar. Proletarya, burjuvazinin uyguladığı şiddete/zora karşı, devrimci zoru/şiddeti örgütleyerek proleter devrimi gerçekleştirmeye göre uygun mücadele biçimlerini koordineli olarak kullanır.

Proletarya, proleter devrim yoluyla burjuva egemenlik sistemini yıkarak siyasi iktidarı eline alır. Siyasi iktidarın ele geçirilmesi, burjuvazinin bütün direnç noktalarının ortadan kaldırıldığı anlamına gelmemektedir. Burjuvazi siyasi iktidardan uzaklaşmakla sınıf mücadelesinden vaz geçmemiştir. Bu kez egemen sınıf proletaryaya karşı burjuvazi, sınıf mücadelesini iç savaş biçimine çevirmek için bütün olanaklarını seferber eder. Direnç noktalarını güçlendirmek için tahkimata başlar. Burjuvazi, proleter olmayan katmanları, köylülüğü, küçük burjuvaziyi çeşitli ittifak politikalarıyla proletaryanın siyasi iktidarına son vermek için maddi ve manevi bütün birikimini, varlığını ortaya koyar. Proletarya da proleter devrimde proleter olmayan unsurlarla yaptığı stratejik ve taktik ittifakı, burjuvazinin direnç noktalarını kırmak için aynen sürdürür ve bu dinamiklere önderlik eder. Proletarya, burjuvazinin direnç noktaları kırıldıktan/iç savaş kazanıldıktan sonra, sınıfsız komünist topluma geçişin maddi/manevi/kültürel koşullarının hazırlanması için mücadeleyi sürdürür.

Kapitalizm Öncesi Sınıflı Topumlardaki Sınıf

Mücadelesi Pratiği ve Deneyimlerinden de Öğrenmek Gereklidir

Burjuvazi geçmiş sınıflı toplumlardaki sınıf mücadeleleri deneyiminden önemli dersler çıkarmıştır. Özellikle, feodal derebeyleri ile köylüler arasında çok uzun dönemlere yayılan sınıf mücadelelerini (feodal derebeyleri ile köylüler savaşı) dikkatle izlemiş, köy komünlerinin sınıfsız toplum tasarımı ve pratiğinden ürkmüş, köy komünlerine karşı feodal derebeyleri ile ittifak yapmıştır. Burjuva egemenlik sistemi kurulurken, kent proletaryası yanında, köy komünleri de tehlike olarak görülmüştür. Kapitalizm kıra doğru yayılırken köy komünlerinin ortak mülkiyeti dağılmış, kır proletaryası, kır küçük burjuvazisi ve kır burjuvazisi olarak uğramıştır, kapitalist üretim ilişkisi, egemen üretim haline gelmiştir. Burjuvazi, kapitalizm öncesi sınıflı toplumlardaki sınıf mücadelesi deneyimlerini, kendi sınıf mücadelesi pratiğinde sentezlemiştir.

Proleter Ekim Devrimi'nde de benzer sorunlarla karşılaşmış, kent proletaryası ile köy komünleri arasında sorunların çözümüne yönelik olarak işçi-köylü ittifakı politikası geliştirilmiştir. Ekim Devrimi, geçmiş sınıflı toplumlardaki sınıf mücadelesinde sömürülen, ezilen sınıfların sınıfsız toplum tasarımı, pratiğinden, deneyiminden yeterince yararlanamamıştır. Yaşanan proleter devrimlerde, devrimcileşen proletarya, kapitalizm öncesi sınıflı toplumlardaki sınıf mücadelesinde, sömürülen, ezilen sınıfların sınıfsız toplum tasarımları, pratikleri ve deneyimlerini, kendi yürüttüğü sınıf mücadelesi pratiğinde sentezleyememiştir. Günümüz işçi hareketinin ileri unsurlarının ve komünist hareketin çözmesi gereken en önemli sorunlardan birisi olmaya devam eden bu sorun, çözüm beklemektedir.

Üzerinde Yaşadığımız Coğrafyada Devrimci

Sosyalist, Komünist Gruplar “Grup Mücadelesi”ni

Sınıf Mücadelesinin Yerine İkame Etmektedirler

Özellikle üzerinde yaşadığımız coğrafya üzerinde bulunan devrimci, sosyalist, komünist gruplar ve örgütler mücadele biçimini belirlerken, sınıf mücadelesinin seyrini, düzeyini, iktisadi, siyasi, somut koşulları dikkate almadan, “grup mücadelesi”ni sınıf mücadelesinin yerine ikame etmektedirler. Mücadele biçimlerini de gruplar hazır reçete olarak sunmaktadırlar. Grupların sayısı o kadar çok olduğu için de mücadele biçimleri de çok çeşitlilik arz etmektedir. Grupların mücadele biçimlerinin sınıf mücadelesi pratiğinde bir karşılığı bulunmadığı için de grup-

ların mücadele biçimleri sık sık değişmektedir. Zamandan, mekandan, somut koşullardan münezze olarak grupların belirledikleri mücadele biçimleri, hiçbir ikna edici gerekçe gösterilmeden en radikal biçim olarak belirlenirken, yine aynı grup hiçbir geçerli gerekçe göstermeden en konformist biçime geçiş yapabilmektedir. Üstelik grupların belirledikleri mücadele biçimleri, işçi hareketinin ve emekçi kitlelerin hiç de umurunda değildir. Siyasi mücadelenin biçimlerinden biri olan “silahlı mücadele biçimi”ni her dönemde ve her koşulda “ana mücadele biçimi” olarak gören grupların sayısı oldukça fazladır. Ana mücadele biçimi “silahlı mücadele biçimi” demelerine rağmen bu türden gruplar, belirledikleri mücadele biçimine göre konumlanmaktan ve bu mücadele biçiminin gerektirdiği teknik donanım, kadro ve kitle birikiminden uzaktırlar.

İşçi sınıfının yerine kendi grubunu ikame eden gruplar, kendi belirledikleri mücadele biçimini de sınıfa dışarıdan dayatmaktadırlar. Bu akımların sınıf dışlıkları, sınıf mücadelesinde de sınıf mücadelesinin dışına düşmelerine neden olmaktadır. Sınıfın ve sınıf mücadelesinin dışına savrulan gruplar, Marksizmin-Leninizmin de dışına savrulmuşlardır. Bu grupların kendilerini Marksist-Leninist olarak tanımlamaları, sınıf dışı ve Marksizm-Leninizm dışı olmaları gerçeğini değiştirmemektedir.

Sınıf çalışması yaptığını iddia eden grupların sınıfla ilişkisi, ekonomizm ve sendikalizmin sınırlarını aşmamaktadır. Ayrıca grup mobilizasyonu üzerinden hareket ettiklerinden dolayı, sınıf mücadelesinin seyrini etkilemekten, yönetmekten oldukça uzaktırlar.

Üzerinde yaşadığımız coğrafyada “elveda proletarya/elveda Marksizm-Leninizm korusu”na katılan onlarca grup vardır. Bu grupların sınıf, sınıf mücadelesi, Marksizm-Leninizm, sınıf partisi, proleter devrim, proletarya diktatörlüğü, sınıfsız komünist topluma geçiş vb. sorunları yoktur. Bu tür liberal, yeni sol gruplar, “Özgürlük, demokrasi” mücadelesini ağızlarından düşürmemekte, rejim şiddetin dozajını arttırdıkça, belirledikleri barışçıl mücadele biçimlerini tekrar etmekte “basın açıklaması, protesto yapmanın” rutini içerisine hapsolmaktadırlar.

Yenilgi Dönemlerinde Sınıftan

ve Marksizmden Kaçış Hızlanır, Burjuva Zemin Güçlenir

Üzerinde yaşadığımız coğrafyada (12 Eylül 1980) ve dünyada (1989) işçi hareketi ve sosyalist hareketin yenilgisiyle başlayan yeni siyasi ge-

ricilik döneminde, işçi sınıfından ve Marksizm-Leninizmden/bilimsel komünizmden kaçış hızlandı. Kapitalist toplumdan komünist topluma geçişte işçi sınıfının oynadığı tarihsel ve toplumsal rol reddedildi. Sınıfın reddi, sınıf mücadelesinin de reddini koşulladı. Sınıf mücadelesinin reddi de proleter devrimin reddine kadar işi götürdü. Sınıfın yerine yeni toplumsal dinamikler arandı. Çevresel, cinsel, etnik, inançsal vb. sorunlar yaşayan topluluklar yeni toplumsal dinamikler olarak, sınıfın yerine ikame edildi. Yeni toplumsal dinamiklerin sorunlarının çözümünün merkezine de “demokrasi mücadelesi” konuldu. Kapitalizm yapısal ve hegemonya krizini hissettirdikçe de “radikal demokrasi/devrimci demokrasi” söylemleri dillendirildi.

Burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf mücadelesi yükseldiğinde “sınıf” ve “sınıf çözümlemesi” önem kazanmakta, işçi sınıfı kendisinden söz ettirmektedir. Toplumun diğer sınıf ve tabakaları da bu gerçekliğe uygun konumlanmaktadır. Sınıf mücadelesinin düşüşe geçtiği, durgun seyrettiği, işçi sınıfının ideolojik ve politik mücadelede gerilediği, geriletildiği ve yenilgi yaşadığı dönemlerde, işçi sınıfı “devrimci proleterleşmekten” uzaklaşmakta, diğer sınıf ve toplumsal tabakalar da sınıf söyleminden uzaklaşmakta, “meslek”, “tabaka” ve “statü” söylemini öne çıkarmaktadır.

Marksizm-Leninizm, yeni toplumsal dinamikler olarak adlandırılan ezilen uluslar sorununu, ezilen mezhepler ve ezilen inançlar sorununu, ezilen cins sorununu, çevre sorununu vb. yadsımaz. Bu sorunlara yaşanan tarihsel ve toplumsal deneyimlerden hareketle çözümler üretir. Yaşanan geçici yenilgi, Marksizm-Leninizmin sorunlara çözüm üretmesini sekteye uğratsa da komünistler, yenilginin sersemletici etkisinden kurtulmaya başlamıştır. İşçi hareketinin ve komünist hareketin günümüzde yaşadığı sorunları, geçmiş sosyalizm deneyimlerindeki yaşanan sorunları, Marksizm-Leninizme içten ve dıştan yapılan saldırılar sonrası oluşan sorunları çözmek için komünist hareketler çeşitli çalışmalar yapmaya başlamıştır.

Dünyanın dört bir yanında işçi hareketleri de yenilgiyle neleri kaybettiğinin farkına vararak, yenilginin olumsuz etkilerinden kurtulmaya, çok parçalı da olsa artık ayağa kalkmaya başlamıştır. Hem yeni işçi hareketleri, hem de komünist hareketler, enternasyonal birlik, mücadele ve dayanışmadan yoksun olsalar da bu sorunların çözülebileceği bir döneme girilmektedir.

Emperyalist Kapitalizm Zafer Sarhoşluğunun

Sonuna Gelmiştir, İnsanlığa Verebileceği Hiçbir Şey Kalmamıştır

Dünya kapitalizmi yeni bir emperyalist paylaşım savaşının eşğine gelmiş dayanmıştır. Emperyalist kapitalizmin, işçi sınıfına ve komünizme karşı kazandığını ilan ettiği zaferin sonuna gelinmiştir. Emperyalist kapitalizm insanlığa vaat ettiği hiçbir sözü yerine getirmemiştir. “Liberal demokrasi”nin zaferini ilan etmiş olmalarına rağmen, şimdiki yaşanan “neo faşizm”den başka bir şey değildir. “Refah, bolluk, tüketim” vaat etmiş, şimdi ise dünyanın neredeyse yarından fazlası insanca yaşam standartlarının altında yaşamaktadır. Açlık, işsizlik, yoksulluk, sosyal güvencesizlik dünyanın en önemli sorunları haline gelmiştir. Bölgesel savaşlar dünyayı kasıp kavurmaktadır. Şimdi yeni emperyalist paylaşım savaşı dünyanın gündemine gelmiştir. Emperyalist kapitalizm dünyayı yaşanamaz bir çöplüğe döndürmüştür. İnsanlığın besiniyle, sağlığıyla oynamış, insanlığı kitlesel kanserli hale getirmiştir.

Marksizmin Sınıfa Bakışı ve Yaklaşımı

Sınıf Dışı Sosyalizm Akımlarından Farklıdır

Marksizmin-proletarya sosyalizminin-sınıfa bakış açısı, yaklaşımı, sınıfla ilişkisi diğer sosyalizm anlayışlarından farklıdır. Sınıfların analizi, sınıf mücadelesi ve sınıf mücadelesinin belirleyiciliği, tarihin, toplumun, nesnel gerçekliğin, gelecek toplum tasavvurunun açıklanmasında en önemli etkidir.

Sınıflı toplumlarda çağ, süreç, dönem, nesnel koşullar, öznel koşullar tarihsel ve toplumsal sınıflardan bağımsız olarak ele alınamaz.

Burjuva siyasi iktisadı, sosyolojisi de sınıfların varlığını kabul eder, ancak sınıf mücadelesini ve sınıf mücadelesinin yol açtığı sonuçları, egemenlik ilişkilerindeki rolü ve işlevini inkâr ederek çarpıtırlar. Aynı durum burjuva sosyalizmi ve küçük burjuva sosyalizmi anlayışı için de geçerlidir.

Sınıflar, devlet ve siyaset arasındaki kurulan ilişkiye Marksistler bütünsel bakarlar. Sınıfların devletle kurduğu ilişki, devletin de sınıfsal karakterini belirleyen bir ilişkidir. Devlet, egemen sınıfın yönetiminde ve denetiminde sınıf mücadelesini yürüten en büyük ve en gelişmiş siyasal örgüt olarak, sınıf diktatörlüğünü kurumsallaştıran egemen sınıf örgütlenmesidir. Burjuvazi egemen sınıf haline geldiğinde (burju-

va diktatörlüğünde) bu ilişkiyi sürekli gizler. Proletarya egemen sınıf haline geldiğinde (proletarya diktatörlüğünde) bu ilişkiyi en açık, belirgin ve anlaşılır hale getirir. Burjuvazi egemenlik ilişkisini, burjuva diktatörlüğünü sürdürmek ve güçlendirmek için kullanır. Sınıf bilinçli, devrimcileşen proletarya egemenlik ilişkisini, proletarya diktatörlüğünü güçlendirmek için değil, sınıfsız komünist topluma geçişin koşullarını hazırlamak ve proletarya diktatörlüğünü sürekli sönmülmendirmek, devleti ve sınıfları ortadan kaldırmak için kullanır. Toplumsal sınıflar, sınıflarla ve devletle ilişkilerini sınıf partileri aracılığıyla ile kurarlar ve yürütürler.

Toplumsal Olanla Siyasal Olan

Arasındaki İlişki Toplumun Niteliğine Göre Değişir

Toplumsal olanla, siyasal olan arasındaki ilişki, tarihsel alanla etkileşim üzerinden, toplumun niteliğine göre değişiklik gösterir. Sınıflı toplumlarda, toplumsal olan siyasal olanı içerir. Sınıfsız toplumlarda ise toplumsal olan siyasal olanı içermez. Sınıflı toplumlarda, sınıflar iradelerini doğrudan değil, temsilcileri aracılığıyla ortaya koydukları için, temsili demokrasi esastır. Sınıflı kapitalist toplumda/burjuva diktatörlüğünde ve sınıfsız komünist topluma geçiş koşullarını hazırlayan proletarya diktatörlüğünde de temsili demokrasi söz konusudur. Burjuva diktatörlüğünde burjuvazi, toplumda azınlığı oluşturduğundan, temsiliyeti nüfusun geneliyle (genel oy ile) ilişkilendirerek, azınlık konumunu gizleyebilmektedir. Burjuva parlamenter sistem, belirlenmiş dönemlerde genel seçimler yoluyla yenilenerek, hükümetler kurularak, muhalefetler oluşturularak, burjuva egemenlik sistemi meşru hale getirilmekte, bu sayede sistem, devlet ve rejimin arkasında bulunan asıl egemen sınıf gizlenmektedir.

Proletarya diktatörlüğünde ise diktatörlüğün/devletin niteliği açıkça belirtilmekte, burjuvazinin varoluş koşulları ortadan kaldırılmakta, sınıfları ortadan kaldırma koşulları hazırlanmakta olacağı için, proletarya toplumda çoğunluğunu oluşturduğu için temsiliyetin niteliğini açıkça belirtir. Komün, devlet, hükümetin sınıf niteliğini daha belirgin hale getirir ki, sınıfsız komünist topluma geçişin koşullarının düzeyini, seyrini belirlemek mümkün olsun. Proletarya diktatörlüğünde doğrudan demokrasinin koşulları oluşturulduktan sonra sınıfsız komünist topluma geçişin sağlanması mümkün olur. Bu durumda temsilciler aradan çık-

mıştır. Temsilciler aradan çıktığı için temsilciler tarafından oluşturulan hükümet ve devletin de aradan çıkması gerekmektedir. Çünkü devlet ve hükümet gereksiz hale gelmiştir. Devlet olmayan komün sınıfsız bir yapıya kavuştuğu için devlet olma vasfını yitirecektir. Siyasal olan, toplumsal olanın içeriğinden çıkarılarak, devletin ve siyasetin varoluşunun nesnel ve öznel koşulu olan sınıflar, tarih sahnesinden dışarı atılarak, insanlığın tarih öncesi sona erdirilecek, bütüncül insana ulaşıp dehalar çağına varılacaktır. Komün devletsiz, sınıfsız, siyasetsiz olarak işlevini sürdürecektir.

**Sınıf Partisi Komünist Grupların Yetiştirdiği Komünist
Kadroların Siyasal ve Örgütsel Birliği Gerçekleştirmek
İçin Yapacakları Örgütlü Hazırlık Çalışması İle Oluşturulur**

Üzerinde yaşadığımız coğrafyada bulunan kendisini devrimci, sosyalist, Marksist, komünist, Marksist-Leninist, Bolşevik vb. terimlerle tanımlayan devrimci, sosyalist, komünist akımlar/gruplar, Leninist Sınıf Partisi'nin Kadro normlarına uygun kadrolara sahip değillerdir. Ajitasyon ve propaganda grupları döneminin, çağının içinde debelenip duruyorlar. “Çocukluk Gençlik Çağı”nın temel özelliği olan Gruplar çağının aşılması, sosyalist hareketteki devrimci ve komünist grupların merkezileşmesi, ideolojik/politik/program/örgütsel/irade birliği sağlanması çabalarına girmedikleri süre içinde de yerellikten ve amatörlükten kurtulmaları mümkün görünmemektedir.

Kadro olma özelliğine sahip olan devrimciler ve komünistler dar grup kültürünü aşmak durumundadırlar. İşçi sınıfının, emekçi kitlelerin ileri/sınıf bilinçli öncü kesimiyle buluşup, kaynaşıp, birleşebilmeleri için, öncelikle sosyalist hareketin ileri unsurlarının buluşup, birleşip, kaynaşmaları gereklidir. Sosyalist hareketin ileri unsurlarının/komünistlerin siyasal, örgütsel birliği, işçi sınıfında ve emekçi kitlelerde güven sorununun aşılmasını sağlayabilecektir. Bu öncelik yerine getirilmeden, işçi sınıfından ve emekçi kitlelerden devrimci görevlerini yerine getirmelerini beklemek, ham bir hayal beklentisi içine girmek anlamına gelmektedir. Yine bu öncelik yerine getirilmeden, işçi sınıfı ve emekçiler üzerindeki, burjuvazinin ideolojik ve politik hegemonyasını kırıp, proletaryanın/bilimsel sosyalizmin ideolojik ve politik hegemonyasını sağlamak olanaksızdır. Ayrıca yine bu öncelik sağlanmadan devrimci, sosyalist, komünist grupların burjuvazinin ideolojik ve politik hegemonyasının etkilerinden kendilerini korumaları da olanaksızdır.

**Komünist Hareket'in "Çocukluk ve Ergenlik Dönemi/
Gruplar Çağı Dönemi" Grup Rekabetinin ve Grupçuluğun
Hakim Olduğu Dönemdir. Bu Dönemin Aşılması Farklı Formlarda
Örgütlü Bulunan Komünist Kadroların Kadro Olup Olmadıklarına Bağlıdır**

Hareketin Gruplar Çağı Dönemi, aynı zamanda örgütsel rekabetin ve grupçuluğun hakim olduğu dönemdir. Gruplar bu dönemde kendilerini, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin kurtarıcısı olarak görürler. Çalışmalarını sınıf ve kitle adına yürütürler. Özne olarak kendi gruplarını görürler. İşçi sınıfını, emekçi kitleleri kendi saflarında, önderlikleri, bayrakları altında mücadele etmeye çağırırlar. Grupların rekabeti grupçuluğu pekiştirir. Gruplar etkin oldukları yerlerde proletaryanın/bilimsel sosyalizmin ideolojik, politik hegemonyasının yerine kendi gruplarının egemenliklerini kurarlar. Egemenlik kurdukları alanlara diğer grupları sokmamak için de ellerinden geleni yaparlar. Bu durum grupçuluğu daha da pekiştirir. Yer yer görülen gruplar arası çatışmalar da grup egemenliği kurma rekabetinden doğmaktadır. Bu rekabet, burjuvazinin ve küçük burjuvazinin sınıf karakterinin yansımından başka bir anlama gelmemektedir. İşçi sınıfı, bir bütün olarak burjuvaziden ve onun hegemonyasından kurtulup bağımsız sınıf tavrını sergileyebilmesi için, ideolojik, politik ve örgütsel olarak burjuvazinin bütün katmanlarından kopuşunu sağlamak zorundadır. Bunun ilk adımı olarak da sınıfın en ileri unsurlarının birliği üzerinden işçi sınıfının sınıf mücadelesini; bu mücadelenin bütün biçimlerini birbiri ile uyumlu olarak yürütebilecek siyasal sınıf partisini/kurmayını oluşturma önkoşulunu gerçekleştirmek gibi bir görevle yüz yüzedir. Komünist grupların ideolojik, siyasi, programatik, örgütsel birliğinin sağlanamamasının önündeki en büyük engel, işçi sınıfının ileri/komünist unsurlarının/komünist işçilerin birliğinin gerçekleştirilememiş olmasıdır. Komünistlerin gerçek birliği ancak bu sayede sağlanabilecektir. Komünist grupların birlik çalışmaları önemlidir ve önemsenmelidir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus grupların birliği ile işçi sınıfının en ileri unsurlarının birliğinin birbiri ile koordineli olarak yürütülmesidir.

Komünist grupların siyasi birliğinin sağlanması projesi, Leninist parti teorisine göre doğru bir projedir ve bu proje evrensel bir proje olmak zorundadır. Üzerinde yaşadığımız coğrafyada bu projenin hayata geçirilememesi projeden değil, bu projeyi hayata geçirecek olan kadroların yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Komünistler öncelikle kendi

aralarındaki ilişkiyi komün ilişkisine çevirebilmelidir ki işçi sınıfının birliğini sağlayabilsinler.

Komünist Hareket'in İşçi Hareketi İle Kurduğu İlişkinin İçeriği Hareketin Niteliğini de, Formunu da Belirlemektedir

İşçi Hareketi ile Komünist Hareket arasındaki ilişki, grupların, örgütlerin, grup partilerinin de niteliğini belirleyen bir ilişkidir. Lenin: *“Herhangi bir örgütün niteliğini belirleyen eyleminin içeriğidir.”* belirlemesini bu ilişkinin çözümlenmesine dayanarak yapma gereğini duymuştur. Biçim-içerik/öz arasında bir uyum yok ise niteliğin sorgulanması, belirlenmesi bir zorunluluktur. Biçimsel olarak hareketin kendisine verdiği sıfatlar, içerik/öz olarak bir bütünlük ve uyum içerisinde ise bu sıfatları hak ettiği söylenebilir. Ters durumda biçimsel sıfatlar o hareket özelinde sırtmaya ve ucubeleşmeye başlar.

İşçi hareketinin en ileri unsurlarıyla bilimsel komünizmin (komünist hareketin) birliği sağlanmadan işçi sınıfı partisinden söz etmek mümkün değildir. İşçi sınıfı partisi oluşturulmadan sınıf hareketinden de söz etmek mümkün değildir. Özellikle üzerinde yaşadığımız coğrafyada bu ilişki sürekli tahrif edilen bir ilişki haline getirilmiştir. İşçi hareketi, sınıf hareketi ile özdeş hale getirildiği için “sınıf hareketi” kavramı yerli yersiz kullanılmakta; işçi hareketi, sürekli sınıf hareketi olarak gösterilmeye çalışılmaktadır. Oysa, işçi hareketi kendi başına ancak ekonomizm, sendikalizm girdabında dolaşan kendiliğinden bir hareket olma özelliğini aşamaz. İşçi sınıfı hareketi ise işçi hareketinin en ileri unsurlarının, sosyalist hareketin en ileri unsurlarının (komünist hareketin) birliği/bütünleşmesiyle ortaya çıkarılan, oluşturulan işçi sınıfı partisi önderliğinde sınıf mücadelesini, sınıfı yöneten ve yönlendiren harekettir. Kendisi için sınıf olma durumunu ifade eder. Burada ekonomizm, sendikalizm, kendiliğinden sınıf olma hali aşılmış, kendisi için sınıf olma mücadelesine girilmiştir. İşçi sınıfı hareketi, işçi sınıfının devrimcileşmiş kesimini ifade eder. Aynı zamanda devrimci proletaryanın sınıfın bütün kesimlerine önderlik edebilme kapasitesine sahip olduğunu da belirtir.

Lenin: *“Siyasi sınıf bilinci işçiye yalnız dışarıdan, yani ekonomik savaşımın dışında kalan bir alandan, işçilerle işverenler arasındaki ilişkiler alanının dışından getirilebilir. Bu bilginin sağlanabildiği biricik alan tüm sınıfların ve katmanların, devletle ve hükümetle olan ilişkidir, tüm sınıflar arasındaki karşılıklı ilişkilerdir.”* (İşçi Sınıfı Partisi

Üzerine, Marx-Engels-Lenin, Sol Yay., s.192) derken, sınıfa bilincin Komünist Hareket tarafından taşınacağını, bunun da işçi hareketinin en ileri sınıf bilinçli kesimiyle, komünist hareketin buluşup, birleşip, bütünleşmesiyle güvence altına alınacağını bize göstermektedir.

Ekonomik bilincin (kendiliğinden bilincin), sınıf bilincine (kendisi için sınıf olma bilincine) sıçratılmasının (sınıfa bilincin dışarıdan taşınmasının) tarihsel görevi komünist hareketin görevidir. Komünist Hareket, İşçi Hareketi'nin en ileri unsurlarının birlikleriyle buluşup, birleşip, bütünleşmeden bu tarihsel görevini yerine getiremez. Komünist Hareket, İşçi Hareketi'ne hariçten gazeller, güzellemeler, methiyeler okuyarak siyasal sınıf bilincini/tarih bilinci ile bütünleşmiş sınıf bilincini (komünist bilinci) taşıyamaz. Komünist bilincin İşçi Hareketi'ne taşınmasının göstergesi, siyasallaşmış, devrimcileşmiş İşçi Sınıfı Hareketi'nin ortaya çıkarılmış olmasıdır. Bugün üzerinde yaşadığımız coğrafyada İşçi Hareketi, devrimcileşmiş İşçi Sınıfı Hareketi'ne dönüşürülmüş durumda değildir.

Komünist Hareket'in Sınıfla Kurduğu İlişkide Yerine Getirilmesi Gereken Zorunlu Önkoşuldan Ne Anlaşılmalıdır?

İşçi Hareketi'nin en ileri unsurlarının oluşturduğu çeşitli işçi çevrelerinin işçi birliklerine dönüştürülerek birliklerinin sağlanması, sosyalist hareketin en ileri unsurlarının/komünistlerin siyasal birliklerinin sağlanması, her iki birliğin buluşturulup, birleştirilip, bütünleştirilerek sınıf partisinin oluşturulması koşulu yerine getirilmeden, sınıf partisi sınıf mücadelesinde sınıfın bütününe önderlik edemez. Sınıf partisi, sınıfa önderliği bu önkoşulu yerine getirerek yapabilir. Bu önkoşulu yerine getirmeyen komünist iddialı grupların, örgütlerin, hareketlerin, çevrelerin, sınıf mücadelesinde işçi sınıfına önderlik edebilmesinin pratik bir karşılığı yoktur. İddialarının altı bomboş bulunmaktadır. Öncü, önder parti iddiasında bulunan grupların, örgütlerin yaptıkları özverileri, fedakârlıkları, direngenlikleri, militanlıkları, büyük ve ağır bedeller ödemeleri, devrimci duruşta ısrarlı oluşları ne yazık ki bu gerçeği değiştirmemektedir. Devrimci, sosyalist, komünist grupların işçi çalışması, Leninist sınıf partisi anlayışı ve pratiği üzerinden değil, grubun çıkarı ve grubun kitle mobilizasyonu üzerinden yapılmaktadır.

Devrimci, sosyalist, komünist grupların işçi çalışmasının sınırlarını ekonomizm ve sendikalizmin sınırları belirlemektedir. Ekonomizmin ve sendikalizmin sınırlarını belirlediği zemin burjuva zemindir. Eko-

nomizmin ve sendikalizmin sınırlarının dışına çıkılmadan işçi hareketine sınıf bilincinin taşınması mümkün değildir. Burjuva zeminin dışına çıkamayan gruplar, bırakalım işçilere ekonomik mücadele dışından (politik mücadele alanından) sınıf bilincini taşımayı; kendi gruplarını da ekonomizmin, sendikalizmin, kendiliğindenciliğin girdabına teslim etmişler, kendiliğindenci gruplara dönüşmeye başlamışlardır.

İşçi Sınıfı Partisi Nasıl Önder Bir Sınıf Partisi Haline Gelebilir?

İşçi sınıfı partisi, işçi sınıfının en ileri sınıf bilinçli devrimcileşen/komünistleşen (devrimci proletarya) kesimini proleter devrimin öznesi, önderi yapması nedeniyle önder bir sınıf partisidir.

İşçi sınıfı partisi, sınıf mücadelesini bütün cephelerde yürütme, işçi sınıfının diğer kesimlerini de yönetme, yönlendirme kapasitesine ulaşabilmesi nedeniyle önder bir sınıf partisidir.

İşçi sınıfı partisi, proleter devrimin öznel koşullarının hazırlanmasında tek belirleyici rolü olması, proleter devrimin sürekliliğini sağlama, proletarya diktatörlüğü ve sınıfsız komünist topluma geçişin en belirleyici devrimci unsuru olması nedeniyle önder bir sınıf partisidir.

İşçi sınıfı partisi, hem komünist hareketin (komünistlerin siyasi birliğini) sağladığı için, hem işçi hareketi içinde bulunan komünist işçilerin siyasi birliğini sağladığı için, hem de her iki birliğin tek bir siyasi, örgütsel birliğini sağladığı için de önder bir sınıf partisidir.

İşçi sınıfı partisi, dağınık halde bulunan, çok parçalı amatör komünist grupları, komünist çevreleri, komünist örgütleri, yerellikten, amatörlükten kurtarıp Komünist Hareket'in Merkezileşmesi'ni sağlayarak, Gruplar Çağı'nı aştığı ve Komünistlerin Siyasi Örgütsel Birliği'ni sağladığı için, Kolektif Önderliği ortaya çıkarması nedeniyle de önder bir sınıf partisidir.

İşçi sınıfı, dünyadaki nesnel sınıf konumu itibarıyla enternasyonal bir sınıftır. İşçi sınıfının, proletarya enternasyonalizmi görevini yerine getirebilmesi için, devrimcileşmesi ve proletaryanın devrimci proletarya kesimini oluşturması gerekir. Devrimci proletarya kesiminin oluşması, işçi hareketinin en ileri unsurlarının birliğinin sağlanmasıyla mümkündür. İşçi hareketinin en ileri unsurlarının birliği, komünist hareketin birliği ile buluşup, bütünleşip, birleştiğinde proleter enternasyonalist bağımsız sınıf tavrını sergileyip, geliştirebilir. Bağımsız sınıf tavrı sergilenip, geliştirilmeden hem üzerinde yaşadığımız coğrafyada proleter devrimi gerçekleştirmek, hem de diğer coğrafyalarda gerçekle-

şebilen proleter devrimlerle yardımlaşma, dayanışma, destek, deneyimleri paylaşma, birleşme vb. görevlerin yerine getirilebilmesi için gerekli ve zorunlu olan proleter enternasyonalist örgütlenme, Dünya Komünist Partisi'nin örgütlenmesi mümkün değildir. Ancak, sınıf mücadelesini dünya çapında yönetip, yürütecek bir Dünya Komünist Partisi-Komünist Enternasyonal sayesinde, emperyalist kapitalizme, dünya burjuvazisine karşı yeni mevzilerin kazanılması, zincirin zayıf halkalarının kırılıp, koparılması, gerçekleşen proleter devrimlerle dayanışma yapılması, desteklenmesi, korunması, önceden gerçekleşen proleter devrimlerle birleşilmesi gerçekleşebilir. Bundan dolayı, işçi sınıfı partisi proletarya enternasyonalizmini temel alan önder bir sınıf partisidir.

Lenin, Rusya'daki Komünist Hareket'in "Çocukluk, Amatörlük, Gruplar Çağı" dönemine ilişkin değerlendirmelerinde ve eleştirilerinde, Komünist Hareket'in "Bir düzine akıllı adam (Komünist Kadro/profesyonel devrimci)" yetiştirememesini, profesyonel komünistlerden/devrimcilerden merkezi bir "çekirdek" oluşturamamasını, hareketin en büyük zaaflarından biri olarak görür. Bu zaafın aşılmasına yönelik olarak Leninist Sınıf Partisi teorisini, anlayışını, önerir. Leninist sınıf partisi örgütlenmesi, işlevsel olarak iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde mesleği profesyonel komünistlik, devrimcilik olan Merkezi Çekirdek (farklı Marksist gruplardan gelen ve kadro olma niteliğine sahip profesyonel komünistler, devrimciler örgütü/komünist kadrolar örgütü). İkinci bölümde; Merkezi Çekirdek'in etrafında sarılı, sınıfın ileri unsurlarının birliklerinde bulunan komünist kadrolar, ayrıca mücadelenin aldığı yeni biçimlere geçiş yapabilen kitle örgütlerinde bulunan kadrolar.

Merkezi Çekirdek, Sınıf Mücadelesi'ne önderlik edilmesi ve yönetilmesi esnasında, Komünist Hareketi'nin her alanda ve her koşulda örgütsel sürekliliğini ve güvenliğini sağlayan sigortadır. Merkezi Çekirdek, sınıf mücadelesinin kolektif önderliğini de yerine getirir. İşçi sınıfı partisi, çevresini saran örgütlerin, organların, kurumların diyalogunu, eşgüdümünü, uyumunu, iletişimini sağlayarak sınıf mücadelesine önderlik ettiği için de önder bir sınıf partisidir.

Üzerinde yaşadığımız coğrafyada küçük burjuva sosyalizmi anlayışına sahip akımlar, gruplar, örgütler, grup partileri tarafından Leninist örgütlenme çarpık yorumlanmıştır. Leninist sınıf partisi anlayışının, işlevsel bölümlerinden ikinci bölümü, suskunlukla geçiştirilmiş, birinci bölümü ön plana çıkarılmıştır. Kendi grup örgütlenmesinin 'Merkezi'ni

“Merkezi Çelik Çekirdek” olduğunu sanan gruplar, gruplarını “sınıf partisi, proletarya partisi” ilan etmişlerdir. Bir grubun kendisini “ideolojik birliği sağlamış olmakla ve grubun Marksist-Leninist ideolojiyi benimsemiş olması ile” proletarya partisi ilan etmesi, Maoist parti anlayışının bir ürünüdür. Üzerinde yaşadığımız coğrafyada Leninist sınıf partisi anlayışı değil Maoist parti anlayışı hakimdir. Leninist sınıf partisi anlayışına sahip olmayan grupların kendi gruplarını sınıf partisi, proletarya partisi olarak ilan etmeleri, Leninist sınıf partisi eksikliğini gidermeye yetmemektedir. İkinci işlevsel yön bilinçli olarak ön plana çıkarılmamıştır. “Önce parti kurulur, sonra sınıfa gidilir” anlayışını öne çıkarmışlar ve bu anlayışı karikatürize etmişlerdir. Grup partileri, örgütleri arasında örgütsel rekabeti körüklemişler, grup fanatizmi ve sekterlik temel özellikleri haline gelmiştir. İşlevsel bölümlerden birinci bölümün çarpık yorumlanması “Komünistlerin Siyasal ve Örgütsel Birliği”nin sağlanmasını engellemiş, ikinci bölümün suskunlukla geçiştirilmesi, işçi hareketinin ileri unsurlarının örgütsel birliğini engellemiştir. İşlevsel yönlerden birinci bölümde ve ikinci bölümde birlikler sağlanamayınca da her iki bölümdeki birlikler birleştirilip tek birlik haline getirilememiş, sınıf partisi oluşturulamamıştır. Bundan dolayı da işçi hareketi, bilimsel komünizm bayrağı altında sınıf mücadelesini yürütememiş, işçi hareketi sınıf hareketine dönüştürülememiştir. Üzerinde yaşadığımız coğrafyada işçi hareketi, bu yüzden burjuva ve küçük burjuvazinin bayrağı altında yürümüşür, yürümektedir.

Üzerinde yaşadığımız coğrafyada Marksist-Leninist, Komünist grupların, “Komünistlerin Siyasi ve Örgütsel Birliği”ni sağlayacak, Merkezi Çekirdek’i oluşturacak “12 akıllı adamı (profesyonel komünist kadroyu) yetiştirememiş olması, Komünist Hareket’in en büyük zaafıdır. Bu en büyük zaafıyla hesaplaşıp aşamayan, “Komünistlerin Siyasi ve Örgütsel Birliği”ne yönelmeyen Komünist grupların “önder, öncü, lider, devrimci, komünist”olma iddiaları, iddiadan öteye gidemeyecek, altı boş, kendinden menkul boş hayalden öteye geçemeyecektir.

Devrimci, Sosyalist, Marksist-Leninist, Komünist gruplar “birlik ve örgütlenme sorunu”nu çözmeden, işçi hareketinin en ileri unsurlarının oluşturduğu çevrelerle, kalıcı ve sürekli ilişki geliştirip, birleşip, bütünleşmeleri mümkün değildir. Çok parçalı, amaç/hedef/taktik ve tarz ortaklaştırma disiplininin uzak duran gruplar, işçi hareketinin ileri unsurlarına güven verememekte, ileri işçileri kendi grubuna kazanmanın rekabeti içerisine girmekte, grupçu ve sekter tavırları, ileri işçile-

rin gruplara uzak durmasına neden olmaktadır. Sınıf içinde çalıştığını iddia eden bir grup, öncelikle çalıştığı alandaki ileri işçilerin birliğini sağlamayı öne almalı, alandaki işçilerin ortak sınıf çıkarı üzerinden hareket ederek, alandaki işçilerin genelinin, çoğunluğunun birliğini de sağlayıcı çalışmalar yürütmelidir. İleri işçilerin ne yediğini, ne içtiğini, ne okuduğunu, ne düşündüğünü, nasıl yaşadığını, etno/inançsal kültürel yapısını, siyasal tercihlerini tanımadan işçilerin gerçekleştirdiği “lokal direnişlere” flamasını alıp koşan gruplar, direnişin başarıyla sonuçlanması için dayanışma ve destek yerine, grupçu/sekter tavırla “direnişin önderliği”ne soyunmaktadırlar. Alandaki işçiler ve hatta ileri işçiler bile hangi gruba güven duyacağına zorlanmakta, gruplardan uzak durmayı tercih etmektedir. Sınıf dışı grupların, sınıfa dışarıdan gazel okumaları, altı boş kaba ajitasyonla yetinmeleri, işçi hareketinin ileri unsurlarının hiçbir grubu “önder” olarak görmemelerine neden olmaktadır.

Üzerinde yaşadığımız coğrafyada “Komünistlerin Siyasal ve Örgütsel Birliği” sağlanabilmiş değildir. Bunu dillendiren çeşitli komünist iddialı gruplar olsa da bunu dillendiren grupların bile birliği sağlanamamıştır. Birliği dillendirenlerin Birlik yönünde adım atıp diyalog sürecini başlatmamaları oldukça düşündürücüdür.

“Komünistlerin Siyasal ve Örgütsel Birliği” sağlanana kadar birlik sorunu sürekli gündemde tutulmak zorundadır. Birlik sorununu kim, hangi araçla sürekli gündemde tutmalıdır? Bu araç Hazırlık Örgütü olabilir. Hazırlık Örgütü olabildiğince geniş, Komünist gruplardan oluşturulmalıdır. Hazırlık Örgütü, Leninist sınıf partisi oluşturulmasını gerçekleştiren ve Hazırlık Örgütü işlevini yerine getiren “Petersburg İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği”nin günümüz koşullarında güncellenmesi ve geliştirilmesi temelinde oluşturulmalıdır. “1895 yılının sonbaharında Rusya sosyal demokrasisinin yaşamında tarihsel bir olay gerçekleşti. Lenin’in liderliğinde Petersburg’un tüm Marksist çevreleri Rusya’nın ilk proletarya partisinin çekirdeğini oluşturan tek bir örgüt şeklinde bir araya geldi. Aralık ayında bu örgüt ‘İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği’ adını alıyordu.” (Lenin, Biyografi, Sorun Yayınları, s.52)

Rusya’nın Petersburg ilinde kurulan “İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği”, Rusya Komünist Hareketi açısından tarihi bir olaydır. İlde bulunan bütün Marksist çevreler, gruplar tek bir örgütte bir araya gelerek örgütsel birliklerini sağlamışlardır. Bu örgütsel birlik, proletarya partisinin çekirdeğini oluşturmuştur.

“Lenin’in ‘Mücadele Birliği’ önerisi, işçilerin yaşamsal önem taşıyan ekonomik taleplerinin mücadelesini, çarlığa ve kapitalist sömürüye karşı siyasal mücadele ile birleştiriyordu. Lenin’in tarihsel başarısı, onun ilk kez Rusya’da bilimsel sosyalizm fikirlerini işçi hareketi ile birleştirmeye başlamasıydı. O andan itibaren işçi hareketi Rusya’da Marksizmin bayrağı altında geliyordu.

Petersburglu ‘İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği’ örneğinden sonra, Rusya’nın diğer kent ve bölgelerinde de işçi çevreleri birliklere dönüşüyorlardı. Aralarında sağlam ilişkilerin oluşturulması gerekiyordu. Bu amaçla, Petersburglu ‘Mücadele Birliği’, ‘Raboçeyo Delo (İşçi Davası)’ adlı illegal bir gazete çıkarmaya karar verdi.” (Lenin, Biyografisi, Sorun Yayınları, s.53)

Petersburg İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği, ekonomik/politik/ideolojik mücadeleyi birleştirerek, sınıf mücadelesinde bütünlüğü sağlamıştır. Mücadele Birliği’nin etkisi Rusya’nın diğer kentlerine de yayılmış, gevşek işçi çevreleri örgütlü “İşçi Birlikleri”ne dönüşmüştür. Mücadele Birliği ile İşçi Birlikleri arasında ilişkilerin, buluşmanın, bütünleşmenin, birleşmenin sağlanabilmesi için illegal bir gazete çıkarma çalışmasına girilmiştir.

Lenin’i Lenin yapan, Lenin’i başarılı kılan nedenler ayrıntılı incelenmelidir. Özellikle Leninist örgütlenme, Leninist sınıf partisi anlayışı ve pratiği konusunda bütünsel bir bakış açısı edinmemiz gereklidir. “Eklektik, seçmeci, aşırımacı” yöntemle Lenin’den yaptıkları alıntılarla, kendi grubunun duruşunu, konumunu meşrulaştırmaya çalışan gruplar, Lenin’in Lenin’e yaptığı Marksist Eleştiriyi ve özeleştireyi, muhasebeyi görmek istememektedirler.

Mücadele Birliği’nin ildeki bütün Marksistleri içerdiği ve yerelde “Komünistlerin Siyasal Örgütsel Birliği”ni nasıl sağladığını; işçi çevrelerini örgütlü İşçi Birlikleri’ne nasıl dönüştürdüğünü; Komünistlerin Birliği ile İşçi Birlikleri’ni tek bir Birlik haline getirmek için nasıl çaba harcadığını; maddi, somut karşılığının nasıl İşçi Birlikleri olduğunu; Rusya’da işçi hareketinin nasıl Komünizm bayrağı altında sınıf mücadelesini sürdürdüğünü; yine sınıf mücadelesini nasıl ekonomik, politik, ideolojik mücadeleyi bütünleştirerek yürüttüğünü; RSDİP’in inşasını nasıl hazırladığını; burjuva demokratik devrimde, proleter Ekim Devriminde proletaryanın sınıf mücadelesini nasıl yönettiğini; proletarya diktatörlüğünün, Sovyetler Birliği’nin kuruluşunu nasıl gerçekleştirdiğini, vb. anlamak için 1895-1917 sürecinin Leninist örgütlenme açısın-

dan bütünsel görülmesi ve anlaşılması gerekir.

Üzerinde yaşadığımız coğrafyada bulunan gruplar, örgütler, grup partileri Mücadele Birliği-RSDİP sürecinde yapılması gereken hangi görevleri yerine getirdiler ki kendilerine grup, örgüt, parti adını vermedi ve bu adı kullanmayı kendilerinde hak görebiliyorlar?!

Kendi konumunu, duruşunu meşrulaştırmak için klasiklerden eklektik aşırımlar yapan gruplar, tasfiye eşiğine yaklaşmış duruma gelmişlerdir. Adeta tutunacak dal arar haldedirler. Hatta tasfiye olma tehlikesini sezen guruplar, bütün iddialarını ellerinin tersiyle iterek, ya HDP'nin kanatları altına ya CHP'nin vb.'nin kanatları altına girmeye çalışmaktadırlar. Artık kendi durumlarını, duruşlarını meşrulaştırmaya çalışırken bol bol eklektik aşırımlar yapma gereği duymamaktalar: “işçi sınıfından yaprak kımıldamıyor; sosyalist hareket krizini bir türlü aşamıyor; emek güçleri güç kaybediyor; bu halk adam olmaz, AKP'yi tek başına iktidar yaptı, durumdan memnun; AKP-RT Erdoğan Türk tipi başkanlık/padişahlık getirmek istiyor; AKP rejimi değiştiriyor, buna izin vermemek lazım; laiklik, bağımsızlık elden gidiyor, buna sahip çıkmak lazım vb.” sızlanmalar üzerinden durum saptamaları yapmakta, nesnel koşullara teslim olmaktadır. Somut/nesnel koşulların egemen sınıfların “öznel iradesi” olduğu gerçeğini kavrayamayan gruplar, mevcut güçlerini “Komünistlerin Siyasal Örgütsel Birliği” yolunda harekete geçirerek, işçi hareketinin ileri unsurlarıyla buluşmak, bütünleşmek için yürütmezlerse, ya tasfiye olacaklar ya da iyice marjinal grup haline dönüşeceklerdir.

Komünist Hareket, işçi hareketinin ileri unsurlarıyla buluşup, birleşip bütünleşemezse, işçi hareketini sınıf hareketine dönüştüremez. Sınıf hareketinin önderliğini gerçekleştiremeden, diğer toplumsal dinamiklerin önderliğini de elde edemez. Ayrıca, diğer toplumsal dinamiklerle ve dönemselsel olarak ortaya çıkan yeni toplumsal dinamiklerle stratejik ve taktik ittifak ilişkisi geliştiremez. Çok parçalı bir duruş sergileyen, amaç/hedef/strateji/taktik ortaklaştırma disiplininin uzak duran grupların, işçi hareketinin en ileri unsurlarıyla kurdukları ilişkiler monologdan öteye gidememekte, işçi hareketi çeşitli yerlerinden çekiştirilmektedir. İşçi hareketinin ileri unsurları, bu çekiştirmelere bir anlam verememekte, güven sorunu çözülememekte, birleşebileceği komünist bir grubun olmadığını pratik davranışlarıyla göstermektedir.

Komünist gruplar, “Komünistlerin Siyasal Örgütsel Birliği”ni gerçekleştirdiklerinde, işçi hareketinin en ileri unsurlarının güvenlerini

sağlayabilirler. Bu güven sağlama, işçi çevrelerinin işçi birliklerine dönüşmesini kolaylaştıracaktır. Bu sayede işçi birlikleri ile bilimsel komünizmin birliği sağlanabilir. İki ayrı birliğin tek bir birliğe dönüşmesinin adı sınıf partisidir.

Sınıf partisinin maddesi, nesnesi, işçi hareketinin en ileri unsurlarının birliğinin oluşturduğu kesimdir, devrimcileşen işçiler, devrimci proletaryadır. Sınıf partisinin öznesi de yine aynı kesimdir. Bir farkla ki, bu kesim bilimsel komünizmle/komünist hareketin birliğiyle buluşup, bütünleşmiş birleşmiş kesimdir.

Proleter Devrimin Gerçekleştirebilmesi İçin Komünist

Kadroların Kolektif İradesinin/Liderliğinin Oluşturulması Zorunludur

Kadrolar, doğal/tarihsel/toplumsal süreci algılayan, kavrayan, yorumlayan; sınıfın ve bir bütün olarak komünist hareketin kolektif iradesini ortaya çıkararak tek bir kolektif iradeye dönüştüren; kolektif önderliği temel alan, bir coğrafyada sınıf hareketinin eğitimini sağlayan, sınıf mücadelesinden öğrenen, sınıf mücadelesini yöneten ve yönlendiren; sınıf partisinin kolektif eğitimini gerçekleştiren, profesyonel devrimciliği temel yaşam biçimi haline getiren vb. niteliklere sahip olan komünist yöneticilerdir.

Kadrolar, başlangıçta çok parçalı bulunan devrimci ve komünist gruplarda öne çıkan, “Komünistlerin siyasal ve örgütsel birliği”ni temel alan kadro adayları üzerinden şekillenerek ortaya çıkar. Farklı formasyonlarda olan kadro adaylarının birikimlerinin sentezlenerek kolektive olmaları, kadrolaşmaları nasıl sağlanabilir? Komünist kadroların birbirleri ile uyumlu çalışması, görev dağılımı/işbölümü, niteliksel gelişimi, eğitimi ve dönüşümü nasıl gerçekleştirilebilir? Komünist kadrolarda olması gereken nitelikler, normlar neler olmalıdır? Bu türden sorulara yanıt verebilmek için bugüne değin tarihsel deneyimlerden çıkardığımız derslerden hareketle komünist kadrolarda görülen olumsuzluklara bakmakta yarar vardır. Bu olumsuzlukları şöyle sıralayabiliriz:

Sadece ilkeleri temel alanlar, Sadece yönetici yanı temel alanlar, Sadece doktrinerliği temel alanlar, Sadece akademizmi, teorisizmi temel alanlar, Sadece dogmatizmi, mekanizmi temel alanlar, Sadece bir dönemin, örneğin savaş koşullarının alışkanlıklarını ve davranışlarını temel alanlar; savaş koşullarının normlarını, yaşamın/sınıf mücadelesinin bütün dönemlerinde uygulayanlar, vb. olumsuzlukları sıralamak mümkündür.

Sıralanan olumsuzlukların giderilmesi için kadrolar arası ilişkilere dikkat edilmelidir. Kadrolar oluşturdukları kolektifte birbirlerini tamamlamalı, birbirlerini dışlayan bir konumda olmamalıdır.

Kadrolar bir durumun, bir olgunun, nesnel gerçekliğin bütünlüğünü kavrayabilecek yöneme ve bakış açısına sahip olmalıdır. Bütün ile parça arasındaki diyalektik ilişkiyi algılamalı, kavramalı, yorumlamalı ve buna uygun pratiğin gereğini yapmalıdır.

Kadrolar, bulunduğu organdaki görev, yetki ve sorumluluklarının gereğini yerine getirebilecek donanıma sahip olmalıdır.

İlişkilerinde kolektif olarak belirlenen ilkesellik üzerinden hareket etmeli; esnerken, taktikleri uygularken, manevralarını geliştirirken pragmatizme düşmemeli; ilkelerle pratiği arasında uyuma dikkat etmeli, çelişki oluşturmamalıdır (“Ele verir öğüdü, sel ağzına diker söğüdü.”, “Ele verir talkını, kendi yutar salkımı.” pozisyonuna düşmemeli, ilişkilendiği unsurların güvenini yitirmemelidir).

İdeolojik/teorik/politik-örgütsel alanda yaşanan sorunları çok yönlü kavramalı, sorunların çözümünde geçici, palyatif çözümlere yönelmemelidir.

Sorunlar saptanırken çok dikkat edilmeli, sorunların saptanmasında ve çözümünde organda bulunan bütün bileşenlerin zihinsel ve emek güçleri harekete geçirilmeli, çözüm ortaklaştırılmalıdır.

Organ çalışması yürütülürken mekanizmden, emir-komuta ilişkilerinden kaçınılmalı; program ve tüzük hükümlerine göre hareket edilmeli; yaşamın/sınıf mücadelesinin ortaya çıkardığı yeni durumlara göre de program ve tüzük hükümlerine yeni katkılar yapılmalıdır.

Kadrolar, sınıf partisi programı ve örgüt ilkeleriyle, sınıf mücadelesi pratiği arasında ortaya çıkan, uzlaşır çelişkilerin yarattığı sorunları çözmeli, amaçlarla araçlar arasındaki uyumlu birliği sağlamalıdır.

Kadrolar, komünist hareketten gelen kadrolarla, işçi hareketinin ileri unsurlarından gelen kadrolar arasında ortaya çıkan uzlaşır çelişkilerin yarattığı sorunları çözmeli, kadrolar arası uyumlu birliği sağlamalıdır.

Kadrolar, bir bütün olarak Komünist Hareket’in Merkezileşmesi sırasında, Merkezileşme ile politik/örgütsel birlik arasında ortaya çıkan uzlaşır çelişkilerin yarattığı sorunları çözmeli, merkezileşme ve politik/örgütsel birliği sağlayan organların uyumlu birliğini sağlamalıdır.

Kadrolar, Merkezi/Bölgesel/Yerel organlar arasında Tavan ve Taban

ilişkisi sırasında ortaya çıkan uzlaşır çelişkilerin yarattığı sorunları çözmeli, tavan ve tabanın uyumlu birliğini sağlamalıdır.

Çok parçalı komünist gruplar olarak hareket eden ve dağınık bir görünüm sergileyen Komünist Hareket, çok ciddi kadro sorunuyla yüz yüzedir. Komünist grupların örgütsel iç işleyişleri, ideolojik/teorik eğitim düzeyleri, formasyonları, sergiledikleri doğrusal büyüme pratikleri, kadro yetiştirme kapasitesine sahip olmadıklarını göstermektedir. Eğer komünist kadro yetiştirme kapasitesine sahip olan komünist gruplar var olsa idi, bir bütün olarak Komünist Hareket'in durumu, bu kadar 'içler acısı' olmazdı. Komünist gruplar arası diyalog zeminini genişletip, iletişimi, etkileşimi, ortak etkinlikleri geliştirdikçe, Komünist kadro sorununu çözmek için kolektif adımlar da atılabilecektir.

